

سلاح‌های بدون مرز: چگونه مهمات وارداتی خشونت دولتی در ایران را تشدید می‌کنند

گزارشی تحقیقی در مورد زنجیره‌های تأمین
تجهیزات سرکوب، الگوهای خشونت دولتی
و آسیب‌های انسانی پایدار آنها

فهرست مطالب

5.....	خلاصه اجرایی
6.....	مقدمه
8.....	روش‌شناسی
11.....	چالش‌های تحقیق
15.....	۱. شرکت‌های ایرانی واردات‌کننده اسلحه، مهمات و تجهیزات نظامی-امنیتی
22.....	۲. شرکت‌های واسطه‌پوششی و صرافی‌ها
26.....	۳. فدراسیون‌های ورزشی جمهوری اسلامی ایران
35.....	۴. تفنگ‌شات‌گان
46.....	۵. تولیدکنندگان تفنگ‌شات‌گان و مهمات آن
46.....	۱.۵. شرکت‌های خارجی تولیدکننده تفنگ‌شات‌گان و مهمات آن
46.....	۱.۱.۵. شرکت هاتسان - ترکیه
64.....	۲.۱.۵. شرکت آکار - ترکیه
71.....	۳.۱.۵. شرکت سارسیلماز - ترکیه
74.....	۴.۱.۵. شرکت چدیت - فرانسه و ایتالیا
77.....	۵.۱.۵. مسئولیت شرکت‌ها و همدستی در نقض حقوق بشر
79.....	۲.۵. شرکت‌های داخلی تولیدکننده تفنگ‌شات‌گان و مهمات آن
79.....	۱.۲.۵. صنایع شهید کاوه خراسان
92.....	۲.۲.۵. شرکت صنایع مهمات‌سازی و متالورژی و صنایع مهمات‌سازی شهید شیرودی
95.....	۳.۲.۵. محدودیت‌های مسئولیت شرکت‌ها در تولید تسلیحات تحت کنترل دولت
97.....	۶. تفنگ پینت‌بال
103.....	۷. تولیدکنندگان تفنگ‌های پینت‌بال
103.....	۱.۷. تیپمن - ایالات متحده آمریکا و کانادا
111.....	۲.۷. دای پرسیزن - ایالات متحده آمریکا
116.....	۳.۷. مسئولیت تولیدکننده در قبال سوءاستفاده از سلاح‌های ساخته شده برای مقاصد تفریحی
117.....	۸. قوانین ناظر بر استفاده از اسلحه توسط نیروهای امنیتی و نظامی
122.....	۹. مطالعات موردی استفاده‌کننده از سلاح‌های کمترکشنده
122.....	۱.۹. نابینا سازی هدفمند

127.....	۲.۹. حمله با پینت بال.....
128.....	۳.۹. حمله به وسایل نقلیه.....
131.....	۴.۹. استفاده بی‌رویه از گوله‌های فلزی هسته‌دار و پرتابه‌های گاز اشک‌آور.....
139.....	۵.۹. تیراندازی به سبک اعدام.....
142.....	۱۰. رنج شدید و آسیب‌های جبران‌ناپذیر سلاح‌های کمترکشنده.....
145.....	نتیجه‌گیری.....
146.....	توصیه‌ها.....
147.....	پیوست اول - افرادی که در اعتراضات ۱۴۰۱ در اثر استفاده از سلاح‌های کمترکشنده جان باختند.....
148.....	پیوست دوم - افرادی که در اعتراضات ۱۴۰۱ در اثر استفاده از سلاح‌های کمترکشنده مجروح شدند.....

هشدار: این گزارش شامل توضیحات و تصاویری از خشونت و جراحت است؛ تصاویری که ممکن است برای بعضی خوانندگان آزاردهنده یا ناراحت کننده باشد.

خلاصه اجرایی

این گزارش به بررسی استفاده سازمان یافته از آن چه به عنوان «سلاح‌های کمتر کشنده» شناخته می‌شوند توسط نیروهای انتظامی، امنیتی و شبه نظامی ایران در جریان اعتراضات سراسری سال ۱۴۰۱ پس از مرگ مهسا «ژینا» امینی می‌پردازد. یافته‌ها حاکی از وجود یک الگوی خشونت هماهنگ و سازمان یافته است که هم قوانین داخلی و هم تعهدات بین‌المللی حقوق بشر را نقض کرده و می‌تواند مصداق جنایات علیه بشریت تلقی شود.

نیروهای انتظامی و امنیتی ایران به طور عمدی معترضان را با تفنگ‌های شات‌گان، پینت‌بال و گلوله‌های گاز اشک‌آور هدف قرار داده و به سر، صورت و سایر نقاط حساس بدن شلیک کردند؛ اقدامی که با دستورالعمل‌های عملیاتی داخلی و قوانین ایران درباره استفاده نیروهای مسلح از سلاح گرم مغایرت دارد. صدها مورد منجر به نابینایی دائمی و جراحات شدید مستندسازی شده است که حق حیات و ممنوعیت شکنجه و رفتار یا مجازات ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز را طبق میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی نقض می‌کند. شواهد گسترده تصویری، از جمله شلیک از فاصله نزدیک به معترضان غیرمسلح، نشان می‌دهد که سلاح‌های کمتر کشنده غالباً به عنوان ابزار تحقیر، ایجاد رنج طولانی و حتی قتل فرارقاضی استفاده شده‌اند.

این سرکوب از طریق یک زنجیره تأمین بین‌المللی تسهیل شده است. تجهیزات تأمین شده از تولیدکنندگان دفاعی ترکیه (هاتسان، آکار، سارسیلماز) و تأمین‌کنندگان وسایل تیراندازی تفریحی در آمریکای شمالی (تیمپن، دای) و همچنین قطعات مهمات از شرکت فرانسوی-ایتالیایی چدیت مستقر در اتحادیه اروپا، برای استفاده نیروهای امنیتی ایران منحرف شده‌اند. انتقال فناوری تولید شات‌گان به شرکت‌های ایرانی مشمول تحریم‌های بین‌المللی، احتمال نقض مقررات صادراتی بین‌المللی را نشان می‌دهد. تولیدکنندگان و واسطه‌ها مطابق «اصول راهنمای سازمان ملل در زمینه تجارت و حقوق بشر» مسئولیت قانونی و اخلاقی دارند و عدم پیشگیری از سوءاستفاده یا انحراف این تجهیزات می‌تواند مصداق همدستی در نقض قوانین بین‌المللی تلقی شود.

فراتر از آثار فوری جسمی و روانی، سوءاستفاده از سلاح‌های کمتر کشنده یک نقض جدی حقوق بین‌الملل است. مقابله با این سوءاستفاده‌ها نیازمند اقدام بین‌المللی فوری و هدفمند است که شامل پاسخگویی قانونی، مسئولیت شرکت‌ها و شفافیت در نظارت بر زنجیره‌های تأمین جهانی باشد. بی‌توجهی به این خشونت می‌تواند زمینه تکرار آن را فراهم کند، در حالی که اقدام قاطع می‌تواند از کرامت انسانی حفاظت کند.

برای پیشگیری از سوءاستفاده‌های آینده، این گزارش توصیه می‌کند:

- تفنگ‌های شات‌گان، پینت‌بال و پرتاب‌کننده‌های مشابه به طور رسمی به عنوان محصولات با کاربرد دوگانه، تحت چارچوب‌های بین‌المللی و با الزام تأیید کاربر نهایی دسته‌بندی شوند؛
- تولیدکنندگان و واسطه‌ها موظف به اجرای بررسی‌های دقیق زنجیره تأمین برای رصد کاربران نهایی و جلوگیری از انحراف به دست نیروهای سرکوبگر باشند؛
- نظارت دولتی و بین‌المللی تقویت شود، از جمله از طریق گزارش‌دهی زنجیره تأمین و ایجاد سیستم‌های هشدار زود هنگام، تا پاسخگویی تضمین شده و قربانیان تحت قوانین بین‌المللی به حقوق خود دست یابند.

مقدمه

در پی کشته شدن مهسا «ژینا» امینی ۲۲ ساله در بازداشت پلیس امنیت اخلاقی تهران در ۲۵ شهریور ۱۴۰۱، موجی گسترده از اعتراضات سراسری برای ماه‌ها بخش‌های وسیعی از ایران را در بر گرفت. هزاران تن از شهروندان با سر دادن شعار «زن، زندگی، آزادی» به خیابان‌ها آمدند و خواستار تحقق عدالت و پایان نظام حاکم شدند. در پاسخ، جمهوری اسلامی ایران با توسل به خشونت فزاینده و بهره‌گیری از انواع سلاح‌های مرگبار به سرکوب گسترده معترضان پرداخت.

تسلیمات مورد استفاده شامل سلاح‌های جنگی سبک و نیمه سنگین، از جمله تفنگ‌های اتوماتیک و نیمه اتوماتیک، سلاح‌های کمری و تیربارها بود. افزون بر این، نیروهای امنیتی از سلاح‌هایی که به عنوان «کمتر کشنده» شناخته می‌شوند هم بهره گرفتند؛ از جمله تفنگ‌های شات‌گان یا ساچمه زن، تفنگ‌های بادی مخصوص پینت‌بال، و پرتاب‌گرهای گاز اشک‌آور. این امر بی سابقه نبود.

کمتر از سه سال پیش از این رخدادها و در واکنش به افزایش شدید و ناگهانی قیمت بنزین از سوی حکومت، اعتراضات سراسری آبان ماه ۱۳۹۸ رخ داده بود. در مدت تقریباً یک هفته، هزاران شهروند در شهرهای مختلف به خیابان‌ها آمدند، تا صدای اعتراض خود را به گوش حاکمیت برسانند. نیروهای امنیتی با خشونت بی‌سابقه به سرکوب معترضان پرداختند؛ به گونه‌ای که صدها تن کشته شدند و شمار بسیاری نیز مجروح یا بازداشت گردیدند.¹

مقایسه میان سرکوب اعتراضات آبان ۱۳۹۸ و اعتراضات سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد، که شیوه‌های رژیم در برخورد با اعتراضات دستخوش تحولات قابل توجهی شدند. در آبان ۱۳۹۸، حکومت اغلب با اتکا به نیروی مرگبار و استفاده از سلاح‌هایی مانند کلاشنیکف و حتی در مواردی سلاح‌های سنگین، سر و سینه معترضان را هدف قرار می‌داد و با کشتار جمعی در پی خاموش کردن اعتراضات بود. در مقابل، سرکوب در سال ۱۴۰۱ ماهیتی تدریجی، چندلایه و پیچیده‌تر پیدا کرد. مقامات به جای تکیه صرف بر تیراندازی‌های گسترده، راهبردی را در پیش گرفتند که هدف آن نه تنها سرکوب لحظه‌ای، بلکه ایجاد رنج و فرسایش جسمی و روانی، کنترل بلند مدت جامعه و اعمال ترس بود. این راهبرد خشونت مرگبار را با شکنجه، نابیناسازی عمدی، نقص عضو دائمی و جنگ روانی در هم می‌آمیخت.

در سال ۱۳۹۸ استفاده از تفنگ‌های ساچمه‌ای و پینت‌بال بسیار محدود و عمدتاً در اختیار واحدهای ویژه پلیس ضد شورش بود. با این حال، در سال ۱۴۰۱ دامنه به کارگیری این سلاح‌ها در چندین شهر و از سوی شاخه‌های مختلف نیروهای امنیتی به طور چشمگیری گسترش یافت. شواهد متعدد نشان می‌دهد که معترضان به صورت هدفمند و با شلیک مستقیم ساچمه، گلوله‌های پینت‌بال و کپسول‌های گاز اشک‌آور، که به‌طور خاص به سمت سر، صورت و اندام‌های حیاتی نشانه‌گیری می‌شد، مورد اصابت قرار گرفته‌اند. این اقدامات ماهیتی سازمان‌یافته، عامدانه و گسترده داشتند. هرچند این سلاح‌ها در رده «کمتر کشنده» طبقه‌بندی می‌شوند، در عمل برای کشتن، ناتوان کردن و تحمیل حداکثر رنج به کار رفته‌اند. پیامدهای انسانی این رویکرد بسیار سنگین بود. صدها نفر کشته شدند و هزاران نفر دیگر با جراحات غیرقابل بازگشت و معلولیت‌های دائمی مواجه گردیدند. شمار قابل توجهی از معترضان بینایی خود را از دست دادند. به عنوان نمونه، سید جواد موسوی، ساکن خوراسگان اصفهان، پس از اصابت گلوله به چشمانش جان باخت.² در نمونه‌ای دیگر، محمدحسین عرفان، که در جریان اعتراضات آبان ۱۳۹۸ در کرج نابینا شده بود، در بهمن ۱۴۰۲ بر اثر عوارض ناشی از همان جراحات درگذشت.³

¹ ه. راستگو، «رمزگشایی سیاست ایران: برگه اطلاعات نوامبر ۲۰۱۹»، ایران‌وایر (۲۸ آذر ۱۳۹۸)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/en/features/66568/> (منبع به زبان انگلیسی).

² آیدا قجر، «چشم‌هایش؛ سید جواد موسوی را با شلیک به چشم‌هایش کشتند»، ایران‌وایر (۲۳ اسفند ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/special-features/114752>.

³ آیدا قجر، «چشم‌هایش؛ محمدحسین عرفان، آبان ۹۸ چشمانش را داد، امسال جانش را»، ایران‌وایر (۱۶ اسفند ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/special-features/126108>.

کور کردن هدفمند معترضان از طریق استفاده از گلوله‌های لاستیکی، ساچمه‌های فلزی و شلیک مستقیم تفنگ‌های ساچمه‌ای یا پینت‌بال به ناحیه صورت، نمونه‌ای روشن از وارد آوردن آسیب جدی جسمی توسط مأموران دولتی است. بر اساس استانداردها و قواعد حقوق بین‌الملل، چنین اقداماتی می‌تواند در زمره شکنجه یا رفتار ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز قرار گیرد، چرا که نه تنها جنبه تنبیهی دارد بلکه با هدف سرکوب مخالفت و ارباب عمومی اعمال می‌شود.

این تغییر هدفمند در الگوی سرکوب، بیانگر تمایل حکومت به ایجاد جراحات و ناتوانی‌های ماندگار به جای تولید اجساد سیاسی است. هرچند در سال ۱۴۰۱ به نظر می‌رسید که استفاده مستقیم از سلاح‌های مرگبار نظامی کاهش یافته باشد، اما شدت، سازمان‌یافتگی و پیامدهای سرکوب ابعاد عمیق‌تر و گسترده‌تری یافت. تحمیل آسیب‌های جسمی و روانی پیچیده و پایدار، دامنه خشونت دولتی را فراتر از افراد قربانی برد و زخمی عمیق و ماندگار بر حافظه جمعی ایرانیان بر جای گذاشت.

به منظور بررسی این سیاست‌های سرکوبگرانه، ارزیابی هزینه‌های انسانی آنها، و زنجیره تأمین ابزارهای سرکوب که شامل شرکت‌ها و نهادهای ایرانی و بین‌المللی می‌شود، مرکز اسناد حقوق بشر ایران و ایران‌وایر در یک همکاری مشترک اقدام به تهیه و تدوین این گزارش همکاری کردند. محققان با انجام مصاحبه با قربانیان اعتراضات ۱۴۰۱، تحلیل سلاح‌ها و تأمین‌کنندگان آنها و همچنین تعامل با نهادها و شرکت‌های بین‌المللی به جمع‌آوری اطلاعات پرداختند. تیم حقوقی اسناد را از منظر حقوقی و فنی بررسی کرده، مدارک را با شواهد تکمیلی غنی و تحلیل‌های تفسیری را وارد گزارش کرد.

افزون بر بررسی پرونده‌های دست کم ۱۴ شهروندی که بر اثر اصابت سلاح‌های کمترکشنده جان خود را از دست داده‌اند، دست کم ۱۴۱ نفر نیز شناسایی شده‌اند، که در پی شلیک این نوع سلاح‌ها دچار آسیب‌های جدی و یا نقص عضو دائمی گردیده‌اند. از این میان، حداقل ۱۲۲ نفر با شلیک گلوله‌های ساچمه‌ای، هشت نفر با گلوله پینت‌بال، و نه نفر بر اثر برخورد مستقیم گلوله گاز اشک‌آور مجروح شده‌اند. استان‌های کردستان در غرب کشور با دست کم ۴۹ مورد و استان‌های تهران و البرز با ۴۵ مورد، در مجموع بیش از ۶۶ درصد از آسیب‌دیدگان شناسایی شده را شامل می‌شوند. علاوه بر این، تنها در دو بازه زمانی مشخص، ۲۹ و ۳۰ شهریور ۱۴۰۱ و همچنین ۲۴ و ۲۵ آبان همان سال، به ترتیب دست کم ۲۱ و ۲۰ نفر در نقاط مختلف کشور بر اثر استفاده از سلاح‌های کمترکشنده دچار جراحات‌های جدی و معلولیت‌های دائمی شده‌اند.

شایان ذکر است که نام برخی از آسیب‌دیدگان به دلیل فقدان اطلاعات کافی و قابل اعتماد از منابع مستقل که قابلیت راستی‌آزمایی داشته باشد، از آمار نهایی حذف شده است. از این رو، فهرست آسیب‌دیدگان ناشی از استفاده از سلاح‌های کمترکشنده شامل تمامی افراد متأثر نمی‌باشد.

برای تهیه این گزارش، پرونده‌های پزشکی شماری از آسیب‌دیدگان چشمی با گروهی از چشم‌پزشکان متخصص در نقاط مختلف جهان به اشتراک گذاشته شده است. نتایج بررسی‌ها حاکی از آن است، که الگوی آسیب‌های چشمی دلالت بر شلیک‌های هدفمند دارد. این متخصصان همچنین تأکید کرده‌اند، که پیامدهای روانی نابینایی با تجربه ابتلا به سرطان قابل مقایسه است، که شدت خسارات جسمی و روانی ناشی از این نوع سرکوب را به‌روشنی نشان می‌دهد.

این گزارش به بررسی نحوه استفاده نیروهای امنیتی از سلاح‌های کمترکشنده، نقض قوانین داخلی و بین‌المللی توسط دولت ایران، شناسایی شرکت‌ها و واسطه‌های تأمین این تسلیحات، و همچنین ابعاد آسیب‌های وارده به معترضان می‌پردازد و بر اهمیت پاسخگویی و رعایت استانداردهای حقوق بشری تأکید می‌کند.

در تهیه این گزارش ترکیبی از روش‌های مختلف پژوهشی به کار گرفته شده است. تمرکز اصلی این گزارش بر روش تحقیق از طریق «اطلاعات منابع باز» (OSINT) بوده است. برای شناسایی سلاح‌ها، مجموعه‌ای گسترده از تصاویر و ویدئوهایی که در فضای مجازی منتشر شده و مأموران امنیتی جمهوری اسلامی از رسته‌ها و نهادهای مختلف را در حال حمل و یا استفاده از سلاح نشان می‌دهند، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. علائم متمایز، مشخصه‌های تولیدکننده و ویژگی‌های طراحی سلاح‌ها به‌طور سازمان یافته با مشخصات تأییدشده تولیدکنندگان مقایسه شد تا نوع و منشأ آن‌ها مشخص شود.

همچنین با بهره‌گیری از روش «تحقیق نامحسوس» (Passive Research)، کانال‌های خبری، گروه‌های شبکه‌های اجتماعی و اتاق‌های گفت‌وگوی آنلاین مورد بررسی قرار گرفته‌اند؛ فضاهایی که اعضای گردان‌های امنیتی بسیج، سپاه پاسداران، و نیروی انتظامی در آنها حضور دارند و به اشتراک گذاری تصاویر و اطلاعات درباره سلاح‌ها و تجهیزات نظامی می‌پردازند. به صورت خاص، دو کانال در شبکه پیام رسان تلگرام به نام‌های «نظامی‌گری ایرانی» (Iranian Militarism) و «قدرت دفاعی ایران» (Iranian Defensive Power) در این بررسی لحاظ شدند. هیچ‌گونه مکالمه و یا ارتباط مستقیم با افراد حاضر در این گروه‌ها برقرار نشد و تنها به رصد و جمع‌آوری مکالمات و اطلاعات به اشتراک گذاشته شده اکتفا گردید، تا اصول اخلاقی پژوهش رعایت گردد. اطلاعات به دست آمده از این کانال‌ها شامل دو راهنمای آموزشی در مورد استفاده و نگهداری از سلاح‌های ساچمه‌ای بود، که توسط «گردان‌های امنیتی امام علی»، یک واحد شبه‌نظامی زیر نظر سپاه پاسداران و با سابقه مشارکت در سرکوب ناآرامی‌ها منتشر شده بودند.

گردان‌های امنیتی امام علی به‌عنوان واحدهای تخصصی کنترل شورش زیر نظر قرارگاه ثارالله سپاه در هر استان فعالیت می‌کنند. این گردان‌ها در پاسخ به اعتراضات سراسری پس از انتخابات جنجالی سال ۱۳۸۸ شکل گرفتند و آموزش‌هایی در استفاده از سلاح‌های سبک امنیتی، از جمله تفنگ شات‌گان و مسلسل‌های دستی ضدشورش، همچنین مهارت‌های موتورسواری حرفه‌ای و رانندگی با خودروهای ویژه را گذرانده‌اند. مأموریت اصلی آن‌ها کنترل جمعیت است و معمولاً در مواقعی به کار گرفته می‌شوند که فرماندهی پلیس جمهوری اسلامی ایران (فراجا) قادر به برقراری یا حفظ نظم عمومی نیست.⁴

در جریان این تحقیق، یک جزوه با عنوان «راهنمای استفاده از سلاح‌های ساچمه‌ای» مورد تحلیل قرار گرفت و با اقدامات مستند شده نیروهای فراجا در جریان اعتراضات سال ۱۴۰۱ مقایسه شد. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که احتمال نقض مقررات داخلی در زمینه اجرای قانون و همین‌طور استانداردهای بین‌المللی مربوط به استفاده از زور وجود دارد.

افزون بر این، ایران‌وایر به گزارشی از کارشناس رسمی دادگستری در امور اسلحه و مهمات دست یافت؛ گزارشی که به یکی از شعب دادسرای نظامی در ارتباط با پرونده‌ی قتل یک شهروند در جریان اعتراضات ارائه شده بود. این سند نقشی کلیدی در تأیید استفاده از نوع مشخصی از تفنگ شات‌گان در عملیات کنترل جمعیت داشت.

به منظور بهبود شناسایی سلاح‌ها و ردیابی کانال‌های تأمین آن‌ها، مصاحبه‌ها و مشورت‌هایی با کارشناسان نظامی و تسلیحاتی انجام شد؛ از جمله مایکل آیزنشتات (Michael Eisenstadt) پژوهشگر ارشد و مدیر برنامه مطالعات نظامی و امنیتی مؤسسه واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک (The Washington Institute for Near East Policy)، کریس کاب-اسمیت (Chris Cobb-Smith) مشاور امور امنیتی و نظامی و مدیر مؤسسه تحقیقاتی کایران (Chiron Resources)، نیک

⁴ کانال نظامی‌گری ایرانی (Iranian Militarism)، «گردان‌های امنیتی امام علی (ع)»، تلگرام (۳ اردیبهشت ۱۴۰۰)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/13386

ینسن-جونز (N.R. Jenzen-Jones) کارشناس تسلیحاتی در مجمع تجارت تسلیحات (Forum on the Arms Trade)، و اعضای گروه تحقیقات نظامی کالیبر آبسکیورا (Calibre Obscura).⁵

همچنین گفت‌وگوهایی با فریبرز کریمی‌زند، افسر پیشین نیروی انتظامی جمهوری اسلامی، در خصوص نوع سلاح‌های به کار رفته و شیوه‌های تأمین آن‌ها انجام شد. با دو تن از کارشناسان کمیته حقیقت‌یاب سازمان ملل در مورد سرکوب معترضان در ایران نیز درباره تسلیحات مورد استفاده در سال ۱۴۰۱ گفت‌وگو گردید. این کارشناسان ضمن تأیید نقش تفنگ‌های شات‌گان و پینت‌بال در آسیب زدن به بینایی معترضان، بر نقش شرکت‌های واسطه در تسهیل واردات این تجهیزات به ایران نیز تأکید داشتند.

افزون بر این، ده‌ها مصاحبه با آسیب‌دیدگان اعتراضات انجام شد، که برخی از آنها در تهیه این گزارش مورد استناد قرار گرفته‌اند. شواهد پزشکی نیز برای تأیید نوع مهمات به کار رفته بررسی شدند. مصاحبه‌ها با شش پزشک، از جمله چشم‌پزشکان و متخصصان پزشکی اورژانس در تهران که جراحات ناشی از گلوله بر معترضان را معاینه کرده بودند، بینش‌های کلیدی ای درباره نوع سلاح، فاصله شلیک و روش‌های هدف‌گیری ارائه کردند. علاوه بر این، ده‌ها پرونده پزشکی افراد آسیب‌دیده برای ارزیابی شدت، ماهیت و محل جراحات آن‌ها تحلیل شد. این یافته‌ها با گزارش تخصصی تهیه شده توسط ایران وایر با همکاری کترین هیگنت (Katherine Hignett)، پژوهشگر حوزه سلامت که پرونده‌های پزشکی ۲۰ نفر از آسیب‌دیدگان سرکوب اعتراضات ۱۴۰۱ را بررسی و تحلیل کرد، تقویت گردید.⁶

به منظور نشان دادن گستردگی و نظام‌مند بودن تخلفات نیروهای انتظامی و امنیتی جمهوری اسلامی در استفاده از سلاح‌های کمتر کشنده علیه معترضان و رهگذران، دو فهرست جداگانه تهیه شده است: یک فهرست در بردارنده اسامی و اطلاعات ۱۴ شهروند شناسایی شده است که در اثر استفاده از این سلاح‌ها جان خود را از دست داده‌اند. فهرست دوم شامل جزئیات ۱۴۱ فرد شناسایی شده است که دچار جراحات گردیده‌اند. این فهرست‌ها بر پایه بررسی جامع سوابق پزشکی، گزارش‌های پزشکی قانونی، شهادت‌های شهود و داده‌های منابع باز تدوین شده و در بردارنده اطلاعات دقیقی است. فهرست اول در قالب پیوست ۱ در انتهای گزارش آمده و تمامی داده‌های مربوط به کشته شدگان را در بر دارد. در فهرست دوم، در پیوست ۲، تنها اسامی افرادی که به صورت علنی تجربیات خود را بازگو کرده و اکنون در مکان‌های امنی خارج از کشور به سر می‌برند، ذکر شده است. اسامی سایر افراد برای حفظ امنیت آنان محرمانه باقی مانده و ذکر نشده است.

بیش از ۵۰۰ قطعه عکس و فیلم به صورت نظام‌مند مورد مطالعه قرار گرفتند، تا نحوه استفاده از سلاح، شیوه‌های استقرار، جراحات ناشی از آن، علائم سازنده و سایر ویژگی‌های متمایز مستند شوند. از میان این مجموعه، بیش از ۱۳۰ مورد برای ارجاع در سراسر گزارش انتخاب شد. به جز چند مورد انگشت شمار، همه تصاویر به کار رفته در گزارش از منابع عمومی گردآوری شده‌اند. اصالت هر تصویر تأیید و در صورت امکان موقعیت جغرافیایی آن تعیین و با منابع معتبر خبری مقایسه شد. همچنین، هر جا که امکان‌پذیر بود، تحلیل‌ها زمان و مکان ضبط تصویر، منبع اصلی و محتوای قابل مشاهده در آن را شناسایی کردند. برای تصاویری که از رسانه‌های شناخته‌شده و معتبر به دست آمده و پیش‌تر در گزارش‌های خبری یا تحقیقاتی منتشر شده بودند، توضیحات کوتاهی ارائه شده است.

⁵ «کارشناسان: مایکل آیزنشتات»، مؤسسه واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک، قابل دسترسی در <https://www.washingtoninstitute.org/g/experts/michael-eisenstadt> (آخرین بازدید ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «درباره ما»، منابع کایران، قابل دسترسی در <http://www.chiron-resources.com/about.html> (آخرین بازدید ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «ان. آر. ینسن-جونز»، مجمع تجارت تسلیحات، قابل دسترسی در <https://www.forumarmstrade.org/nrjenzen-jones.html> (آخرین بازدید ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به حساب کاربری «کالیبر آبسکیورا»، ایکس، قابل دسترسی در <https://x.com/CalibreObscura> (آخرین بازدید ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

⁶ آیدا قاجار و همکاران، «استفاده جمهوری اسلامی از کور کردن به عنوان سلاح جنگی علیه معترضان»، ایران‌وایر (۳۰ شهریور ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در https://static.prod.iranwire.com/pdfcomponent/Blinding_as_a_Weapon_of_Suppression_IUhe.pdf (منبع به زبان انگلیسی).

دو کاتالوگ تصویری از سلاح‌هایی که ظن استفاده از آن‌ها در سرکوب اعتراضات ۱۴۰۱ وجود داشت، با ۲۳ شاهد به اشتراک گذاشته شد. هدف شناسایی نوع سلاح‌های مشاهده شده در دست مأموران، رسته مأمورانی که این سلاح‌ها را در دست داشتند و مکان استفاده از این سلاح‌ها بود. برخی از شاهدان به دلیل نگرانی از شناسایی و دستگیری، به صورت ناشناس در این ارزیابی شرکت کردند. اگر چه به این شهادت‌ها به عنوان مبنایی برای تعیین نوع سلاح‌های به کار رفته در سرکوب اعتراضات استناد نشده است، اما این اطلاعات به درک بهتر از میزان استفاده از این سلاح‌ها و نیروهای به کارگیرنده آن‌ها کمک کرده است.

افزون بر این، ویدئوهای متعددی که تیراندازی به معترضان را نشان می‌دادند، با دقت بررسی شدند تا شرایط، فاصله‌ها، نحوه و هدف ظاهری هر شلیک ارزیابی شود. تمامی منابع آنلاین غیرتصویری ذکر شده در این گزارش بایگانی شده‌اند و فهرست جامعی از مطالب تصویری و غیرتصویری به صورت نظام‌مند سازماندهی و به شکل ایمن ذخیره شده است.

به منظور ارزیابی تخلفات احتمالی نیروهای امنیتی و انتظامی در استفاده از سلاح‌های کمتر کشنده، دستورالعمل‌های ارائه شده به این نیروها بر اساس «راهنمای سازمان ملل متحد در مورد سلاح‌های کمتر کشنده در اجرای قانون» و «اصول اساسی استفاده از زور و سلاح گرم توسط مأموران اجرای قانون»، به ویژه مفاد مربوط به تناسب، ضرورت و پاسخگویی، بررسی و ارزیابی شدند.⁷ تحلیل حقوقی دربردارنده مقایسه نظام مند رفتارهای مشاهده شده در اجرای قانون با این استانداردهای بین‌المللی و همچنین داخلی بود.

چندین حادثه تیراندازی، که از آنها مستندات تصویری روشن و چند زاویه‌ای در دسترس قرار داشت، به عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. این مستندات امکان تحلیل دقیق در خصوص نحوه هدف‌گیری و به کارگیری سلاح‌ها توسط نیروهای امنیتی را فراهم ساخت. انتخاب این موارد به طور خاص با هدف تسهیل در مستندسازی دقیق احتمال تخلفات قانونی و نقض رویه‌های مقرر صورت گرفت.

با تمام شرکت‌هایی که در این گزارش به عنوان تأمین‌کننده تجهیزات از آنها نام برده شده است، درباره استفاده از تولیدات آن‌ها در سرکوب معترضان در ایران تماس گرفته شد. از میان این شرکت‌ها، تنها شرکت ترکیه‌ای «آکار» (Akkar) پاسخگو بود و روابط تجاری خود با یک مؤسسه تحت نظارت سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران (ساصد)، از زیرمجموعه‌های وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، را تأیید کرد.

شناسایی انواع سلاح‌های مورد استفاده بر مبنای ترکیبی از روش‌های متنوع انجام پذیرفت؛ از جمله تحلیل ویژگی‌های ظاهری، احراز نشان‌های تجاری، بررسی مستندات قضایی، انجام مصاحبه با کارشناسان سلاح و یک افسر پیشین نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مطالعه مطالب منتشرشده توسط اعضای سابق و کنونی نیروهای امنیتی پیرامون تسلیحات سازمانی، ارزیابی جزوات آموزشی تهیه شده از سوی پلیس و گردان‌های امنیتی بسیج، و دریافت پاسخ از یکی از تولیدکنندگان سلاح. این رویکرد چند وجهی نقشی اساسی در حصول اطمینان از شناسایی دقیق ایفا نمود.

شایان ذکر است، که در مواردی که واژه‌های تخصصی یا اسامی خاص انگلیسی فاقد معادل دقیق و رایج در زبان فارسی بوده‌اند، برابر نویسی آن‌ها بر اساس تلفظ صحیح با حروف فارسی انجام شده و در نخستین بار، معادل انگلیسی آن‌ها در پرانتز درج شده است. این رویه به منظور حفظ دقت، رعایت امانت داری و تأمین انسجام نوشتاری در کل گزارش اتخاذ شده است. همچنین، به منظور جلوگیری از هرگونه ابهام، تاریخ رویدادها تا حد امکان بر پایه تقویم رسمی کشور (هجری شمسی) ذکر شده و در مواردی که اقتضای متن ایجاب می‌کرد، تاریخ میلادی به کار رفته است. برای وقایع مهم، هر دو تاریخ هجری

⁷ «راهنمای سلاح‌های کمتر کشنده در اعمال قانون»، دفتر کمیساری عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد (۲۰۲۰)، قابل دسترسی در https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CCPR/LLW_Guidance.pdf (منبع به زبان انگلیسی) (از این پس «راهنمای سلاح‌های کمتر کشنده در اعمال قانون»); همچنین نگاه کنید به قطعنامه ۱۶۹/۳۴ مجمع عمومی، «اصول اساسی استفاده از زور و سلاح گرم توسط مأموران اجرای قانون»، سند سازمان ملل متحد A/CONF.144/28/Rev.1 (۱۹۹۰)، قابل دسترسی در <https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/basic-principles-on-the-use-of-force-and-firearms-by-law-enforcement-officials> (منبع به زبان انگلیسی).

شمسی و میلادی ارائه شده است. این گزارش همچنین چندین بار مورد بازبینی و ویرایش قرار گرفته تا از وضوح، دقت و انسجام آن اطمینان حاصل شود.

چالش های تحقیق

بررسی فرآیند تأمین و استفاده از تجهیزات سرکوب توسط جمهوری اسلامی ایران با موانع قابل توجهی مواجه است، که ریشه در عدم شفافیت ساختاری و پنهان کاری فعال دارد. این موضوع با دور زدن سازمان یافته تحریم‌های بین‌المللی توسط حکومت ایران تشدید می‌شود. سابقه تاریخی جمهوری اسلامی در زمینه نقض حقوق بشر، سرکوب مخالفت‌ها و مشارکت در درگیری‌های منطقه‌ای منجر به اعمال تحریم‌های گسترده تسلیحاتی و تحریم‌های مرتبط با حقوق بشر شده و موانعی را برای زنجیره‌های تأمین تجهیزات به صورت شفاف ایجاد کرده است.

دولت ایران به‌طور فعال دسترسی خارجی به سوابق خرید و قراردادهای تجاری مرتبط با ابزارهای سرکوب را محدود می‌کند. سازوکارهای داخلی، از جمله «ستاد مقابله با تحریم‌ها»، پوشش قانونی لازم برای واردکنندگان جهت دور زدن تحریم‌ها را فراهم می‌کنند و امکان واردات غیرشفاف کالاهای دو منظوره بدون اسناد مرسوم و معتبر، از جمله ارائه اطلاعات نادرست درباره کشور مبدأ یا مقصد، را ایجاد می‌کنند. این اقدامات به‌طور جدی قابلیت ردیابی را مختل کرده و پاسخگویی قانونی در قبال انتقال تسلیحات و نقض تحریم‌های بین‌المللی را به شدت چالش برانگیز می‌کنند.

در این چارچوب، همچنین به واردکنندگان اجازه داده می‌شود تا برخی کالاها را بدون ارائه کد رهگیری بانکی ترخیص کنند. این تدابیر عمدتاً برای واحدهای تولیدی و تأمین مواد اولیه صنایع در نظر گرفته شده است. گمرک ایران در برخی موارد اجازه می‌دهد، که کالاها به صورت نسبی و بدون ارائه کامل مدارک و یا ضمانت‌نامه‌های بانکی ترخیص شوند و به واردکنندگان فرصت بیشتری برای تکمیل اسناد داده می‌شود. برای مثال، در فروردین ۱۴۰۲، علی وکیلی، مدیر واردات گمرک جمهوری اسلامی ایران، در بخشنامه‌ای مجوز ترخیص مواد اولیه واحدهای تولیدی تا سقف ۹۰ درصد بدون مطالبه‌ی کد رهگیری بانک تا پایان آبان ۱۴۰۲ را صادر کرد.⁸

در بهمن ماه ۱۴۰۲، گروه «قیام تا سرنگونی» با انتشار اسنادی اعلام کردند، که به سرورهای مرتبط با مجلس شورای اسلامی دسترسی پیدا کرده‌اند. به نظر می‌رسد که این گروه «هکتیویست» (Hacktivist) با سازمان مجاهدین خلق پیوندهایی دارد، اما میزان وابستگی مستقیم آن‌ها به این سازمان روشن نیست.⁹ در تاریخ ۲۴ بهمن ۱۴۰۲، روابط عمومی مجلس ایران ضمن تأیید هک شدن تارنماهای مجلس و دسترسی غیرمجاز به برخی اسناد اعلام کرد، که بخشی از اطلاعات موجود در سند های منتشر شده دستکاری شده‌اند.¹⁰ یکی از این اسنادها متن مصوبه جلسه چهارم و هشتم «ستاد مبارزه با تحریم» است.¹¹

اطلاعات رسمی و علنی‌ای که به‌طور دقیق ستاد مقابله با تحریم‌ها را به‌عنوان یک نهاد رسمی در ساختار حکومتی جمهوری اسلامی ایران معرفی کند، وجود ندارد. با این حال، شواهد حاکی از وجود نهادهایی است که مأموریت آن‌ها مقابله با تحریم‌هاست. در تیرماه ۱۳۸۹، وزیر امور خارجه از تأسیس «ستاد تدابیر ویژه اقتصادی» خبر داد؛ ستادی که هدف آن هماهنگ‌سازی دستگاه‌های دولتی برای کاهش اثرات تحریم‌ها بود.¹²

⁸ «ترخیص مواد اولیه تا سقف ۹۰ درصد بدون کد رهگیری»، مهر (۱۹ فروردین ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در ترخیص مواد اولیه تا سقف ۹۰ درصد بدون کد رهگیری - خبرگزاری مهر | اخبار ایران و جهان | Mehr News Agency.

⁹ «هک‌های «قیام تا سرنگونی» سرورهای مجلس ایران را هک کردند»، بی بی سی فارسی (۲۴ بهمن ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.bb.c.com/persian/articles/clj95gv023jo>

¹⁰ «از سوی روابط عمومی مجلس منتشر شد: توضیحاتی درباره از دسترس خارج شدن سایت‌های مجلس»، ایسنا (۲۴ بهمن ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در توضیحاتی درباره از دسترس خارج شدن سایت‌های مجلس - ایسنا .

¹¹ کانال قیام تا سرنگونی (t.me/ghyamsarnegouni)، «بسته جامع حمایت همه جانبه از عوامل دور زنده تحریم‌ها به ویژه در صورت لو رفتن و دستگیری»، تلگرام (۲۴ بهمن ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://t.me/ghyamsarnegouni/3107>

¹² «ایران 'ستاد تدابیر ویژه مقابله با تحریم' تشکیل داده است»، بی بی سی فارسی (۹ تیر ۱۳۸۹)، قابل دسترسی در https://www.bbc.com/persian/iran/2010/06/100630_l03_nuc_sanctions

همچنین در تیرماه ۱۳۹۷، معاون اول رئیس‌جمهوری اعلام کرد، که ستاد مقابله با تحریم با تصویب شورای عالی امنیت ملی تشکیل شده است.¹³ تقریباً در همان دوره زمانی و در چهل و ششمین نشست نمایندگان دولت و بخش خصوصی استان تهران پیشنهادی مبنی بر تشکیل ستادی با محوریت معاون اول رئیس‌جمهوری برای مقابله با تحریم‌های آمریکا مطرح شد.¹⁴ هر چند ساختار دقیق و ارتباط میان این نهادها روشن نیست و هیچ‌یک به طور رسمی با عنوان ستاد مبارزه با تحریم معرفی نشده‌اند، اما به نظر می‌رسد این سازوکارها از طریق هماهنگی‌های میان دستگاهی نقش مؤثری در دور زدن تحریم‌های بین‌المللی ایفا می‌کنند.

بند نخست مصوبه فاش شده از جلسه چهل و هشتم ستاد مبارزه با تحریم، اختیارات وسیعی را به واردکنندگان می‌دهد به صراحت واردات اقلام تحریم شده و دو منظوره را مجاز می‌داند؛ اقلامی که علاوه بر کاربردهای غیرنظامی، ممکن است برای اهداف نظامی یا اقدامات سرکوبگرانه نیز مورد استفاده قرار گیرند. بر اساس این بند:

«به منظور تسهیل واردات کالاهای تحریمی و دوگانه، تسریع اجرای پروژه‌های مورد نیاز کشور و جلوگیری از افشای اطلاعات کالاهای تحریمی، واردات و ترخیص کالاهای تحریمی، دوگانه و کالاهای شرکت‌های ایرانی که به صراحت مورد تحریم واقع شده‌اند، با تشخیص و مسئولیت وزیر مربوطه یا رؤسای سازمان‌های مستقل تحت نظر معاونت‌های رئیس‌جمهوری، مشروط به مطابقت ثبت سفارش با عین کالا، در موارد زیر مجاز است:

الف) ارائه ندادن گواهی مبدأ یا پذیرش گواهی مبدأ صادره جهت کشورهای با مقصد غیر از ایران

ب) بدون الزام به ارائه گواهی بازرسی در مبدأ

ج) پذیرش اسناد مغایر (تعرفه کشور، مقصد، نام گیرنده و ...) و یا با اسامی مغایر

د) ظهر نویسی بارنامه به لحاظ عدم امکان ارائه اصل بارنامه

ه) پذیرش بارنامه غیر صرفاً با ارائه ظهرنویسی تغییر نام بدون الزام به ارائه صلح نامه ...»¹⁵

¹³ «جهانگیری خبر داد: راه اندازی ستاد مقابله با تحریم با تصویب شورای عالی امنیت ملی»، شرق (۹ تیر ۱۳۹۷)، قابل دسترسی در <https://www.pishkhan.com/news/93379>.

¹⁴ «در نشست نمایندگان دولت و بخش خصوصی تهران مطرح شد: ستاد مقابله با تحریم تشکیل شود»، اتاق ایران آنلاین، (۲۰ تیر ۱۳۹۷)، قابل دسترسی در <https://otaghiranonline.ir/news/14006/ستاد-مقابله-با-تحریم-تشکیل-شود>.

¹⁵ «کانال قیام تا سرنگونی»، رک. زیرنویس ۱۱.

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر محسن رضایی

دبیر محترم شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا

موضوع: مصوبات جلسه ۴۸ام ستاد مقابله با تحریم

سلام علیکم

احتراماً مصوبات ستاد مقابله با تحریم، پس از انجام اصلاحات مورد نظر جهت طرح در شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا به شرح زیر ارسال می شود:

مصوبه ی ۴۸/۱ ستاد مقابله با تحریم با موضوع مقابله با تحریم های تجاری

(اصلاح و تمدید مصوبه ۴۶/۱۸)

با توجه به تحریم های اعمالی و چالشی های ایجاد شده در وضعیت تامین کالاهای اساسی و مورد نیاز و فرار داشتن کشور در شرایط اضطرار، با هدف تسریع در تامین اقلام مورد نیاز کشور و پیشگیری از بروز بحران های احتمالی، شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا مصوبه ی ۴۸/۱ ستاد مقابله با تحریم را به شرح زیر تأیید و تصویب نمود:

۱- به منظور تسهیل واردات کالاهای تحریمی و دوگانه، تسریع اجرای پروژه های مورد نیاز کشور و جلوگیری از افشای اطلاعات کالاهای تحریمی، واردات و ترخیص کالاهای تحریمی، دوگانه و کالاهای شرکت های ابرتنی که به صراحت مورد تحریم واقع شده اند، با تشخیص و مسئولیت وزیر مربوطه و یا رؤسای سازمان های مستقل تحت نظر معاونت های رئیس جمهوری، مشروط به مطابقت ثبت سفارش با عین کالا، در موارد زیر مجاز است:

الف) ارائه ندادن گواهی مبدأ یا پذیرش گواهی مبدأ صادره جهت کشورهای با مقصد غیر از ایران

ب) بدون الزام به ارائه گواهی بازرسی در مبدأ

ج) پذیرش اسناد مغایر (تعرفه، کشور مقصد، نام گیرنده و ...) و یا با اسامی مغایر

د) ظهیر نویسی بارنامه به لحاظ عدم امکان ارائه اصل بارنامه

ه) پذیرش بارنامه غیر صرفاً با رایبه ظهیر نویسی تغییر نام بدون الزام به رایبه صلح نامه

صفحه ۱۴ از ۱۴

بند نخست مصوبه جلسه چهل و هشتم ستاد مبارزه با تحریم، بر روی تصویر، «نان نشان» (Logo) گروه دیده می شود. منبع کانال قیام تا سرنگونی در تلگرام

این مقررات عملاً به واردکنندگان اجازه می دهد کالاهای تحت تحریم را به عنوان کالاهای مجاز ثبت کنند، کشور مبدأ و مقصد اعلام شده را تغییر دهند و پرداخت ها را از طریق کانال ها و واسطه های غیررسمی انجام دهند. در نتیجه، ردیابی جریان کالاها و تراکنش های مالی مرتبط با آنها به شدت دشوار می شود.

چالش مهم دیگری که در پژوهش وجود دارد، ترس از واکنش های تلافی جویانه جمهوری اسلامی است که افراد آگاه را از ارائه اطلاعات بازمی دارد. سابقه طولانی رژیم در آزار و پیگرد مخالفان، شاهدان و افشاگران احتمالی را از همکاری بازمی دارد و موانع قابل توجهی را برای جمع آوری داده ها ایجاد می کند. با توجه به تاریخچه جمهوری اسلامی در هدف قرار دادن مخالفان سیاسی و افرادی که اطلاعات حساس را فاش کرده اند، این ترس کاملاً موجه است.

تحریم‌های مالی انجام تحقیقات را بیش از پیش پیچیده می‌کند. محدودیت‌های شدید بر نظام بانکی ایران و دسترسی محدود به زیرساخت‌های جهانی انتقال پول باعث شده است، تا آنکه به کانال‌های مالی غیررسمی به طور گسترده‌ای افزایش یابد. انتقال‌ها اغلب از طریق چندین واسطه در حوزه‌های قضایی مختلف انجام می‌شود و روش‌های متنوعی برای پنهان کردن جریان وجوه به کار گرفته می‌شود. این فرآیند چندلایه، ردیابی فعالیت‌های مالی یا شناسایی منابع اصلی تأمین مالی ابزارهای سرکوب را بسیار دشوار می‌سازد. وجوه اغلب از طریق شبکه‌های غیررسمی منتقل می‌شوند که شفافیت را کاهش داده و با تعهدات بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی مغایرت دارد.

با وجود چنین موانعی، این گزارش با موفقیت بخشی از عناصر شبکه تأمین تجهیزات سرکوب را شناسایی کرده است. این شناسایی بر پایه اطلاعات تأیید شده از منابع باز، مصاحبه با کارشناسان، مستندسازی قضایی و شهادت شاهدان عینی صورت گرفته است. این رویکردهای روش‌شناختی تضمین می‌کنند، که یافته‌ها مطابق با استانداردهای دقیق قابلیت راستی‌آزمایی و مرتبط با مسائل حقوقی باشند.

۱. شرکت‌های ایرانی واردات کننده اسلحه، مهمات و تجهیزات نظامی-امنیتی

قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل متحد محدودیت‌های گسترده‌ای را بر فروش سلاح، مهمات و قطعات مربوط به آن‌ها به جمهوری اسلامی ایران اعمال کرده است.¹⁶ این قطعنامه ذیل اصل هفتم منشور سازمان ملل متحد قرار دارد و محدودیت‌های آن برای تمامی کشورهای عضو سازمان ملل الزام‌آور است و عدم رعایت آن می‌تواند پیامدهای حقوقی، از جمله ارجاع به کمیته تحریم‌های شورای امنیت، را به همراه داشته باشد. اگرچه قطعنامه ۱۹۲۹ به صراحت فروش سلاح‌های متعارف را ممنوع نکرده اما از کشورهای عضو خواسته است، که در انتقال این نوع سلاح‌ها به ایران با احتیاط، هوشیاری و خویشتن داری عمل کنند.¹⁷

برخی محدودیت‌ها بر فروش تسلیحات سبک و متعارف به ایران به‌طور رسمی در اکتبر ۲۰۲۰ (مهرماه ۱۳۹۹) و مطابق با مفاد برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) - توافق هسته‌ای امضا شده در ۱۴ ژوئیه ۲۰۱۵ (۲۳ تیر ۱۳۹۴) بین ایران و گروه ۱+۵ - و قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل برداشته شد.¹⁸ سایر محدودیت‌های باقیمانده نیز در تاریخ ۱۸ اکتبر ۲۰۲۳ (۲۶ مهر ۱۴۰۲)، یعنی هشت سال پس از امضای برجام، خاتمه یافتند.¹⁹ در صورت فعال شدن «سازوکار ماشه» (snapback) در چارچوب قطعنامه ۲۲۳۱، مفاد قطعنامه‌های تحریمی پیش از برجام که بین سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ تصویب شده‌اند، از جمله قطعنامه ۱۹۲۹، با محدودیت‌های گسترده و تحریم تسلیحاتی دوباره برقرار خواهند شد. به این ترتیب، محدودیت‌های تسلیحاتی و دیگر تدابیر این قطعنامه‌ها احیا می‌شوند، هرچند دامنه که اجرایی آن همچنان محل بحث‌های حقوقی و سیاسی در شورای امنیت است.

اقدامات محدودکننده اتحادیه اروپا علیه ایران، به‌ویژه در زمینه تسلیحات و اقلام مرتبط، بر اساس مجموعه‌ای از اسناد حقوقی تنظیم شده‌اند که «تصمیم شورای اروپا به شماره CFSP/35/2012» یکی از اجزای اصلی آن به شمار می‌رود. این چارچوب، ممنوعیتی جامع و مطلق را در خصوص فروش، عرضه، انتقال یا صادرات هرگونه تسلیحات و اقلام مرتبط به ایران برقرار می‌سازد؛ ممنوعیتی که تمامی سلاح‌های گرم، مهمات و اجزای آن‌ها را در بر می‌گیرد، فارغ از هدف مورد نظر یا زنجیره تأمین آن. این ممنوعیت که مسئولیت حقوقی سنگینی را ایجاد می‌کند، به طور ذاتی با کنترل‌های صادراتی اقلام با کاربرد دوگانه اتحادیه اروپا نیز پیوند دارد؛ کنترل‌هایی که انتقال اقلام دارای کاربرد غیرنظامی و بالقوه نظامی را ممنوع می‌سازد. این چارچوب حقوقی به‌طور عمده به‌گونه‌ای طراحی شده است، که از دور زدن مقررات جلوگیری کند و فروشندگان و واسطه‌ها را حتی در صورت انتقال غیرمستقیم کالاها مسئول بداند. اجرای این تحریم‌ها مسئولیتی مشترک میان کشورهای عضو اتحادیه

¹⁶ قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل متحد، سند 1929/S/RES سازمان ملل متحد، (۱۹ خرداد ۱۳۸۹)، قابل دسترسی در <https://www.un.org/securitycouncil/en/s/res/1929-%282010%29> (منبع به زبان انگلیسی).

¹⁷ همان.

¹⁸ «استقبال ایران از 'پایان' تحریم‌های تسلیحاتی سازمان ملل متحد»، بی بی سی فارسی (۲۶ مهر ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در <https://www.bbc.com/persian/iran-54587382>؛ همچنین نگاه کنید به «پایان تحریم تسلیحاتی ایران، ۵ سال پس از برجام»، یورونیوز (۲۷ مهر ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در <https://parsi.euronews.com/2020/10/17/the-end-of-iran-s-arms-embargo-five-years-after-icpoa> (بحث درباره درباره انقضای تحریم تسلیحاتی ایران)؛ همچنین نگاه کنید به «اعلام رسمی پایان تحریم‌های شورای امنیت علیه ایران»، خبرآنلاین (۲۷ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.khabaronline.ir/news/1826974> (بحث در مورد انقضای تحریم‌های سازمان ملل).

¹⁹ «بیانیه درباره پایان محدودیت‌های قطعنامه 2231 شورای امنیت سازمان ملل متحد»، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران (۲۶ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://mfa.gov.ir/portal/newsview/731863>؛ همچنین نگاه کنید به «پایان رسمی تحریم‌های شورای امنیت علیه ایران مطابق قطعنامه 2231»، تابناک (۳۰ مهر ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://www.tabnak.ir/fa/news/1266907> (بحث درباره انقضای تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران).

اروپا است و تخلفات می‌توانند منجر به مجازات‌های شدید تحت قوانین ملی شوند، از جمله جریمه‌های اداری، تعقیب کیفری و ضبط کالاها.²⁰

از جمله مهم‌ترین شرکت‌های ایرانی فعال در زمینه واردات و تولید تجهیزات مورد استفاده در سرکوب اعتراضات شهری می‌توان به «ناجی پاس»، «انطباق گستر سپهر» و «ناجی پارس امین» اشاره کرد؛ شرکت‌هایی که همگی به نوعی وابسته به بنیاد تعاون فرماندهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران هستند.

ماده ۲ اساسنامه بنیاد تعاون فراجا تصریح می‌کند، که این بنیاد یک «مؤسسه غیرانتفاعی با شخصیت حقوقی مستقل و وابسته به نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا)» است.²¹ عنوان رسمی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا) به فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (فراجا) تغییر یافته است. هدف اعلام شده این بنیاد، بهبود معیشت و رفاه کارکنان فراجا است و در نقاط مختلف کشور دارای شعب و مؤسسات وابسته می‌باشد.²² بر اساس یک رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، بنیاد تعاون فراجا یک نهاد دولتی محسوب نمی‌شود.²³ با این حال، این بنیاد، که نماینده آن در هیأت مدیره شرکت ناجی پاس حضور دارد، در سال ۲۰۲۰ (۱۳۹۹) به دلیل نقش آن در تسهیل نقض حقوق بشر در فهرست تحریم‌های وزارت خزانه‌داری آمریکا قرار گرفت و بر همین اساس، اشخاص آمریکایی از هرگونه معامله با آن منع شدند.²⁴

شرکت ناجی پاس در سال ۱۳۸۲ با هدف انتخاب و خرید تجهیزات مورد نیاز پلیس از منابع داخلی و خارجی تأسیس شد و مدیرعامل آن در حال حاضر رضا اصغریان است.²⁵ این شرکت خدمات مشاوره بازرگانی ارائه می‌کند، در مناقصات داخلی و خارجی شرکت داشته، صادرات و واردات انجام می‌دهد، کارخانه‌ها را تجهیز می‌کند و همچنین نمایشگاه بین‌المللی لوازم و تجهیزات پلیسی، با نام تجاری «ایپاس» (IPAS EXPO) را هر سال در تهران برگزار می‌کند.²⁶

نمایشگاه ایپاس نخستین بار در سال ۱۳۸۰، به پیشنهاد فرمانده نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران برگزار شد. مسئولیت برگزاری این نمایشگاه به عهده بنیاد تعاون نیروی انتظامی محول گردید؛ بنیادی که پیش‌تر با نام بنیاد تعاون ناجا شناخته

²⁰ «مقرره شورای اتحادیه اروپا شماره ۲۰۱۲/۲۶۴، روزنامه رسمی اتحادیه اروپا، ۲۰۱۲، (L 87) صفحه ۲۶، قابل دسترسی در <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:02012D0035-20120123> (منبع به زبان انگلیسی) (از این پس «آیین‌نامه شورای اتحادیه اروپا»); همچنین نگاه کنید به «مقرره شورای اتحادیه اروپا شماره ۲۰۱۲/۲۶۷، روزنامه رسمی اتحادیه اروپا، ۲۰۱۲، (L 88) صفحه ۱، قابل دسترسی در <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0267>; همچنین نگاه کنید به «مقرره شورای اتحادیه اروپا شماره ۲۰۰۹/۴۲۸، روزنامه رسمی اتحادیه اروپا، ۲۰۰۹، (L 134) صفحه ۱، قابل دسترسی در <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009R0428>; همچنین نگاه کنید به «فهرست مشترک نظامی اتحادیه اروپا، موضع مشترک شورای اتحادیه اروپا شماره ۲۰۰۸/۹۴۴/CFSP، روزنامه رسمی اتحادیه اروپا، ۲۰۰۸، (L 335) صفحه ۹۹، قابل دسترسی در <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023XG0228>.(01)»

²¹ «اساسنامه بنیاد تعاون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران»، وکالت آنلاین، قابل دسترسی در <https://www.vekalatonline.ir/laws/757/اساسنامه-بنیاد-تعاون-نیروی-انتظامی-جمهوری-اسلامی-ایران/> (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴).

²² همان.

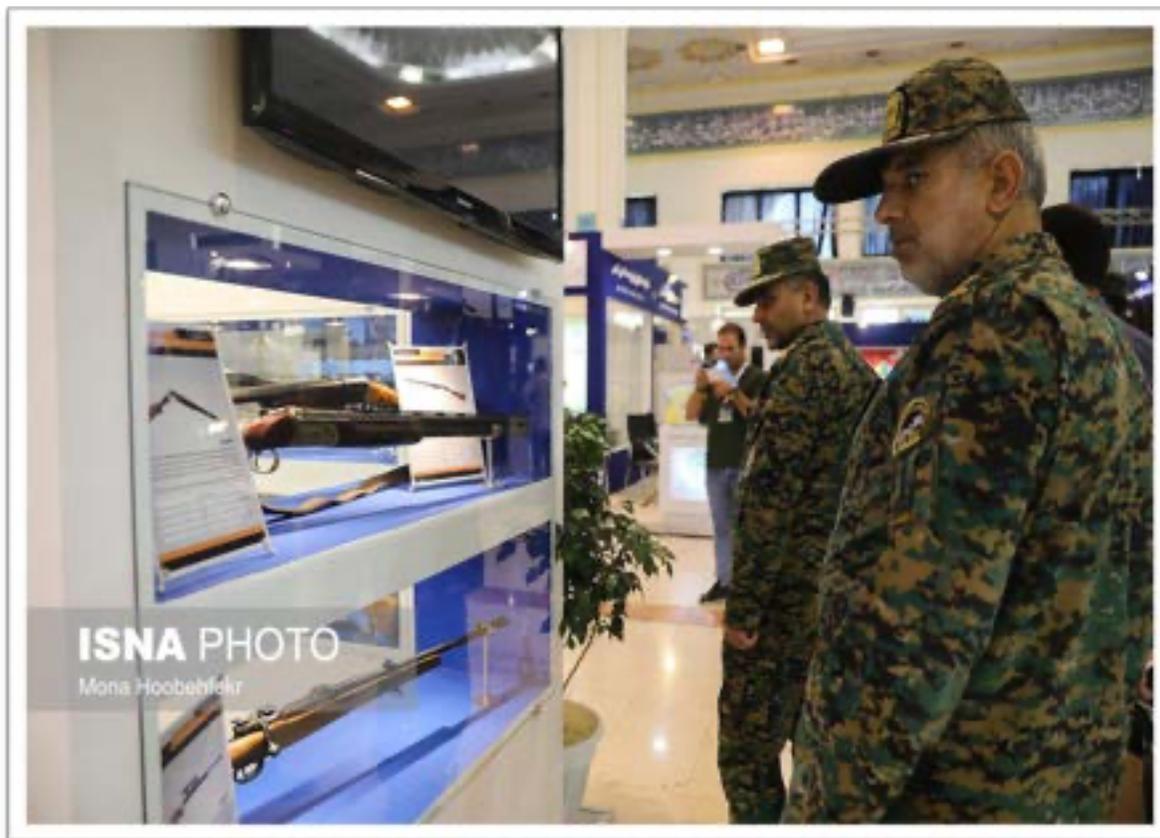
²³ «رای شعبه دیوان عدالت اداری درباره بنیاد تعاون ناجا و صلاحیت دیوان عدالت اداری»، دانشنامه تخصصی ویکی حقوق (۱۳ مرداد ۱۳۹۲)، قابل دسترسی در رای شعبه دیوان عدالت اداری درباره بنیاد تعاون ناجا و صلاحیت دیوان عدالت اداری - ویکی حقوق.

²⁴ «آمریکا چند نهاد و مقام ایرانی از جمله وزیر کشور و نیروی انتظامی را تحریم کرد»، یورونیوز (۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در <https://persi.euronews.com/2020/05/20/us-imposes-new-sanction-on-iran-including-interior-minister-and-national-police>.

²⁵ «شرکت ناجی پاس»، رسمپو، قابل دسترسی در <https://web.archive.org/web/20241120125931/https://rasmio.com/compa-ny/10102553397/%D8%B4%D8%B1%DA%A9%D8%AA%20%D9%86%D8%A7%D8%AC%DB%8C%20%D9%BE%D8%A7%D8%B3/> (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴); همچنین نگاه کنید به «شرکت ناجی پاس»، ثبت نما، قابل دسترسی در <https://web.archive.org/web/20250128230918if/https://sabtname.com/Company/5977> (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴) (معرفی شرکت ناجی پارس).

²⁶ «ثبت نما»، رک. زیرنویس ۲۵.

می‌شد و اکنون به نام بنیاد تعاون فراجا فعالیت می‌کند.²⁷ علیرضا علی‌آبادی، مدیرعامل پیشین شرکت ناجی پاس گفته است، که در سال ۱۳۹۶، محصولات و فناوری‌هایی از ۲۹ کشور در این نمایشگاه عرضه شدند.²⁸ نمایشگاه ایپاس هر ساله با حضور فرمانده کل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران افتتاح می‌شود.²⁹

درجه داران نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در نمایشگاه ایپاس تهران در سال ۱۳۹۷. بر روی تصویر، نام نشان ایسنا و نام منا هوبه‌فکر به عنوان عکاس دیده می‌شود. منبع خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)

در سال‌های گذشته، نمایندگانی از شرکت‌های «پژوهش و توسعه ناجی»، «ناجی پوشش زاهدان»، «فروشگاه‌های زنجیره ای نجم خاورمیانه»، «توان تأمین شفق» و «توان سرمایه پویا» به صورت ادواری در هیأت مدیره شرکت ناجی پاس حضور داشته‌اند.³⁰ همه این مؤسسات وابسته به بنیاد تعاون فراجا هستند. شرکت پژوهش و توسعه ناجی ارائه دهنده فناوری اطلاعات به دفاتر پلیس است.³¹ شرکت ناجی پوشش زاهدان یکی از تأمین‌کنندگان اصلی البسه نظامی در ایران محسوب

²⁷ «بیست و یکمین نمایشگاه ایپاس 2024 - 1403 + عکس»، تجهیزات امنیت آریو ایمن، قابل دسترسی در <https://arioimen.com/blog/3> /818ایپاس-تهران/ (آخرین بازدید ۷ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «بیست و دومین نمایشگاه بین‌المللی ایپاس»، ایپاس، قابل دسترسی در <https://ipasexpo.com/> (آخرین بازدید ۷ خرداد ۱۴۰۴) (بحث درباره نمایشگاه ایپاس سال ۲۰۲۵ در تهران).

²⁸ «حضور 29 کشور در نمایشگاه ایپاس 2017»، ایسنا (۲۲ مهر ۱۳۹۶)، قابل دسترسی در <https://www.isna.ir/news/96072211886>.
²⁹ منا هوبه‌فکر، «افتتاح هفدهمین نمایشگاه بین‌المللی لوازم و تجهیزات پلیسی، امنیتی و ایمنی "ایپاس ۲۰۱۸"»، ایسنا (۹ مهر ۱۳۹۷)، قابل دسترسی در <https://www.isna.ir/photo/97070905313>.

³⁰ «رسمی»، رک. زیرنویس ۲۵.

³¹ «پژوهش توسعه ناجی»، کاریوم، قابل دسترسی در <https://karboom.io/companies> /overview (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «تجربه‌ی کار در پژوهش و توسعه ناجی را دارید؟»، تجربه‌های کاری، قابل دسترسی در <https://tajrobe.github.io/> /پژوهش-و-توسعه-ناجی/ (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴) (بحث درباره برخی جزئیات شرکت پژوهش توسعه ناجی).

می‌شود.³² شرکت نجم خاورمیانه از طریق فروشگاه‌های زنجیره‌ای خود، کالاهای مصرفی را تأمین کرده و خدماتی مانند کارت‌های اعتباری را به کارکنان فراجا ارائه می‌دهد.³³ شرکت توان تأمین شفق مسئولیت تأمین و توزیع کالاهای مورد نیاز نیروی انتظامی را بر عهده دارد و شرکت توان سرمایه پویا هم به عنوان یک هلدینگ (Holding Company) در حوزه‌هایی مانند انرژی و سرمایه‌گذاری فعالیت می‌کند.³⁴

شواهد نشان می‌دهند، که شرکت ناجی پاس نقش محوری ای در تأمین تجهیزاتی داشته که منجر به آسیب‌های جدی، از جمله نابینایی برخی معترضان در سال ۱۴۰۱ شده اند. رضا اصغریان، مدیر عامل این شرکت، در تاریخ ۲۸ مهر ۱۴۰۱ و هم‌زمان با اوج اعتراضات سراسری اعلام کرد، که «بیش از ۹۵ درصد از تجهیزات امنیتی کشور توسط شرکت‌های خصوصی تأمین می‌شود».³⁵ بر اساس آمار درج شده در بانک اطلاعات شرکت‌های تجاری ایران، شرکت ناجی پاس در سال‌های گذشته دست کم مبلغ ۹,۷۶۴,۴۳۱ یورو ارز به صورت رسمی دریافت کرده است.³⁶

نوع ارز	نرخ	واحد
دلار آمریکا	۱۷۰۰۰	دلار
یورو	۱۷۰۰۰	یورو
پوند	۱۷۰۰۰	پوند

ارز خارجی دریافت شده توسط شرکت ناجی پاس. منبع پایگاه داده های تجاری رسمی

واریز شدن مقدار قابل توجهی ارز خارجی به حساب شرکت ناجی پاس نشان می‌دهد، که این وجوه ممکن است برای تأمین مالی خرید سلاح و مهمات مورد استفاده قرار گرفته باشند. چنین تراکنش‌هایی نگرانی‌های قابل توجهی را بر اساس توصیه‌های

³² «شرکت ناجی پوشش سیستان و بلوچستان قطب پوشاک نظامی کشور است»، ایرنا (۲۴ آذر ۱۳۹۳)، قابل دسترسی در <https://www.irna.ir/news/81427317>.

³³ «نجم کارت فراجا چیست نحوه ثبت نام و شارژ آن»، ۲۴ نوامبر، قابل دسترسی در <https://www.24nevis.ir/news/breaking-news/what-is-najm-kart-faraja/> (آخرین بازدید ۱۷ تیر ۱۴۰۴).

³⁴ «نگاهی به فعالیت‌های اقتصادی بنیاد تعاون نیروی انتظامی از بانکداری تا ساختمان‌سازی»، تجارت فردا (۱۹ بهمن ۱۳۹۲)، قابل دسترسی در <https://www.tejaratefarda.com/bخش-اقتصاد-4413/35-از-بانکداری-تا-ساختمان-سازی/>؛ همچنین نگاه کنید به «شکل‌گیری و توسعه فعالیت‌های اقتصادی بنیاد تعاون در گفت‌وگو با یکی از مدیران سابق بنیاد: بنیانگذاری بنیاد»، تجارت فردا (۱۹ بهمن ۱۳۹۲)، قابل دسترسی در <https://www.tejaratefarda.com/bخش-اقتصاد-13866/35-بنیانگذاری-بنیاد-بحث-درباره-برخی-جزئیات-بنیاد-تعاون-ناجا/>.

³⁵ «اصغریان در گفتگو با دانشجو: بخش خصوصی تولیدکننده ۹۵ درصد تجهیزات امنیتی و ایمنی»، خبرگزاری دانشجو (۲۸ مهر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://snn.ir/fa/news/1036954>.

³⁶ «رسمیو»، رک. زیرنویس ۲۵.

گروه ویژه اقدام مالی (FATF) ایجاد می‌کند، به ویژه در زمینه انجام بررسی‌های دقیق مشتری، گزارش‌دهی معاملات مشکوک، و الزام به اعمال نظارت ویژه بر افراد و نهادهای شناخته شده از منظر سیاسی که در مناطق پر خطر فعالیت می‌کنند.³⁷

این نگرانی‌ها به‌ویژه با توجه به دخالت شرکت ناجی پاس در تأمین تجهیزات امنیتی و نظامی برجسته‌تر می‌شوند—فعالیت‌هایی که براساس استانداردهای گروه ویژه اقدام مالی مستلزم نظارت دقیق‌تر هستند. به‌عنوان یک کشور عضو، ترکیه موظف است که انتقال‌های پرخطر و افراد و نهادهای شناخته شده از منظر سیاسی را زیر نظر داشته باشد. شایان ذکر است، که چندین تفنگ‌شات‌گان ساخت ترکیه که در این گزارش به آن‌ها اشاره شده، برای نخستین بار در نمایشگاه ایپاس به نمایش گذاشته شدند.³⁸

رضا اصغریان و شرکت ناجی پاس در اسفند ۱۴۰۱ (مارس ۲۰۲۳) در فهرست تحریم‌های وزارت خزانه‌داری ایالات متحده قرار گرفتند.³⁹ با توجه به این تعیین در لیست تحریم‌ها، هر تأمین‌کننده بین‌المللی که تجهیزاتی را به آن‌ها ارائه کند، در معرض تحریم‌های ثانویه ایالات متحده، از جمله مسدود شدن دارایی‌ها و محدودیت در صادرات فناوری با منشأ آمریکایی، قرار می‌گیرد.

شرکت «انطباق گستر سپهر» به مدیریت غلامرضا رمضان‌یان ثانی، به صورت تخصصی در زمینه تولید دوربین‌های مخصوص سلاح‌های تک‌تیرانداز و تأمین کامل تجهیزات ضد شورش برای نیروهای امنیتی فعالیت می‌کند.⁴⁰ رمضان‌یان ثانی در اسفند ۱۴۰۱ از سوی وزارت خزانه‌داری ایالات متحده آمریکا در فهرست تحریم‌ها قرار گرفت.⁴¹ شرکت «ناجی پارس امین» نیز یکی از مؤسسات خصوصی فعال در زمینه خدمات حفاظتی و مراقبتی در ایران است، که با مجوز رسمی از فراجا فعالیت می‌کند.⁴² وزارت خزانه‌داری آمریکا این شرکت و مدیرعامل آن، بهرام عبداللهی‌نژاد را نیز به دلیل نقش در فراهم‌سازی زمینه‌های سرکوب خشونت‌آمیز اعتراضات مردمی در سال ۱۴۰۱ تحریم کرد.⁴³

دولت ایران به‌طور سازمان‌یافته از انتشار داده‌ها درباره واردات تجهیزات امنیتی و انتظامی، به‌ویژه سلاح و مهمات، خودداری می‌کند. در حالی که آمار رسمی منتشرشده از سوی اتاق بازرگانی ایران نشان می‌دهد که واردات اقلامی مانند تفنگ شکاری، تفنگ‌های پینت‌بال و مهمات مرتبط صفر است، آمارهای تجارت بین‌الملل روایت متفاوتی ارائه می‌دهند. این تناقض میان گزارش‌های داخلی و داده‌های تجاری سازمان ملل، حاکی از احتمال نقض تحریم‌های بین‌المللی و همچنین بیانگر تشدید خطرات مربوط به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم است؛ چرا که منابع مالی ممکن است از طریق شبکه‌های غیرقانونی و شرکت‌های پوششی منتقل شوند.

³⁷ گروه ویژه اقدام مالی، «استانداردهای بین‌المللی مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و اشاعه: توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی (۲۰۲۳)»، قابل دسترسی در <https://www.fatf-gafi.org/recommendations.html> (منبع به زبان انگلیسی).

³⁸ همان. همچنین نگاه کنید به «افتتاحیه دوازدهمین نمایشگاه ایپاس ۲۰۱۳»، فارس (۶ مهر ۱۳۹۲)، قابل دسترسی در <https://farsnews.ir/Photo/1380357960000283145> (افتتاحیه-دوازدهمین-نمایشگاه-ایپاس-۲۰۱۳) (بحث در مورد نمایشگاه ایپاس سال ۱۳۹۲ در تهران).

³⁹ «بیانیه مطبوعاتی به مناسبت روز جهانی زن، وزارت خزانه‌داری مقامات و نهادهای ایرانی را به دلیل نقض جدی حقوق بشر تحریم کرد»، وزارت خزانه‌داری ایالات متحده آمریکا (۱۷ اسفند ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jv1327> (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «جستجوی فهرست تحریم‌ها - رضا اصغریان»، دفتر کنترل دارایی‌های خارجی (آفک)، قابل دسترسی در <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/Details.aspx?id=41198> (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نام بردن از رضا اصغریان به عنوان یک فرد تحت تحریم).

⁴⁰ امید شمس، «نظام با چه تجهیزاتی سرکوب می‌کند و تأمین‌کنندگان کیستند؟»، ایران‌وایر (۱۳ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://iran.wire.com/fa/features/109393>.

⁴¹ «وزارت خزانه‌داری ایالات متحده آمریکا»، رک. زیرنویس ۳۹.

⁴² «درباره ما»، شرکت ناجی پارس امین، قابل دسترسی در <https://najipars.ir/about-us/> (آخرین بازدید ۱ خرداد ۱۴۰۴).

⁴³ «وزارت خزانه‌داری ایالات متحده آمریکا»، رک. زیرنویس ۳۹.

براساس اطلاعات منتشرشده از سوی سازمان ملل متحد، اقلام زیر تنها در فاصله سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳ از ترکیه به ایران صادر شده‌اند:

- ۶,۲۹۵,۹۱۲ دلار تفنگ های شات‌گان و اقلام مشابه زیر گد گمرکی کالا (۹۳۰۳)؛⁴⁴
- ۶,۲۶۶,۰۷۶ دلار تفنگ های شات‌گان ورزشی و اقلام مشابه زیر گد گمرکی کالا (۹۳۰۳۲۰)؛⁴⁵
- ۶,۱۲۴,۲۵۹ هزار دلار فشنگ و سایر مهمات زیر گد گمرکی کالا (۹۳۰۶)؛⁴⁶
- ۳,۴۸۴,۳۲۲ دلار مهمات و اجزای فشنگ برای تفنگ های شات‌گان زیر گد گمرکی کالا (۹۳۰۶۲۹)؛⁴⁷ و
- ۱,۰۵۱,۳۸۴ دلار سلاح‌های گرم، قطعات و لوازم جانبی آنها زیر گد گمرکی کالا (۹۳۰۵)؛⁴⁸

⁴⁴ «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۳) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»، (UN Comtrade Database) پایگاه داده های تجارت سازمان ملل، قابل دسترسی در <https://comtradeplus.un.org/TradeFlow?Flows=X&CommodityCodes=9303&Partners=364&Reporters=792> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (برای دیدن نتایج روی گزینه Preview کلیک کنید) (از این پس «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۳) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»).

⁴⁵ «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۳۲۰) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»، (UN Comtrade Database) پایگاه داده های تجارت سازمان ملل، قابل دسترسی در <https://comtradeplus.un.org/TradeFlow?Flows=X&CommodityCodes=930320&Partners=364&Reporters=792> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (برای دیدن نتایج روی گزینه Preview کلیک کنید) (از این پس «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۳۲۰) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»).

⁴⁶ «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۶) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»، (UN Comtrade Database) پایگاه داده های تجارت سازمان ملل، قابل دسترسی در <https://comtradeplus.un.org/TradeFlow?Frequency=A&Flows=X&CommodityCodes=9306&period=all&Partners=364&Reporters=792> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (گد گمرکی کالا ۹۳۰۶ شامل این موارد است: «بمب‌ها، نارنجک‌ها، اژدرها، مین‌ها، موشک‌ها و مهمات جنگی مشابه و قطعات آنها، فشنگ و سایر مهمات، پرتابه‌ها و قطعات آنها، شامل ساچمه و پودر فشنگ») (برای دیدن نتایج روی گزینه Preview کلیک کنید) (از این پس «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۶) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»).

⁴⁷ «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۶۲۹) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»، (UN Comtrade Database) پایگاه داده های تجارت سازمان ملل، قابل دسترسی در <https://comtradeplus.un.org/TradeFlow?CommodityCodes=930629&Reporters=792&Partners=364&Flows=X> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (برای دیدن نتایج روی گزینه Preview کلیک کنید) (از این پس «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۶۲۹) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»).

⁴⁸ «جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۵) داده‌های صادرات ترکیه به ایران»، (UN Comtrade Database) پایگاه داده های تجارت سازمان ملل، قابل دسترسی در <https://comtradeplus.un.org/TradeFlow?Frequency=A&Flows=X&CommodityCodes=9305&period=all&Partners=364&Reporters=792> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (برای دیدن نتایج روی گزینه Preview کلیک کنید).

۲. شرکت‌های واسطه پوششی و صرافی‌ها

شرکت‌های ایرانی متعددی با جمهوری اسلامی در زمینه تأمین تجهیزات یا قطعات نظامی همکاری می‌کنند، اما در تارنما و یا اساسنامه رسمی آنها هیچ نشانی از ماهیت واقعی فعالیت هایشان دیده نمی‌شود. از جمله این شرکت‌ها می‌توان به شرکت «پردازان سیستم نماد آرمان» (PASNA) به مدیریت مهدی خوش‌قدم اشاره کرد.⁴⁹

شرکت پردازان سیستم نماد آرمان در حوزه واردات تجهیزات نظامی، الکتریکی، مخابراتی، مکانیکی و همچنین ابزارآلات مرتبط با صنایع نفت، گاز و پتروشیمی فعالیت می‌کند. این شرکت در اسفند ماه ۱۳۸۹ با هدف دور زدن تحریم‌های ایالات متحده، از طریق ایجاد شرکت‌های پوششی در مالزی، چین و هنگ‌کنگ تأسیس شد.⁵⁰ بر اساس اعلام وزارت خزانه‌داری ایالات متحده آمریکا، این شرکت ارائه‌دهنده حمایت‌های مالی، مادی و فناوری به شرکت صنایع الکترونیک ایران (صا ایران)، وابسته به ساصد بوده است. پس از آن‌که پردازان سیستم نماد آرمان در سال ۱۳۹۶ در فهرست تحریم‌های آمریکا قرار گرفت، نام خود را به «فراز تجارت ارتباط» تغییر داد.⁵¹

در چارچوب قوانین تحریمی ایالات متحده آمریکا، استفاده از شرکت‌های پوششی که به نمایندگی از نهادهای تحریم شده فعالیت می‌کنند، می‌تواند موجب مواجهه با تحریم‌های ثانویه گردد. به همین ترتیب، مقررات اتحادیه اروپا ارائه هرگونه مساعدت به چنین نهادهایی را ممنوع کرده و اقدامات اجرایی در سطح ملی ممکن است تلاش برای دور زدن تحریم‌ها را جرم‌انگاری نماید.

در اسفند ۱۴۰۱، مهدی خوش‌قدم معروف به «دیوید لی» و «پویان» به اتهام توطئه برای صادرات غیرقانونی فناوری آمریکایی به ایران و پولشویی تحت پیگرد قانونی قرار گرفت و مدتی بعد نیز به طور رسمی به فهرست تحریم‌های ایالات متحده افزوده شد.⁵²

شرکت «امواج نیلگون بوشهر» که در سال ۱۳۸۹ تأسیس شده است، در زمینه واردات و صادرات فعالیت دارد.⁵³ به گفته وزارت خزانه‌داری ایالات متحده، این شرکت به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های پردازان سیستم نماد آرمان، در واقع بخشی از یک شبکه بین‌المللی برای دور زدن تحریم‌ها بوده که تأمین قطعات الکترونیکی برای برنامه نظامی ایران، از جمله قطعات مورد

⁴⁹ «پردازان سیستم نماد آرمان»، نیروبیست، قابل دسترسی در <https://niroobit.com/company/589> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «بیانیه مطبوعاتی یک تبعه ایرانی به اتهام صادرات غیرقانونی تجهیزات الکتریکی به ایران متهم شد»، دفتر دادستانی ایالات متحده، ناحیه کلمبیا (۱۸ اسفند ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.justice.gov/usao-dc/pr/iranian-national-charged-illegally-exporting-electrical-equipment-iran> (منبع به زبان انگلیسی) (بحث درباره اعلام جرم علیه یک تبعه ایرانی).

⁵⁰ «دفتر دادستانی ایالات متحده»، رک. زیرنویس ۴۹؛ همچنین نگاه کنید به «پردازان سیستم نماد آرمان»، (Iran Watch) ایران واچ، قابل دسترسی در <https://www.iranwatch.org/iranian-entities/pardazan-system-namad-arman> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد جزئیاتی در مورد شرکت پردازان سیستم نماد آرمان).

⁵¹ «ایران واچ»، رک. زیرنویس ۵۰؛ همچنین نگاه کنید به «جستجوی فهرست تحریم‌ها - شرکت پردازان سیستم نماد آرمان»، دفتر کنترل دارایی‌های خارجی (اُفک)، قابل دسترسی در <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/Details.aspx?id=23479> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نام بردن از شرکت پردازان سیستم نماد آرمان به عنوان یک نهاد تحت تحریم).

⁵² «دفتر دادستانی ایالات متحده»، رک. زیرنویس ۴۹؛ همچنین نگاه کنید به «جستجوی فهرست تحریم‌ها - مهدی خوش‌قدم»، دفتر کنترل دارایی‌های خارجی (اُفک)، قابل دسترسی در <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/Details.aspx?id=42303> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نام بردن از مهدی خوش‌قدم به عنوان یک فرد تحت تحریم).

⁵³ «شرکت امواج نیلگون بوشهر»، (Iran Watch) ایران واچ، قابل دسترسی در <https://www.iranwatch.org/iranian-entities/amvaj-nilgoun-bushehr-co> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

نیروهای نظامی و امنیتی ایران کمک کرده است. بر اساس این گزارش، ارزشهای حاصل از این فعالیت ها برای خرید و تهیه تجهیزات نظامی مورد استفاده قرار گرفته است.⁶⁰

شرکت صرافی «امید سپه» و شرکت «خدمات ارزی حکمت ایرانیان» به عنوان نمایندگان بانک سپه در تهران فعالیت می کنند و از طریق شرکت های خارجی پوششی، مبادلات بانکی را با اتکا به بانک سپه انجام می دهند. به گزارش وزارت خزانه داری آمریکا، بین سال های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳، فردی به نام رامین جلالیان در انتقال ۳۰ میلیون دلار به وزارت دفاع جمهوری اسلامی ایران همکاری داشته است. این کار با همکاری سه شرکت صرافی انجام شده است: امید سپه، حکمت ایرانیان، و «صرافی انصار»، که در واقع بازوی صرافی بانک انصار است که توسط سپاه کنترل می شود. هر سه صرافی در فهرست تحریم های وزارت خزانه داری ایالات متحده قرار دارند.⁶¹

چندین صرافی خارج از ایران نقش واسطه را در واردات سلاح به ایران ایفا می کنند. برای نمونه، صرافی های «سید محمد مصنوعی نجیبی» و «صدف» که در ترکیه فعالیت دارند، از سال ۲۰۱۹ با بهره گیری از شرکت های پوششی در ترکیه، امارات متحده عربی، چین و جزایر مارشال، اقدام به انتقال وجوه برای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران کرده اند. بخش تأمین وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی در همکاری با سپاه پاسداران و در تعامل با این صرافی ها، هماهنگی های لازم برای انتقال ده ها میلیون دلار را انجام داده است.⁶²

نام ۲۷ شرکت پوششی مستقر در امارات، جزایر مارشال و ترکیه که با شرکت صرافی نجیبی مرتبط هستند، در فهرست تحریم های وزارت خزانه داری ایالات متحده قرار گرفته است. در میان این شرکت ها می توان به «صرافی نوریان» و «صرافی ایرانیان» و مالک آنها سیاوش نوریان اشاره کرد. وی فعالیت هایی از جمله تأسیس شرکت ها و حساب های پوششی، نگهداری منابع مالی در حساب های پوششی خارج از ایران، تبدیل ارز، انتقال فیزیکی ارز با استفاده از پیک، دریافت درآمد حاصل از فروش نفت و پتروشیمی و انتقال ارز به تأمین کنندگان وزارت دفاع و سپاه پاسداران را بر عهده داشته است.⁶³

سید رضا میرمحمدعلی، از معتمدان کلیدی بخش تأمین وزارت دفاع جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران است. وی مدیرعامل و مالک شرکت «آتروپارس» مستقر در ایران است، که با نام «صرافی آتروپارس» نیز شناخته می شود. این شرکت یکی از ۲۷ شرکت ثبت شده در فهرست تحریم های وزارت خزانه داری ایالات متحده است، که توسط وزارت دفاع برای انجام فعالیت های مالی در خارج از ایران استفاده می گردد.⁶⁴

در هیچ یک از تارنماهای رسمی شرکت های تولیدکننده سلاح، شرکت های واسطه و همچنین در گزارش ها و فهرست تحریم های ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا، اشاره ای به جزئیات سلاح هایی که این شرکت ها در واردات آن ها همکاری داشته اند، نشده است.

افزون بر این شرکت ها، صرافی های رمز ارز به یکی از مهمترین ابزارهای حکومت ایران برای جابجایی منابع مالی و دور زدن تحریم ها تبدیل شده اند. برای نمونه، صرافی آنلاین «نوبیتکس» (Nobitex) حدود هشت میلیارد دلار از طریق مبادله رمز ارز با صرافی آنلاین «بایننس» (Binance) به ایران منتقل کرده است. این شرکت همچنین از بخشی از این منابع برای دور زدن تحریم ها بهره برده است.⁶⁵ در سال ۲۰۲۱ وزارت دفاع اسرائیل اعلام کرد، که حساب های رمز ارز به ارزش میلیون ها

⁶⁰ «بیانیه های مطبوعاتی: خزانه داری شبکه بانکی سایه را که میلیاردها دلار برای ارتش ایران جابجا می کند، هدف قرار می دهد»، وزارت خزانه داری ایالات متحده آمریکا (۵ تیر ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jv2431> (منبع به زبان انگلیسی).

⁶¹ همان.

⁶² همان.

⁶³ همان.

⁶⁴ همان.

⁶⁵ «صرافی ارز دیجیتال بایننس به شرکت های ایرانی کمک کرد تا علیرغم تحریم ها ۸ میلیارد دلار تجارت کنند»، (i24News) آی ۲۴ نیوز (۱۴ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.i24news.tv/en/news/middle-east/iran-eastern-states/1667630466-crypto> (منبع به زبان انگلیسی).

دلار، متعلق به سپاه پاسداران را توقیف کرده است. این حساب ها برای انجام معاملات مختلف از جمله تأمین اسلحه استفاده می شدند.⁶⁶

شرکت نوبیتکس، با نام حقوقی «راهکار فناوری نوین» و با مدیریت امیر حسین راد، در سال ۱۳۹۶ توسط گروهی از فارغ التحصیلان دانشگاه صنعتی شریف تأسیس شد.⁶⁷ بایننس، یکی از بزرگترین سامانه های جهانی مبادله رمز ارز، در سال ۲۰۱۷ در چین راه اندازی گردید، اما در پی فشارهای دولت این کشور دفتر مرکزی خود را خارج کرد و تاکنون درباره محل نهایی استقرار آن تصمیم قطعی نگرفته است.⁶⁸

⁶⁶ «اسرائیل ارز دیجیتالی را که گفته می شود برای تأمین مالی حزب الله و سپاه پاسداران ایران استفاده می شود، توقیف کرد»، صدای آمریکا (۶ تیر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.voanews.com/a/israel-seizes-cryptocurrency-said-to-be-used-to-finance-hezbollah-iran-s-revolutionary-guard/7155266.html> (منبع به زبان انگلیسی).

⁶⁷ «بررسی کامل صرافی نوبیتکس»، دنیای ترید (۱۸ شهریور ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://donyaye-trade.com/article/nobitex-exchange-review>.

⁶⁸ کیملین پیترز و همکاران، «صرافی بایننس»، (Investopedia) اینوست پدیا (۱ آذر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.investopedia.com/terms/b/binance-exchange.asp> (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به فدریکو ماچیونی، «مدیر عامل شرکت بایننس، تنگ، می گوید که این شرکت هنوز در حال انتخاب محل دفتر مرکزی جهانی خود است»، یاهو فایننس (۱۹ آذر ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://ca.finance.yahoo.com/news/binance-still-choose-location-global-182307242.html> (منبع به زبان انگلیسی) (گزارش اخبار مربوط به دفتر مرکزی بایننس).

۳. فدراسیون‌های ورزشی جمهوری اسلامی ایران

یکی از روش‌های جمهوری اسلامی ایران برای واردات سلاح‌های کمترکشنده، مانند تفنگ‌های شات‌گان و پینت‌بال، خرید این تجهیزات از طریق فدراسیون‌ها و انجمن‌های ورزشی کشور است. به گفته فریبرز کریمی زند، افسر سابق نیروی انتظامی، و همچنین چندین توزیع‌کننده تجهیزات ورزشی و شکار که برای این گزارش با آن‌ها گفت‌وگو شده است، فدراسیون تیراندازی و فدراسیون‌های مختلف ورزش‌های رزمی به‌عنوان کانال‌های کلیدی برای این نوع واردات به‌ویژه تفنگ‌های پینت‌بال عمل کرده‌اند، زیرا نیروهای نظامی کنترل مؤثری بر این سازمان‌ها دارند.⁶⁹ این فعالیت‌ها ممکن است که تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحده علیه کالاهای با کاربرد دوگانه را نقض کرده باشد، زیرا تجهیزات ورزشی این چنینی در صورت ارائه به نیروهای امنیتی می‌توانند به‌عنوان کالاهای با کاربرد نظامی طبقه‌بندی شوند.

گروهی از افراد غیرنظامی و درجه داران سپاه پاسداران در حال تست تیراندازی با تفنگ‌های پینت‌بال. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. بر روی عکس نام نشان سایت خبری تحلیلی گراش نما آمده است. منبع ایکس

از دوره دوم ریاست جمهوری محمد خاتمی در سال ۱۳۸۰، حضور نیروهای وابسته به سپاه پاسداران و وزارت اطلاعات در ساختار سازمان تربیت بدنی (که امروزه با عنوان وزارت ورزش و جوانان شناخته می‌شود)، کمیته ملی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی مختلف افزایش یافت. این روند در دوران ریاست جمهوری محمود احمدی‌نژاد نیز ادامه پیدا کرد و با آغاز به کار دولت حسن روحانی، شدت بیشتری گرفت. در نهایت، در دولت ابراهیم رئیسی، برخی از فدراسیون‌ها، به ویژه فدراسیون‌های ورزش‌های رزمی، زیر نفوذ و مدیریت نیروهای وابسته به سپاه پاسداران و وزارت اطلاعات قرار گرفتند.⁷⁰

⁶⁹ «مصاحبه‌های با شهود» (۲۰۲۴) (موجود در آرشیو ایران‌وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران)؛ همچنین نگاه کنید به فریبرز کریمی زند (@f_karamizand)، ایکس (۲ آبان ۱۴۰۱، ساعت ۱:۴۷ دقیقه بعد از ظهر)، قابل دسترسی در https://x.com/F_karamizand/status/1584602452703457280 (بحث در مورد سلاح‌های کمترکشنده در اختیار نیروهای انتظامی و امنیتی).

⁷⁰ شهروند خبرنگار، «مردان سپاه در پادگان ورزش ایران»، ایران‌وایر (۱۱ آذر ۱۳۹۴)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/sports/3/050/>؛ همچنین نگاه کنید به هانیه احمدی، «در گفت و گو با تلویزیون دیدبان ایران مطرح شد؛ فائزه هاشمی رفسنجانی: ابراهیم رئیسی خودش

در ورزش تیراندازی، تفنگ شات‌گان در دو نوع تک‌لول و دولول به صورت گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد. از این نوع سلاح در رشته‌هایی نظیر «تِرَپ» (Trap)، «هدف‌گیری دیسک» یا «کِلی شوتینگ» (Clay Shooting) و «اسکیت» (Skeet) بهره‌گرفته می‌شود. مسابقات این رشته‌ها تحت نظارت فدراسیون تیراندازی جمهوری اسلامی ایران برگزار می‌گردد.⁷¹ در حال حاضر، سرتیپ پاسدار مرتضی قربانی رئیس این فدراسیون است، که هم‌زمان به عنوان مشاور رئیس ستاد کل نیروهای مسلح و مشاور عالی فرمانده کل سپاه پاسداران نیز فعالیت می‌کند.⁷² عباس محمدی، سرهنگ اطلاعات سپاه پاسداران، نایب رئیس فدراسیون تیراندازی است. چنگیز مسیب‌زاده، نیز عضو هیأت رئیسه این فدراسیون و مدیر تربیت بدنی ارتش جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.⁷³

تصمیم‌گیر نیست او را اداره می‌کنند/ اگر دولت می‌خواهد موفق شود باید محمد مخبر را کنترل کنند/ انقلابی‌گری یک شو و نمایش است/ وزیر ورزش کاره‌ای نیست، معاون آقای نقدی وزارت ورزش را اداره می‌کند+فیلم»، دیده بان ایران، قابل دسترسی در <https://www.didbaniran.ir/bخش-سیاسی-124136/3> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (بررسی انتقادات فائزه هاشمی رفسنجانی از افراد مختلف)؛ همچنین نگاه کنید به پیام یونسی‌پور، «یادگارهای ابراهیم رئیسی در ورزش؛ اعدام، سواستفاده، سرکوب»، ایران‌وایر (۱ خرداد ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/features/129695> (بررسی عملکرد ابراهیم رئیسی در مدیریت فدراسیون‌های ورزشی).⁷¹

⁷¹ «فدراسیون تیراندازی جمهوری اسلامی ایران»، فدراسیون تیراندازی جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترسی در <https://www.irissf.ir/> (آخرین بازدید ۲۴ خرداد ۱۴۰۴).

⁷² «انتقاد رئیس فدراسیون تیراندازی از رئیس سابق: چرا هاشمی ۳۱ هزار یورو را زمان خودش برداشت نکرد»، ایسنا (۱۶ دی ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.isna.ir/news/1402101611313>؛ همچنین نگاه کنید به «سردار قربانی مشاور رئیس ستاد کل نیروهای مسلح شد»، تسنیم (۱۱ دی ۱۳۹۴)، قابل دسترسی در <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1394/10/11/958919> (بحث در مورد انتصاب سرلشکر قربانی به سمت مشاور)؛ همچنین نگاه کنید به پیام یونسی‌پور، «مرتضی قربانی؛ کارنامه رییس سپاهی فدراسیون تیراندازی»، ایران‌وایر (۲ اسفند ۱۴۰۰)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/features/57316/> (بررسی ترکیب جدید هیأت مدیره فدراسیون تیراندازی).

⁷³ «محمدی: مربیان ایرانی در المپیک پاریس درخشیدند»، تسنیم (۱۱ مرداد ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1403/05/11/3132419>؛ همچنین نگاه کنید به «مسیب‌زاده مدیر عامل جدید باشگاه نیروی زمینی شد»، البرز ورزشی (۷ بهمن ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در <https://alborzvarzeshi.com/News/d?id=4842&ts=13991107155924966> (بحث در مورد انتصاب جدید مسیب‌زاده).

مرتضی قربانی از فرماندهان سپاه پاسداران و رئیس فدراسیون تیراندازی جمهوری اسلامی ایران. منبع ایسنا

پینتبال در ایران به عنوان یک رشته ورزشی، تحت نظارت انجمن پینتبال جمهوری اسلامی و زیرمجموعه‌ای از فدراسیون ورزش‌های همگانی فعالیت می‌کند. این انجمن بر مسابقات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که سالانه برگزار می‌شوند، نظارت دارد.⁷⁴ در حال حاضر، ریاست انجمن پینتبال جمهوری اسلامی ایران بر عهده امیر سرتیپ ستاد رضا آذریان، یکی از فرماندهان سابق ارتش جمهوری اسلامی ایران است.⁷⁵ سرپرست پیشین انجمن پینتبال ایران سرتیپ دوم مهرعلی باران چشمه از فرماندهان سپاه پاسداران و از مدرسین دانشگاه پلیس بود.⁷⁶ ریاست فدراسیون ورزش‌های همگانی نیز در حال حاضر بر عهده علی خلیلی است.⁷⁷

به نظر می‌رسد، که انجمن پینتبال جمهوری اسلامی ایران نقش موثری در تأمین تفنگ‌های پینتبال برای استفاده نیروهای امنیتی ایفا می‌نماید. در تارنمای این انجمن، دست‌کم یک مدل از تفنگ‌های پینتبال ساخت شرکت آمریکایی-کانادایی «تیپمن» (Tippmann) به طور مشخص برای فروش عرضه شده است: مدل «امپایر پی-تی-۴ کامبت» (Empire BT-4)

⁷⁴ «انجمن پینتبال جمهوری اسلامی ایران»، انجمن پینتبال جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترسی در <https://paintball.ir/pa/> (آخرین بازدید ۲۳ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «فدراسیون ورزش‌های همگانی»، فدراسیون ورزش‌های همگانی، قابل دسترسی در <https://register.is> (آخرین بازدید ۲۳ خرداد ۱۴۰۴) (در فهرست «رشته ورزشی» به ترتیب الفبا، نام پینتبال دیده می‌شود).

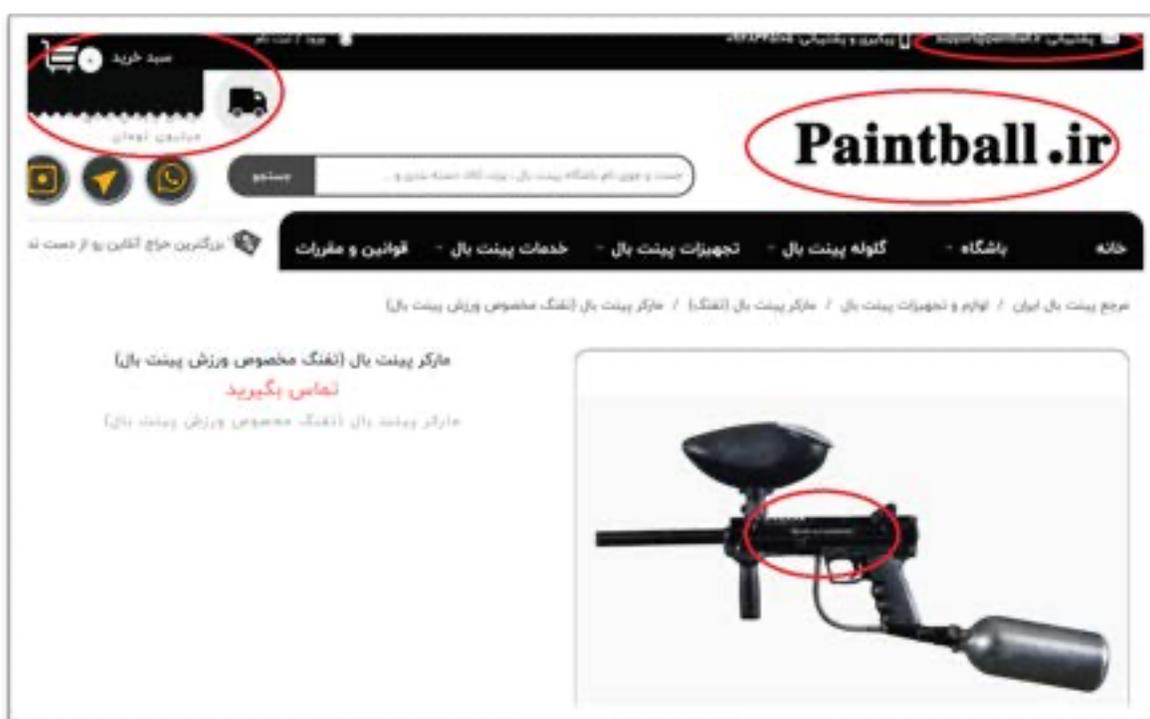
⁷⁵ «هیات رئیسه انجمن پینتبال جمهوری اسلامی ایران»، انجمن پینتبال جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترسی در هیات رئیسه انجمن (آخرین بازدید ۲۳ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «رضا آذریان سرپرست انجمن پینتبال شد»، فدراسیون ورزش‌های همگانی (۲۶ اسفند ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در رضا آذریان سرپرست انجمن پینتبال شد (در فهرست به ترتیب الفبا نام «رشته‌های ورزشی»، پینتبال به چشم می‌خورد).

⁷⁶ «با حکم مجدآرا؛ باران چشمه رئیس انجمن پینتبال فدراسیون ورزش‌های همگانی شد»، برنا (۱ اردیبهشت ۱۳۹۵)، [https://borna.news/](https://borna.news/fa/amp/news/394945)

⁷⁷ «خلیلی: هدف فدراسیون ورزش‌های همگانی بردن ورزش به میان مردم است/ سعی داریم میزان فعالیت بدنی ایرانی‌ها تا ۱۴۱۰ تا ۳۰ دقیقه برسد»، فدراسیون ورزش‌های همگانی (۲۹ مرداد ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در خلیلی هدف فدراسیون ورزش‌های همگانی بردن ورزش به میان مردم است.

(Combat). همچنین، این تارنما قطعاتی نظیر «هاپر» (Hopper) یا همان «لودر پینت‌بال» (Paintball Loader) را نیز ارائه می‌دهد، که توسط شرکت آمریکایی «دای پرسیژن» (DYE Precision)، که با نام اختصاری «دای» (DYE) نیز شناخته می‌شود، ساخته شده است.⁷⁸ هاپر یا لودر پینت‌بال، دستگاهی است که وظیفه نگهداری گلوله‌های پینت‌بال و تغذیه مستمر آن‌ها به داخل نشانگر (Marker) یا تفنگ پینت‌بال را بر عهده دارد.

حضور پررنگ مقامات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نهادهای اطلاعاتی ایران در این فدراسیون‌های ورزشی، وجود یک شبکه پرخطر را آشکار می‌سازد. مؤسسات مالی ای که بر اساس استانداردهای گروه ویژه اقدام مالی فعالیت می‌کنند، می‌بایست که این فدراسیون‌ها را به‌عنوان مشتریان پرخطر شناسایی کرده، نظارت دقیق تری بر تراکنش‌های مالی آنان اعمال نموده و فعالیت‌های مشکوک را به مراجع ذی‌صلاح گزارش می‌کردند. استفاده عامدانه از سازمان‌های به ظاهر غیرنظامی برای پنهان‌سازی تأمین تجهیزات نظامی، نمونه بارز دور زدن تحریم‌ها است و شرکای بین‌المللی را در معرض مخاطرات اعتباری و حقوقی فزاینده قرار می‌دهد.

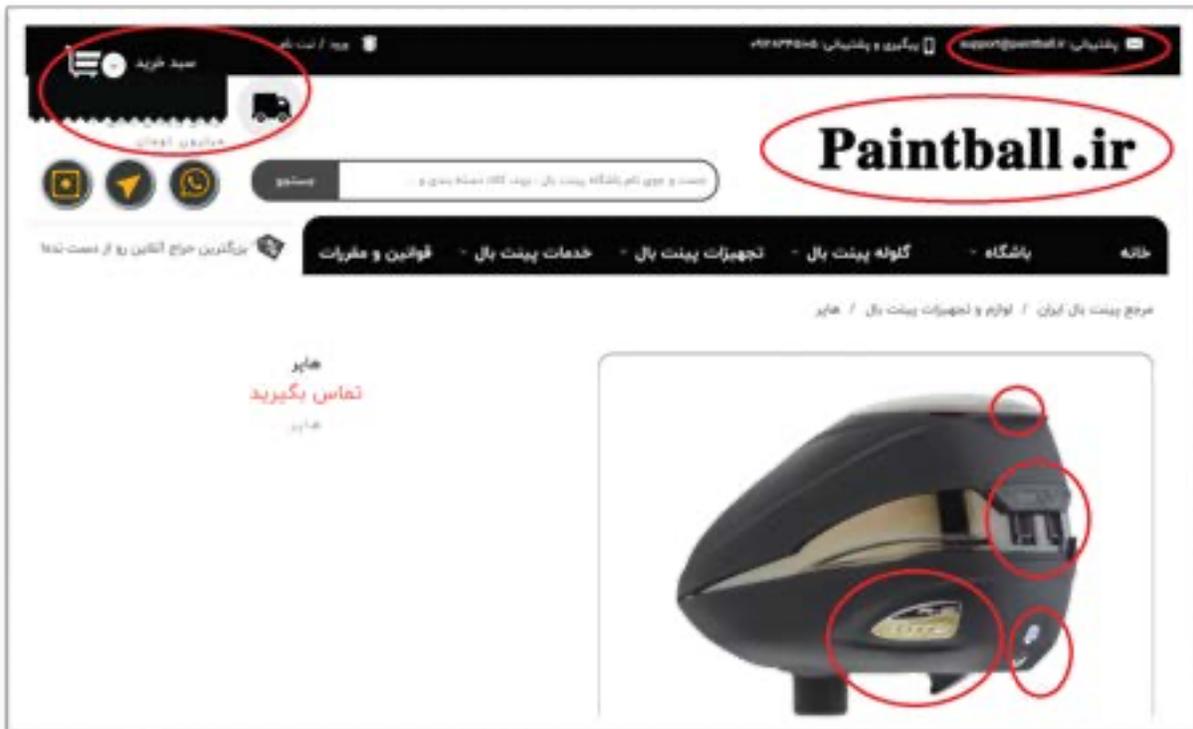

صفحه فروش تفنگ پینت‌بال امپایر پی‌تی-۴ کامبت تیمن توسط انجمن پینت‌بال جمهوری اسلامی ایران. منبع تارنمای انجمن پینت‌بال جمهوری اسلامی ایران

⁷⁸ «لوازم و تجهیزات پینت‌بال»، انجمن پینت‌بال جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترسی در مارکر پینت‌بال (تفنگ مخصوص ورزش پینت‌بال) | مرجع پینت‌بال ایران (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (نشان دادن تفنگ پینت‌بال رزمی امپایر پی‌تی-۴ کامبت برای فروش)؛ همچنین نگاه کنید به «لوازم و تجهیزات پینت‌بال»، انجمن پینت‌بال جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترسی در هاپر | مرجع پینت‌بال ایران (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (نشان دادن نمایش هاپر DYE برای فروش)؛ همچنین نگاه کنید به «تفنگ پینت‌بال امپایر پی‌تی-۴ کامبت»، ای‌ان‌اس گپ، قابل دسترسی در <https://ansgear.com/bt-4-combat-paintball-gun/> (آخرین بازدید ۱۵ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نشان دادن مدل تفنگ پینت‌بال رزمی امپایر پی‌تی-۴ کامبت)؛ همچنین نگاه کنید به «لودر پینت‌بال دای روتور آر-۲ (مدل آفتاب پرست)»، پینت‌بال اسپورترس، قابل دسترسی در <https://paintballsports.co.uk/dye-rotor-r-2-paintball-loader-chameleon> (آخرین بازدید ۱۵ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نشان دادن مدل امپایر لودر پینت‌بال «روتور آر-۲» (DYE)).

تفنگ پینت بال امپایر پی-تی-۴ کامبت تیمن. منبع تارنمای ای‌ان‌اس گیر (ANSgear)

صفحه فروش هاپر یا لودر پینت بال «روتور آر-۲» (2-Rotor R) ساخت شرکت دای توسط انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران. منبع تارنمای انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران

لودر پینت بال روتور آر-۲ ساخت شرکت دای. منبع تارنمای پینت بال اسپورٹس (Paintball Sports)

در پاسخ به مکاتبات پژوهشگران ایران وایر، فدراسیون جهانی پینت بال که نهاد بین المللی این ورزش است، عضویت انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران را در مجموعه خود رد کرد.⁷⁹ این در حالی است، که انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران خود را وابسته به فدراسیون جهانی پینت بال معرفی می کند و در سال های اخیر، به طور فعال در برگزاری رقابت های منطقه ای، از جمله مسابقات بین المللی پینت بال در غرب آسیا (معروف به «پالم») مشارکت داشته است. نخستین دوره این رقابت ها در سال ۱۳۸۷، با حضور تیم های ورزشی و تولید کنندگان مطرح تجهیزات پینت بال از آمریکا و اروپا برگزار شد.⁸⁰

⁷⁹ «مکاتبات با فدراسیون بین المللی پینت بال» (۲۰۲۴) (موجود در آرشیو ایران وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران) (منبع به زبان انگلیسی).
⁸⁰ «مجموعه قوانین پینت بال ۱۳۹۴»، انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترسی در <https://paintball.ir> /قوانین-و-مقررات/ (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (از این پس «مجموعه قوانین پینت بال»); همچنین نگاه کنید به «انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران»، رک. زیرنویس ۷۴.

اولین مسابقات جهانی پینت بال در منطقه غرب آسیا با نام PALM توسط موسسه ورزشی نخل کیش در جزیره زیبای کیش و در بهمن ماه ۱۳۸۷ (۲۰۰۹ میلادی) زیر نظر فدراسیون ورزش های همگانی و سازمان وقت ورزش و جوانان جمهوری اسلامی ایران با حضور بیش از ۳۰ تیم خارجی و داخلی با حضور تیم پینت بال قهرمان جهان (آیرون من از آمریکا) و تیم پینت بال نایب قهرمان جهان (تان تانز از فرانسه) و همچنین برندهای بزرگ و مطرح لوازم و تجهیزات و مسئولین و برگزارکنندگان لیگ های بزرگ و صاحب نام کشورهای اروپائی و آمریکائی، در اولین و بزرگترین مسابقات پینت بال غرب آسیا در کشور ایران با پوشش خبری شبکه های ورزشی ، یورو اسپرت ۲ قابل توجه کشورهای منطقه و جهان قرار گرفت.

مسابقات جهانی پالم

صفحه مربوط به مسابقات جهانی پینت بال در منطقه غرب آسیا در سال ۱۳۸۷ در تارنمای انجمن پینت بال جمهوری اسلامی. منبع تارنمای انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

انجمن پینت بال جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۱ تاسیس و دارای فدراسیون جهانی (UPBF) می‌باشد هدف انجمن رشد و توسعه ورزش پینت بال در تمامی استان‌ها و تمامی رده‌های سنی (از ۱۱ سال به بالا) در میان آقایان و بانوان می‌باشد انجمن پینت بال ایران در سیستم جهانی پینت‌بال غرب آسیا (PALM) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

از دستاوردهای این انجمن در طی ۱۰ سال تلاش:

۱. راه انمازی پینت بال در بیش از ۱۷ استان و بیش از ۴۰ باشگاه در سراسر ایران.
۲. راه انمازی و سازماندهی پینت‌بال در سازمان‌های نظامی و دفاعی کشور.
۳. راه انمازی لیگ در سال ۱۳۸۷ در دو دسته (برتر و دسته ۲).
۴. معرفی پینت‌بال به کمیته جهانی المپیک و فراهم آمدن حضور در مسابقات کوشینگ ناپون در ماه جولای سال ۲۰۰۹ میلادی (تیر ماه ۱۳۸۸) و حضور تیم اول لیگ ایران به عنوان تیم ملی.
۵. کسب قهرمانی آسیا در ۳ دوره ۲۰۰۶، ۲۰۰۷ و ۲۰۱۰ میلادی.
۶. حضور در جام جهانی به عنوان نماینده آسیا و کسب مقام ۵ جهان در سال ۲۰۰۸ میلادی.
۷. شرکت در مسابقات جهانی PALM در جزیره کیش اسفند ماه ۱۳۸۷ و کسب مقام دوم جهان.
۸. داوری در مسابقات جهانی و لیگ اروپا از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ و مسابقات اقیانوسیه و آسیا و مسابقات شرق اروپا در ترکیه، و حضور در لیگ پینت بال امارات در شارجه به عنوان سر داور.
۹. کمک به برگزاری لیگ پینت‌بال امارات.
۱۰. برگزاری دوره‌های داوری با حضور مدرسین جهانی پینت بال.

www.paintball.ir & www.anisomangpaintball.com

مقدمه مجموعه قوانین پینت‌بال ۱۳۹۴ که درباره فعالیت‌ها و دستاوردهای انجمن پینت‌بال جمهوری اسلامی ایران توضیح می‌دهد. منبع: تارنمای انجمن پینت‌بال جمهوری اسلامی ایران

در بخشی از «مجموعه قوانین پینت‌بال ۱۳۹۴»، انجمن پینت‌بال جمهوری ایران از «راه‌اندازی و سازمان‌دهی [استفاده از] پینت‌بال در سازمان‌های نظامی و دفاعی کشور» به عنوان یکی از دستاوردهای خود یاد می‌کند.⁸¹ این موضوع، در کنار رویه سازمان یافته جمهوری اسلامی در پنهان‌کاری پیرامون واردات سلاح، احتمال نقش آفرینی انجمن پینت‌بال جمهوری اسلامی ایران در تأمین نیازهای نیروهای امنیتی را پررنگ‌تر می‌سازد. به همین ترتیب، به نظر می‌رسد که فدراسیون تیراندازی جمهوری اسلامی ایران نیز در تهیه بخشی از قطعات یا مهمات مورد نیاز تفنگ‌های شات‌گان برای نیروهای امنیتی، تحت پوشش تأمین سلاح‌های ورزشی، نقش ایفا می‌کند.

⁸¹مجموعه قوانین پینت‌بال.

در تیرماه ۱۳۸۸، حمید ناطقی، مدیرعامل شرکت «خدمات ورزش تیراندازی و شکار زوین» و نماینده فدراسیون تیراندازی در حوزه واردات سلاح‌های مورد نیاز ورزشکاران اعلام کرد، که میزان واردات اسلحه و مهمات برای رشته‌های تیراندازی نسبت به سال‌های گذشته ۲۰ برابر افزایش یافته است. وی در این زمینه گفت: «در حالی که در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ مجموع واردات ما در دو بخش، به ۵۰۰ میلیون تومان نیز نمی‌رسید، خوشبختانه امروز میزان واردات به بیش از ۱۰ میلیارد تومان رسیده است.»⁸² با توجه به نرخ ارز در آن تاریخ (۹۵۰ تا ۹۹۰ تومان برای هر دلار)، مبلغ ۱۰ میلیارد تومان ارزشی بیش از ۱۰ میلیون دلار داشته است.

خبرگزاری مهر به نقل از پایگاه خبری وزارت ورزش و جوانان گزارش داد، که مسعود سلطانی‌فر، وزیر وقت ورزش و جوانان، در سال ۱۳۹۸ از عملکرد فدراسیون تیراندازی جمهوری اسلامی ایران در زمینه واردات اسلحه و مهمات مورد نیاز این رشته ابراز رضایت کرده است. براساس این گزارش، وزارت ورزش مبلغی بالغ بر یک میلیارد تومان برای واردات تجهیزات تیراندازی به فدراسیون اختصاص داده بود.⁸³ پیش از آن، رضا ملک‌محمدی، دبیر وقت فدراسیون تیراندازی، در مصاحبه‌ای با ایرنا در فروردین ۱۳۹۷ از اخذ مجوز واردات سلاح و مهمات از یک شرکت آلمانی خبر داده بود. او همچنین تأکید کرده بود که فدراسیون هیچ مانع قانونی ای برای واردات آن چه مورد نیاز تیراندازان است، ندارد.⁸⁴

⁸² «شرکت خدمات ورزش تیراندازی و شکار زوین»، رسمیو، قابل دسترسی در <https://rasmio.com/company/10103120314> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «واردات تجهیزات و سلاح تیراندازی 20 برابر افزایش یافته است مشکل صدور پروانه حمل سلاح حل شود»، ایسنا (۱۵ تیر ۱۳۸۸)، قابل دسترسی در <https://www.isna.ir/news/8804-06119> (بحث در مورد افزایش واردات تجهیزات تیراندازی).

⁸³ «پرداخت یک میلیارد تومان به فدراسیون تیراندازی برای خرید مهمات»، مهر (۲ دی ۱۳۹۸)، قابل دسترسی در <https://www.mehrnews.com/news/4805278>.

⁸⁴ «مجوز واردات فشنگ فدراسیون تیراندازی اخذ شد»، ایرنا (۲۶ فروردین ۱۳۹۷)، قابل دسترسی در <https://www.irna.ir/news/82886>.

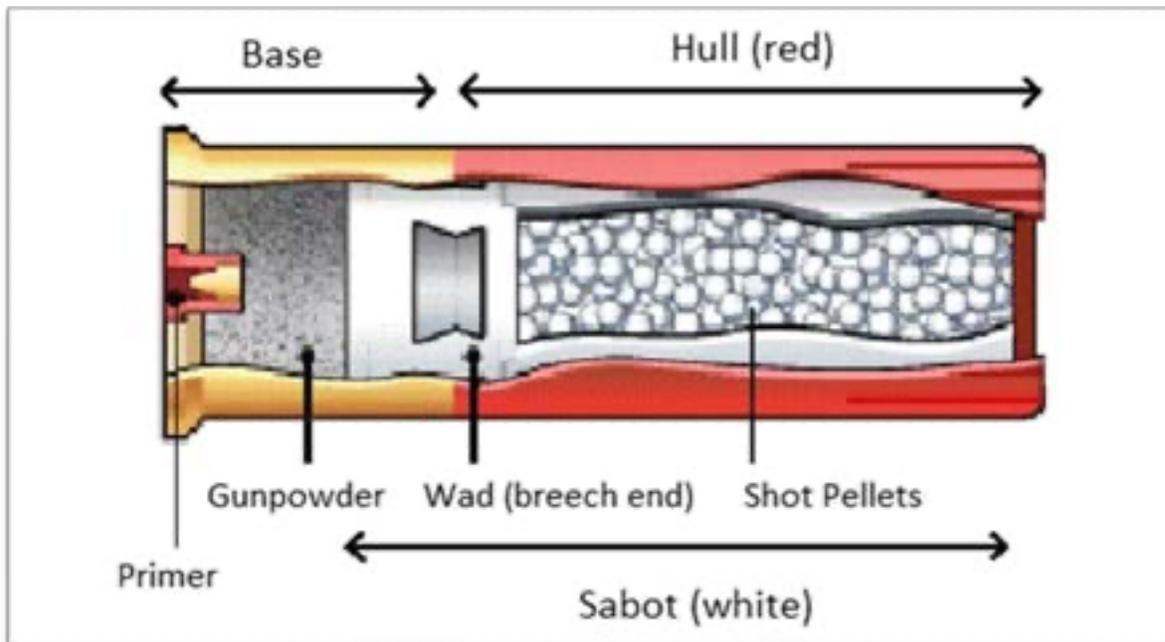
۴. تفنگ شات گان

تفنگ شات گان یا ساچمه ای یک سلاح گرم با لوله‌ای صاف و بدون خان است، به این معنی که شیارهایی که به پرتابه چرخش می‌دهند را ندارد و برد مؤثر آن معمولاً کمتر از ۱۰۰ متر است. بسته به نوع مهمات، این سلاح می‌تواند هم‌زمان چندین ساچمه‌ی سربی یا فلزی شلیک کند، و انرژی جنبشی و آسیب بافتی ایجاد شده ناشی از آن مستقیماً با اندازه، تعداد و سرعت پرتابه‌ها متناسب است. قطر لوله‌ی شات گان‌ها با واحد «گیج» (Gauge) اندازه‌گیری می‌شود؛ سیستمی که بر اساس وزن یک کره‌ی سربی که داخل لوله جای می‌گیرد تعریف شده است. به عنوان مثال، یک شات گان ۱۲ گیج با کره‌ی سربی‌ای که وزن آن یک دوازدهم پوند (حدود ۳۲ گرم) است، مطابقت دارد و قطر پوکه‌ی آن ۱۸.۵۳ میلی‌متر است. اعداد گیج نسبت معکوس با قطر لوله دارند، به این معنا که عدد کوچک‌تر به معنای لوله‌ی بزرگ‌تر است. یک برداشت نادرست رایج، اشتباه گرفتن اندازه‌ی لوله با اندازه‌ی ساچمه‌ها است. در واقع، یک پوکه می‌تواند شامل چند ساچمه‌ی کوچک، تعداد کمتری ساچمه‌ی بزرگ، یا یک گلوله‌ی منفرد باشد، بدون این که ابعاد خارجی پوکه تغییر کند.⁸⁵

فشنگ‌های تفنگ شات گان معمولاً از نظر نوع و ویژگی‌های پرتابه‌هایشان متفاوت هستند، اما اجزای اصلی آن‌ها به این شرح است: (۱) بدنه بیرونی (Hull) که بیشتر از پلاستیک ساخته شده و دارای پایه‌ای (Base) از جنس برنج یا فولاد است؛ (۲) چاشنی یا بخش زیرین پوکه (Primer) که در مخزن پایه فلزی تعبیه شده و وظیفه مشتعل کردن باروت را بر عهده دارد؛ (۳) باروت یا خَرچ پوکه (Gunpowder) که داخل پایه فلزی قرار گرفته است؛ (۴) پَد یا وَد (Wad) از جنس الیاف یا پلاستیک که نقش آب‌بندی، جذب شوک و هدایت ساچمه‌ها را ایفا می‌کند؛ (۵) ساچمه‌ها (Pellets) که پرتابه‌های اصلی فشنگ محسوب می‌شوند.⁸⁶

⁸⁵ «آموزش بازرس سلاح گرم»، مؤسسه ملی عدالت (NIJ)، قابل دسترسی در <https://nij.ojp.gov/nij-hosted-online-training-courses/firearms-examiner-training/module-05/alternate-materials#shotshell> (آخرین بازدید ۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «گیج تفنگ ساچمه ای چیست؟»، اورویس (ORVIS)، قابل دسترسی در <https://www.orvis.com/guide-to-shotgun-gauge> (آخرین بازدید ۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (توضیح مفهوم گیج در تفنگ‌های شات گان).

⁸⁶ «گلوله‌های تفنگ ساچمه ای چگونه کار می‌کنند؟» لیپرتی سیف، قابل دسترسی در <https://www.gunnewsdaily.com/shotgun-shell-sizes-comparison-chart-terms/> (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «اندازه‌های پوکه فشنگ ساچمه‌ای: نمودار مقایسه و اصطلاحات رایج»، گان نیوز دیلی، قابل دسترسی در <https://www.gunnewsdaily.com/shotgun-shell-sizes-comparison-chart-terms/> (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

اجزای داخل یک فشنگ ساچمه ای به روایت تصویر. منبع تارنمای لیبرتی سیف (Liberty Safe)

گلوله‌های تفنگ شات‌گان دارای سه نوع اصلی هستند: «پرنده زن یا پردشات» (Birdshot)، «ساجمه درشت یا باک‌شات» (Buckshot)، و «تک‌تیر یا اسلاگ» (Slug). هر یک از این گلوله‌ها میزان کشندگی و کاربرد عملیاتی متفاوتی دارند.⁸⁷

گلوله پرنده زن شامل چندین گلوله کوچک از جنس سرب یا فولاد است که قطر آن‌ها معمولاً بین ۱.۷۵ تا ۵.۸ میلی‌متر است و در یک شعاع وسیع پخش می‌شوند. هر فشنگ می‌تواند حاوی ۲۵ تا ۷۰۰ گلوله باشد و برد مؤثر آن حدود ۴۵ متر است. این نوع مهمات عمدتاً برای شکار طراحی شده، اما هر گلوله انرژی برخورد نسبتاً کمی دارد.⁸⁸

در مقابل، ساجمه درشت یا باک‌شات تعداد گلوله‌های کمتری دارد اما اندازه هر یک بزرگ‌تر است، معمولاً با قطر ۵.۰۸ تا ۱۵.۲ میلی‌متر. این گلوله‌ها پس از شلیک پراکندگی محدودتری دارند اما شدت ضربه آنها به‌طور قابل توجهی بالاتر است. یک فشنگ باک‌شات معمولاً شامل دارای ۸ تا ۲۸ گلوله است و برد مؤثر آن حدود ۳۵ متر می‌باشد.⁸⁹

در نهایت، گلوله‌های تک‌تیر یا اسلاگ پرتابه‌های بزرگی هستند که وزن آن‌ها بین ۱۰ تا ۵۸ گرم متغیر است و ممکن است به شکل کروی یا مخروطی توخالی باشند. این گلوله‌ها قادر به ایجاد آسیب بافتی کشنده و نفوذ به اهداف تا فاصله‌ی ۱۰۰ متر هستند و می‌توانند مصداق استفاده از نیروی مرگبار قلمداد شوند.⁹⁰

⁸⁷ «راهنمای جامع انواع پوکه فشنگ ساچمه زنی و کاربردهای آنها»، (Fusion Firearms) فیوژن فایرآرمس (۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://fusionfirearms.com/videovault/post/a-comprehensive-guide-to-shotgun-shell-types-and-their-applications> (منبع به زبان انگلیسی).

⁸⁸ «مؤسسه ملی عدالت»، رک. زیرنویس ۸۵؛ همچنین نگاه کنید به «منابع علمی فشنگ شات‌گان برای انتخاب بار مناسب»، فدرال پرمیوم (Federal Premium)، قابل دسترسی در [Federal2019-Shotshell.pdf](https://www.federalpremium.com/Federal2019-Shotshell.pdf) (آخرین بازدید ۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد پوکه‌های تفنگ ساچمه‌ای و سایر جزئیات مربوطه).

⁸⁹ «مؤسسه ملی عدالت»، رک. زیرنویس ۸۵.
⁹⁰ همان. همچنین نگاه کنید به «اسلاگ تفنگ ساچمه ای»، رمنگتون (Remington)، قابل دسترسی در <https://www.remington.com/shotshell/sluggerrifledslug/> (آخرین بازدید ۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد مهمات با گنج‌های مختلف).

بخش های مختلف سه مدل گلوله ی شات گان به روایت تصویر. منبع تارنمای گان نیوز دیلی (Gun News Daily)

ساجمه های بزرگ مورد استفاده در گلوله های شات گان از نظر ماده و سختی متفاوت هستند، عواملی که به طور قابل توجهی نوع و شدت آسیب هایی را که ایجاد می کنند تحت تأثیر قرار می دهند. این پرتابه ها ممکن است از سرب، مس، آلایزهای مسی روکش دار، یا لاستیک نرم یا سخت ساخته شده باشند، که هر یک دارای ویژگی های بالستیکی و آسیب زایی متفاوتی هنگام برخورد با بدن انسان هستند.⁹¹ شواهد مستند و قابل توجه نشان می دهند، که نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی به طور گسترده از شات گان برای سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱ استفاده کرده اند.⁹² در دست کم یک مورد مستند، به نظر می رسد این نیروها از گلوله تک تیر یا اسلاگ به شیوه ای کشنده علیه معترضان و افراد غیرمسلح حاضر در صحنه استفاده کرده اند.

مطلب سعید پیرو، شهروند ۴۰ ساله اهل شهرستان بانه در استان کردستان، در تاریخ ۵ آبان ۱۴۰۱ توسط نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران با آن چه ظاهراً یک تفنگ شات گان بود، به طور مرگبار مورد شلیک قرار گرفت و جان خود را در مدت کوتاهی از دست داد. تصاویر دوربین های مدار بسته از محل حادثه نشان می دهند، که نیروهای امنیتی لباس شخصی از فاصله نزدیک به او شلیک می کنند، در حالی که او روی صندلی راننده ماشینش نشسته و در شرف دور شدن از محل است. در زمان و مکان وقوع تیراندازی، هیچ تجمع یا فعالیت اعتراضی ای در جریان نبود. گزارش پزشکی قانونی علت مرگ را «آسیب و پارگی وسیع در ریه چپ، قلب و احشای شکمی» ناشی از اصابت گلوله اعلام کرد. تصاویر منتشر شده از پیکر مطلب سعید پیرو نشان دهنده زخمی عمیق و گسترده در ناحیه بالای کمر است، که احتمال استفاده از گلوله نوع اسلاگ را تقویت می کند.

⁹¹ ارشاد علیجانی، «چگونه نیروهای امنیتی ایران با گلوله های «غیر جنگی» به قصد کشتن معترضان شلیک می کنند»، فرانس ۲۴ (۱۹ آبان ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در چگونه نیروهای امنیتی ایران با گلوله های «غیر جنگی» به قصد کشتن معترضان شلیک می کنند؛ همچنین نگاه کنید به «شمس»، رک. زیرنویس ۴۰.

⁹² ایران وایر (@iranwire)، «شلیک مستقیم ماموران به معترضان»، اینستاگرام (۱۱ مهر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در https://www.instagram.com/p/CjP-U40ta1C/?utm_source=ig_embed&ig_rid=17113c8d-d561-4571-8143-c517e7614a14.

استفاده از این نوع گلوله، که به دلیل قدرت تخریبی بسیار بالای خود شناخته شده است، به طور قوی دلالت بر این دارد که شلیک‌ها با قصد کشتن انجام شده‌اند.⁹³

پیکر مُطلب سعید پیرو با زخمی عمیق بر پشتش. منبع هه نگو

انواع مختلف پوکه های شات‌گان که توسط نیروهای امنیتی در جریان اعتراضات ۱۴۰۱ شلیک شدند. منبع فرانس ۲۴

⁹³ «خشونت افسار گسیخته: سرکوب اعتراضات در مناطق کردنشین ایران - از شهریور تا آذر ۱۴۰۱»، مرکز اسناد حقوق بشر ایران (۹ تیر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://iranhrdc.org/protests-in-the-kurdish-areas-of-iran/> (منبع به زبان انگلیسی).

شلیک مستقیم نیروهای فراجا با تفنگ های شات گان و پینت بال به معترضان در خیابان جمهوری تهران (۱۰ مهر ۱۴۰۱). بر پشت لباس دست کم دو تن از موتورسواران کلمه «پلیس» دیده می شود. پلاک های موتورها به رنگ سبز است، که رویه ای معمول برای وسایل نقلیه نیروی انتظامی است. بر روی تصویر نام نشان ایران وایر و تاریخ و محل حادثه نوشته شده است. منبع ایران وایر

خارج کردن وِد از بدن یک معترض. زمان و مکان عکس مشخص نیست. بر روی عکس نام نشان منو تو دیده می شود. منبع ایران‌وایر

تأثیر ساچمه های درشت بر بدن یک معترض در سال ۱۴۰۱. منبع ایران‌وایر

پرونده‌های پزشکی شمار زیادی از قربانیانی که بر اثر اصابت گلوله‌های ساچمه‌ای به سر و چشم مجروح شده‌اند، نشان می‌دهد که شلیک از فاصله نزدیک انجام گرفته است. یکی از این موارد، حسین، مردی میانسال است که هر دو چشم خود را از دست داد و برای همیشه نابینا شد. در پرونده پزشکی او وجود دست‌کم ۳۰۰ ساچمه در اطراف چشم‌هایش ثبت شده است. در زمان حادثه، او به همراه همسرش در مراسم چهلم حدیث نجفی در کرج شرکت کرده بود. شواهد پزشکی و روایت‌های شاهدان نشان می‌دهند، که حسین در حالی که بی‌حرکت بر زمین افتاده و تسلیم شده بود، با شلیک تفنگ شات‌گان هدف قرار گرفت.⁹⁴ حسین به دلیل نگرانی از انتقام‌جویی حکومت ایران ترجیح داده است، که هویت خود را ناشناس نگه دارد.

تصویر سی‌تی‌اسکن از سر و سینه حسین، که ترجیح داده هویت خود را ناشناس نگه دارد. منبع ایران‌وایر

تفنگ‌های شات‌گان از پرکاربردترین سلاح‌ها در سرکوب اعتراضات در ایران بوده‌اند. تمامی نیروهای درگیر در عملیات سرکوب، از جمله نیروی انتظامی، سپاه پاسداران، بسیج و نیروهای لباس شخصی، از این نوع سلاح‌ها علیه معترضان استفاده کرده‌اند.⁹⁵

⁹⁴ آیدا فجر، «چشم‌هایش؛ ۲۵۰ تا ۳۰۰ ساچمه در صورت و بدن یک معترض»، ایران‌وایر (۱۷ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://iranwir.com/fa/videos/121333>.

⁹⁵ تسنیم، «دومین رزمایش امنیتی یگان ویژه فاتحین تهران بزرگ»، آپارات (۱۹ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/w69czh0>؛ همچنین نگاه کنید به Soheilofsky (@soheil34874913)، ایکس (۶ آذر ۱۴۰۰، ساعت ۴:۳۱ دقیقه صبح)، قابل دسترسی در <https://x.com/Soheil34874913/status/1464527345650479108> (نشان دادن تفنگ های شات‌گان صیاد در اختیار نیروهای امنیتی)؛ همچنین نگاه کنید به @IranDefense - Iran Defense commentary (unofficial)، ایکس (۶ مهر ۱۴۰۱، ساعت ۱۱:۴۴ دقیقه صبح)، قابل دسترسی در <https://x.com/IranDefense/status/1574787070991687681> (نمایش سلاح های کمتر کشنده در اختیار نیروهای امنیتی)؛ همچنین نگاه کنید به شبکه حقوق بشر کردستان (@kurdistanHRN)، ایکس (۲۷ اسفند ۱۴۰۱، ساعت ۶:۱۴ دقیقه بعد از ظهر)، قابل دسترسی در <https://x.com/KurdistanHRN/status/1637215868777111562> (نمایش نیروهای سپاه در جوانرود، استان کرمانشاه، در ۳۰ آبان ۱۴۰۱)؛ همچنین نگاه کنید به ثارالله انکوئی، «رزمایش هلی برن نیروهای یگان ویژه - کرمان»، تسنیم (۱۸ مهر ۱۴۰۰) قابل دسترسی در <https://www.tasnimnews.com/fa/media/1400/07/18/2586942> (نمایش آموزش یگان‌های ویژه فراجا در کرمان در سال ۱۴۰۰)؛ همچنین نگاه کنید به پژمان گنجی پور، «مانور موتورسواران بسیج»، ایمن (۴ آذر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.imna.ir/photo/622016> (نمایش رزمایش نیروهای بسیج در شهر اصفهان در آذر ۱۴۰۱).

تصاویر بررسی شده برای این گزارش نشان می‌دهند، که شات‌گان‌ها به‌طور گسترده در تمامی یگان‌های درگیر در عملیات‌های کنترل جمعیت توزیع شده‌اند. ویدئوهای تبلیغاتی متعددی که در شبکه‌های اجتماعی منتشر شده، گروه‌های مختلف نیروهای امنیتی را در حال استفاده از تفنگ شات‌گان در میان جمعیت و خیابان‌ها در شهرهای مختلف نشان می‌دهند.

گسترده‌ی این سلاح‌ها به حدی رسیده است، که اکنون به عنصری قابل شناسایی در هویت بصری این نیروها تبدیل شده‌اند.⁹⁶ به نظر می‌رسد دست کم بخشی از نیروهای بسیجی نیز ابایی از اعلام دسترسی آزادانه خود به تفنگ‌های شات‌گان و حتی سوءاستفاده از آن‌ها به صورت عمومی ندارند.⁹⁷

یک عضوگردان امنیتی امام علی سپاه پاسداران در شهرستان دلفان در استان لرستان با یک قبضه تفنگ شات‌گان. تاریخ ضبط ویدئو مشخص نیست. منبع یک ویدئو منتشر شده در آپارات

⁹⁶ «رژه متوری گردان امام علی (ع) شهرستان دلفان استان لرستان»، آپارات، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/Q1D28> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «درود به بچه‌های گردان امام علی شهرستان بروجرد»، آپارات، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/dm09z> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (نمایش گردان‌های امام علی در استان لرستان)؛ همچنین نگاه کنید به «گردان امنیتی امام علی (ع)»، آپارات، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/oib6364> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (گردان‌های امام علی در استان اصفهان را نشان می‌دهد)؛ همچنین نگاه کنید به «رژه متوری بسیجیان»، آپارات، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/v61gc9h> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (نیروهای بسیجی در استان سمنان را نشان می‌دهد)؛ همچنین نگاه کنید به «فیلم | رژه اقتدار و امنیت گردان‌های امنیتی امام علی (ع)»، آپارات، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/bRPB5> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (گردان‌های امام علی در استان مازندران را نشان می‌دهد)؛ همچنین نگاه کنید به «گردان امنیتی ویژه ۱۴۱ مالک اشتر»، آپارات، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/g57io75> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (نمایش واحدهای امنیتی سپاه پاسداران در استان مازندران).

⁹⁷ محسن آذرخانی، «به مناسبت هفته بسیج شرحی خلاصه وار از گردان‌های بسیج»، تلگرام (۲۹ آبان ۱۴۰۰)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/17967.

نیروهای بسیج در شهر درجزین در استان سمنان با تفنگ های شات گان. نشان سپاه پاسداران بر روی سینه اولین موتورسوار دیده می شود. تاریخ ضبط ویدئو مشخص نیست. منبع یک ویدئو منتشر شده در آپارات

افزون بر این، شاهدانی که برای تهیه این گزارش با آن‌ها گفت‌وگو شده است، تفنگ شات‌گان را در دست مأموران یگان ویژه فراجا، نیروهای بسیج، سپاه و لباس شخصی‌ها شناسایی کرده‌اند.⁹⁸ همچنین جزوات آموزشی به دست آمده از واحدهای امنیتی تأیید می‌کنند، که تفنگ شات‌گان دست‌کم سلاح سازمانی یگان ویژه پلیس، گردان‌های امنیتی امام علی و «یگان ویژه فاتحین»، نیروی عملیاتی ویژه مقابله با تجمعات زیر نظر سازمان بسیج، می‌باشد.⁹⁹

بر اساس داده‌های بررسی شده برای این گزارش، بین سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۳، مجموع صادرات اقلام تسلیحاتی از ترکیه به ایران زیر دو گد گمرکی ۹۳۰۳ و ۹۳۰۳۲۰، پس از حذف موارد تکراری برای جلوگیری از شمارش چند باره، تقریباً معادل ۱۰ میلیون دلار آمریکا بوده است. گد گمرکی ۹۳۰۳ شامل مجموعه‌ای وسیع از سلاح‌های گرم و تجهیزات مشابه است، نظیر تفنگ‌های شات‌گان، تفنگ‌های ورزشی، سلاح‌های گرم سُرپر، تپانچه‌های بسیار بزرگ و موارد دیگر.¹⁰⁰ در مقابل، گد گمرکی ۹۳۰۳۲۰ به طور اختصاصی مربوط به تفنگ‌های شات‌گان طراحی شده برای شکار و یا ورزش تیراندازی هدفمند است، از جمله تفنگ‌های ترکیبی ساچمه‌زنی و گلوله‌زنی.¹⁰¹

⁹⁸ «آرشیو ایران‌وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران»، رک. زیرنویس ۶۹.

⁹⁹ کانال نظامی‌گری ایرانی (Iranian Militarism)، «کتاب آموزش بکارگیری و استفاده از سلاح ساچمه‌زنی شاتگان ماهر (Scort ایرانی) / سلاح امنیتی-انتظامی و ضد شورش» متعلق به یگان امنیتی امام علی استان بوشهر، تلگرام (۲۳ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/34334 (از این پس «کتاب آموزش بکارگیری و استفاده از سلاح ساچمه‌زنی شاتگان ماهر»); همچنین نگاه کنید به کانال نظامی‌گری ایرانی (Iranian Militarism)، «کتاب آموزش نگهداری و بکارگیری از سلاح شاتگان ساخت صنایع شهید کاوه خراسان و شهید همدانی در مدل‌های مختلف همچون ماهر و صیاد» متعلق به گردان یکم امنیتی شهید متوسلیان در شهرستان البرز، تلگرام (۲۶ آذر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/36393 (از این پس «کتاب آموزش نگهداری و بکارگیری از سلاح شاتگان ساخت صنایع شهید کاوه خراسان و شهید همدانی»).

¹⁰⁰ جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۳) داده‌های صادرات ترکیه به ایران.

¹⁰¹ جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۳۲۰) داده‌های صادرات ترکیه به ایران.

اعتراض‌های سال ۱۴۰۱ الگوهای روشنی از خشونت و نقض حقوق بشر توسط جمهوری اسلامی علیه معترضان غیرمسلح را آشکار می‌سازد، که منجر به آسیب‌های پایدار شده‌اند. استفاده مستند شده رژیم از قوه قهریه بی‌رویه و غیر تفکیک شده مصداق نقض حق حیات و ممنوعیت رفتار ظالمانه یا غیرانسانی است. شواهد حاصل از داده‌های مربوط به تجارت اسلحه بر سوءاستفاده از تجهیزات کنترل جمعیت دلالت دارد؛ امری که به نوبه خود نگرانی‌های جدی‌ای را در مورد تجارت بین‌المللی اسلحه و حقوق بشردوستانه ایجاد می‌کند.

اعضای یگان‌های ویژه فاتحین در رزمایش امنیتی مستقل نبی اکرم ۲. یگان ویژه فاتحین سپاه حضرت محمد تهران بزرگ با تفنگ‌های شات‌گان و پینت‌بال (مهر ۱۴۰۲). بر روی تصویر نشان نام یگان ویژه فاتحین دیده می‌شود. منبع یک ویدئو منتشر شده در آپارات توسط تسنیم

نیروهای سپاه نبی اکرم کرمانشاه با دست کم یک قبضه تفنگ شات گان در جوانرود، استان کرمانشاه (۳۰ آبان ۱۴۰۱). یک نفر با لباس روحانیون شیعه و یک نفر با لباس محلی گردی در کنار آنها دیده می شوند. منبع شبکه حقوق بشر کردستان

۵. تولیدکنندگان تفنگ شات گان و مهمات آن

نیروهای امنیتی و انتظامی جمهوری اسلامی ایران از انواع متنوعی از تفنگ های شات گان استفاده می کنند، که برخی ساخت داخل بوده و برخی هم از خارج از کشور وارد شده اند. برای اطمینان از شناسایی دقیق سلاح ها، این گزارش از چندین معیار مورد قبول در رویه های حقوقی و قضایی بهره برده است، از جمله بررسی ویژگی های بصری متمایز، علائم تجاری تولیدکننده، و تطابق با جزوات آموزشی واحدهای امنیتی. در این بخش تنها سلاح هایی ذکر شده اند، که شواهد بصری قطعی یا چندین منبع مستند معتبر، شناسایی آن ها را تأیید کرده باشد. هر سلاحی که حداقل یکی از این معیارها را نداشت، از فهرست کنار گذاشته شد.

از میان ۲۳ شاهدهی که تصاویر ۳۰ قبضه تفنگ شات گان را مشاهده کردند، بیشتر آنها تفنگ های شات گان دسته دار بدون قنداق یا با قنداق جمع شونده و تفنگ های شات گان بدون دسته با قنداق ثابت را به عنوان سلاح های مورد استفاده نیروهای امنیتی شناسایی کردند. شاهدان بارها گزارش دادند، که این سلاح ها در اختیار اعضای یگان ویژه فرابا، نیروهای بسیج، و مأموران لباس شخصی بوده است. با این حال، پاسخ های غیرتخصصی شاهدان صرفاً برای شناسایی پرکاربردترین انواع تفنگ شات گان از نظر ظاهری به کار رفته و به عنوان معیاری برای تعیین قطعی مدل یا سازنده این سلاح ها لحاظ نشده است. این رویه جهت پیروی از معیارهای ادله اثبات دعوا و اصول قابلیت اتکا و اطمینان حقوقی اتخاذ شده است.

۱.۵. شرکت های خارجی تولید کننده تفنگ شات گان و مهمات آن

بخش حاضر مجموعه ای از اسناد و مدارک، از جمله عکس ها و ویدئوهای متعدد را بررسی می کند، که استفاده نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی از تفنگ های شات گان (ساجمه ای) را نشان می دهد. بخش قابل توجهی از این شات گان ها ساخت شرکت های ترکیه ای هستند که یا به صورت محصول نهایی وارد ایران شده اند یا فناوری تولید آن ها از سوی شرکت های ترکیه ای در اختیار شرکت های وابسته به نهادهای نظامی و امنیتی ایران قرار گرفته است.

علاوه بر این، دست کم یک مدل شات گان ساخت ایالات متحده آمریکا و چند مدل شات گان ساخت ایران نیز شناسایی شده اند، که به نظر می رسد در اختیار نیروهای نظامی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران باشند.¹⁰² با توجه به محدود بودن اطلاعات مستقل درباره دامنه کامل به کارگیری این مدل های مشخص در جریان اعتراضات سال ۱۴۰۱، این گزارش صرفاً بر شات گان هایی متمرکز است که شواهد معتبر و مستند از استفاده آن ها در سرکوب معترضان وجود دارد و از اهمیت ویژه ای برخوردارند.

۱.۱.۵. شرکت هاتسان - ترکیه

¹⁰² کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «سلاح های ماسبرگ 500 بکارگیری شده توسط رده های مختلف فرابا»، تلگرام (۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/53218؛ همچنین نگاه کنید به جنگ افزار (@military.tactical.ir)، «موسبرگ ۵۰۰ Mossberg»، اینستاگرام (۲۳ اسفند ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://www.instagram.com/military.tactical>؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «تصویر منتشر شده توسط خبرگزاری ایرنا از مراسم رونمایی امروز سلاح های انفرادی ساخت وزارت دفاع»، تلگرام (۱۷ اسفند ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/12458 (نمایش یک مدل از تفنگ های شات گان ساخت داخل)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «از دیگر سلاح های رونمایی شده»، تلگرام (۱۷ اسفند ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/12466 (نمایش یک مدل از تفنگ های شات گان ساخت داخل).

شرکت «هاتسان» (Hatsan) در سال ۱۹۷۶ در شهر ازمیر ترکیه تأسیس شد و امروزه با بیش از ۶۰۰ نیروی انسانی، طیف گسترده‌ای از سلاح‌های شکاری و دفاعی از جمله شات‌گان‌های سری «اسکورت» (Escort) را تولید می‌کند.¹⁰³ گردش مالی سالانه این شرکت بیش از ۱۳۰ میلیون دلار برآورد شده و تولیدات آن به حدود ۱۰۶ کشور جهان صادر می‌شوند.¹⁰⁴ دست کم یک منبع مدعی شده است، که ایران نیز در میان واردکنندگان محصولات هاتسان قرار دارد.¹⁰⁵ این شرکت توسط عبدالله تاشیاقان (Abdullah Taşyağan) بنیان‌گذاری شد و در حال حاضر بختیار تاشیاقان (Bahtiyar Taşyağan) مدیریت آن را بر عهده دارد. وی در گفت‌وگویی رسانه‌ای، از حمایت‌های دولت ترکیه در توسعه فعالیت‌های این شرکت قدردانی کرده است.¹⁰⁶

در شبکه اجتماعی فیس بوک، صفحه ای با عنوان «تفنگ‌های بادی ایران-هاتسان» ایجاد شده است. این صفحه که از سال ۲۰۱۵ فعال است، تصویری از بختیار تاشیاقان منتشر کرده است. در بخش نظرات زیر این تصویر، تاشیاقان اعلام کرده که به زودی به تهران سفر خواهد کرد.¹⁰⁷ اطلاعات مستندی در دست نیست که انجام این سفر را تأیید کند یا نشان دهد که نتایج حاصل از آن چه بوده است. اگر چنین سفر تجاری واقعاً انجام شده باشد و محصولات هاتسان به ایران منتقل و سپس در اختیار نیروهای امنیتی قرار گرفته باشد، این موضوع می‌تواند بر اساس مقررات بین‌المللی کنترل صادرات و قوانین تحریمی، پیامدهای حقوقی مهمی به همراه داشته باشد.

بر اساس شواهد بررسی‌شده در این گزارش به نظر می‌رسد، که شماری از تفنگ‌های شات‌گان مورد استفاده نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران ساخت شرکت ترکیه‌ای هاتسان باشند. بررسی‌های پژوهشگران ایران‌وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران نشان می‌دهند، که چندین مدل از این سلاح‌ها، شباهت‌های ظاهری قابل توجه و غیرقابل انکاری با تفنگ‌های شات‌گان اسکورت ساخت شرکت هاتسان دارند.¹⁰⁸ از جمله این مدل‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- «شات‌گان پمپ‌آکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد مدل تی اس هاتسان» با قنداق جمع شونده - Hatsan Escort - Aimguard Tactical TS Pump Action Shotgun؛¹⁰⁹

¹⁰³ «درباره هاتسان»، شرکت هاتسان، قابل دسترسی در <https://hatsan.com.tr/en/about-hatsan/> (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان‌های انگلیسی و ترکی استانبولی)؛ همچنین نگاه کنید به امید شمس، «از اسلحه تا دوربین مداربسته: افراد و شرکت‌های تأمین‌کننده تجهیزات سرکوب»، ایران‌وایر (۲۱ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/features/109716> (بحث در مورد زنجیره تأمین تجهیزات مورد استفاده در سرکوب).

¹⁰⁴ «نمایه و تاریخچه شرکت اسلحه‌سازی هاتسان»، (Datanyze) دیتانیز، قابل دسترسی در <https://www.datanyze.com/companies/hatsan-arms/372592127> (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «تفنگ‌های شکاری بیشتر در آلمان به نمایش گذاشته شدند»، (Anadoludabugun) آنادولودابوگون (۴ مارس ۲۰۲۲)، قابل دسترسی در <https://anadoludabugun.com> (بحث در مورد نمایش تفنگ‌های شکاری بیشتر در آلمان).

¹⁰⁵ کانال نظامی گری ایرانی (X) Militarism Iranian (X)، «کمپانی hatsan»، تلگرام (۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Irania_Militarism/53195.

¹⁰⁶ «شمس»، رک. زیرنویس ۱۰۳.

¹⁰⁷ «تفنگ‌های بادی ایران-هاتسان» (ایران هاتسان)، فیس بوک، قابل دسترسی در <https://www.facebook.com/AIRGUNS.IR> (آخرین بازدید ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی و ترکی استانبولی).

¹⁰⁸ کانال نظامی گری ایرانی (X) Iranian Militarism (X)، رک. زیرنویس ۴؛ همچنین نگاه کنید به مش قربون (@mashghorboun)، ایکس (۱۸ مهر ۱۴۰۱، ساعت ۵:۵۷ دقیقه صبح)، قابل دسترسی در <https://x.com/mashghorboun/status/1579410722773434368> (یک نیروی امنیتی لباس شخصی را نشان می‌دهد که تفنگ شات‌گان در دست دارد)؛ همچنین نگاه کنید به @73nezaregar، ایکس (۵ آبان ۱۴۰۱، ساعت ۶:۵۵ دقیقه صبح)، قابل دسترسی در <https://x.com/nezaregar73/status/1585585911206666242> (نمایش اعضای فراجا در حالی که تفنگ شات‌گان در دست دارند)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (X) Iranian Militarism (X)، «تمرین پاکسازی ساختمان تکاوران امنیتی به‌مراه سلاح‌های ساچمه زنی "ماهر"»، تلگرام (۲۴ اسفند ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/38565 (واحد‌های امنیتی سپاه پاسداران در حال حمل تفنگ شات‌گان در یک مانور نشان می‌دهد)؛ همچنین نگاه کنید به «شمس»، رک. زیرنویس ۴۰؛ همچنین نگاه کنید به «Iran Defense commentary-unofficial»، رک. زیرنویس ۹۵.

¹⁰⁹ «تفنگ‌های ساچمه‌ای اسکورت تاکتیکی و انتظامی»، (C.I.D. Praha s.r.o) شرکت سی.آی.دی پراها با مسئولیت محدود، <https://www.cidpraha.cz/user/documents/upload/Katalogy/Hatsan%20taktick%C3%A9%20modely%20katalog%20ke%20sta%C5%BEen%C3%AD.pdf> (آخرین بازدید ۱۳ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

- «شاتگان اسکورت ایم گارد هاتسان» با قنداق ثابت - Hatsan Escort Aimguard؛¹¹⁰
- «شاتگان پمپ اکشن اسکورت اسلاگر هاتسان» - Hatsan Pump Action ESCORT Slugger؛¹¹¹
- «شاتگان پمپ اکشن اسکورت اسلاگر تاکتیکال هاتسان» - Hatsan Pump Action ESCORT Slugger Tact؛¹¹² و
- «شاتگان تکرار شونده ۱۲ گیج مدل اسکورت دیفنر هاتسان» - Hatsan 12GA repeating rifle ESCORT DEFENDER.¹¹³

دست کم دو جزوه آموزشی متعلق به گردان‌های امنیتی امام علی که برای این گزارش مورد بررسی قرار گرفته اند، شامل تصاویری از اعضای این گردان‌ها هستند، که آنها را در حال استفاده از تفنگ‌های شاتگان با نشان تجاری اسکورت نشان می‌دهند.¹¹⁴ علاوه بر این، یکی از کانال‌های نزدیک به یگان‌های امنیتی سپاه در شبکه اجتماعی «ایتا»، یک پیام‌رسان ایرانی مشابه تلگرام، استفاده از این مدل‌ها را تأیید می‌کند.¹¹⁵

«سلاح ساچمه‌زنی هاتسان اسکورت به سفارش کشورمان در تیراژ بالا از ترکیه خریداری شد و از محاسن آن می‌توان به سبکی و مقاوم بودن آن در برابر استفاده‌های مکرر اشاره نمود. این نمونه از سلاح یکی از فراوان‌ترین سلاح‌های ساچمه‌زنی گردان‌های امنیتی و بسیج می‌باشد ... یکی از متعلقات آن رددات‌های ساچمه‌زنی است که کاربرد این سلاح را در میداين درگیری و اغتشاشات بالا می‌برد.»¹¹⁶

¹¹⁰ «اسکورت ایم گارد با قنداق ثابت»، شرکت هاتسان، قابل دسترسی در <https://hatsan.com.tr/en/urun/escort-aim-guard/> (آخرین بازدید ۱۳ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

¹¹¹ «پمپ اکشن اسکورت اسلاگر»، (Escort Shotguns USA) اسکورت شاتگان آمریکا، قابل دسترسی در <https://escortshotgunsusa.com/product/escort-slugger/> (آخرین بازدید ۱۳ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

¹¹² «پمپ اکشن اسکورت اسلاگر تاکتیکال»، اسکورت شاتگان آمریکا، قابل دسترسی در <https://escortshotgunsusa.com/product/escort-slugger-tact/> (آخرین بازدید ۱۳ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

¹¹³ «سلاح ساچمه‌زنی پمپ اکشن هاتسان اسکورت دیفنر ۱۴ اینچ ۷۶/۱۲»، شرکت هاتسان، قابل دسترسی در <https://hatsan.com.pl/product-eng-107376-Hatsan-12GA-repeating-rifle-ESCORT-DEFENDER.html> (آخرین بازدید ۱۳ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

¹¹⁴ «کتاب آموزش بکارگیری و استفاده از سلاح ساچمه‌زنی شاتگان ماهر»؛ همچنین نگاه کنید به «کتاب آموزش نگهداری و بکارگیری از سلاح شاتگان ساخت صنایع شهید کاوه خراسان و شهید همدانی».

¹¹⁵ کانال سپاه جهانی حضرت مهدی، «آشنایی و # آموزش سلاح شاتگان اسکورت محصول شرکت هاتسان ترکیه»، ای‌تا (۲۴ تیر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در https://eitaa.com/sepahe_mahdi?q=%D9%87%D8%A7%D8%AA%D8%B3%D8%A7%D9%86 (از این پس «آشنایی و # آموزش سلاح شاتگان اسکورت محصول شرکت هاتسان ترکیه»).

¹¹⁶ همان.

تفنگ شات گان پمپ اکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد مدل تی اس هاتسان با قنداق جمع شونده. منبع تارنمای شرکت هاتسان

تفنگ شات گان در تصویر نشان تجاری و ویژگی های مشابه تفنگ شات گان پمپ اکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد هاتسان با قنداق جمع شونده را دارد. منبع «کتاب آموزش بکارگیری و استفاده از سلاح ساچمه زنی شاتگان ماهر»

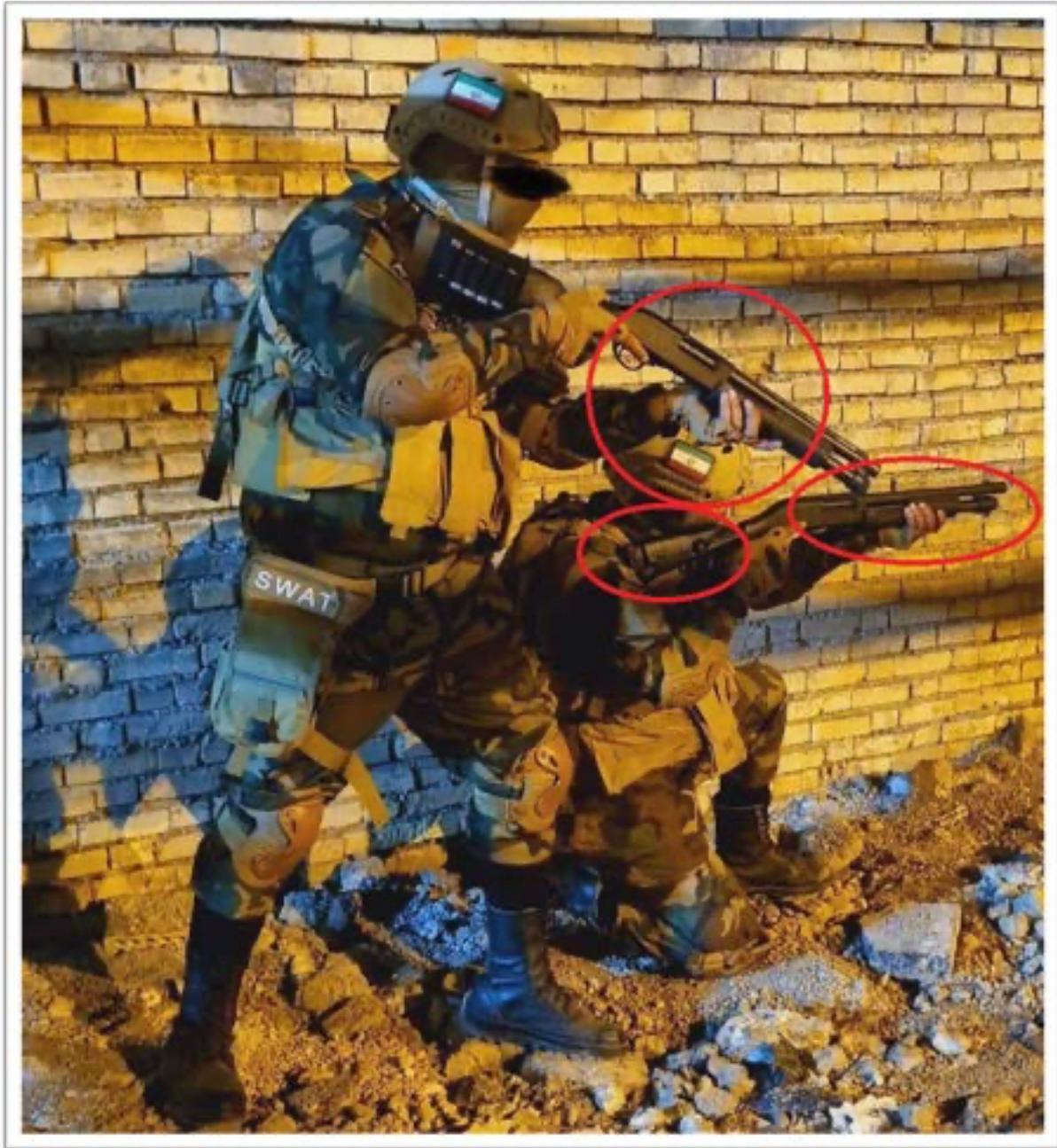
اعضای گردان‌های امنیتی امام علی. تفنگ‌های شات‌گان در تصویر ویژگی‌های مشابه تفنگ شات‌گان پمپ‌آکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد هاتسان با قنداق جمع‌شونده را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع ایکس

اعضای گردان‌های امنیتی امام علی، تفنگ‌های شات‌گان در تصویر ویژگی‌های مشابه شات‌گان پمپ‌اکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد هاتسان با قنداق جمع شونده را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. نام عکاس علی اتیوند، منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

اعضای گردان‌های امنیتی امام علی، حداقل دو تفنگ شات‌گان در تصویر ویژگی‌های مشابه تفنگ شات‌گان پمپ‌اکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد هاتسان با قنداق جمع شونده را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. نام عکاس علی اتیوند درج شده است. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

تکاوران امنیتی سپاه. تفنگ شات گان در تصویر ویژگی های مشابه تفنگ شات گان پمپ اکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد هاتسان با فنداق جمع شونده را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

یک مأمور امنیتی لباس شخصی. تفنگ شات‌گان در تصویر ویژگی‌های مشابه تفنگ شات‌گان پمپ‌اکشن تاکتیکی اسکورت ایم گارد هاتسان با فن‌داق جمع‌شونده را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع ایکس

تفنگ شات گان اسکورت ایم گارد هاتسان با قنذاق ثابت. منبع تارنمای شرکت هاتسان

ویژگی مشخص (دهانه لوله و مگسک فیبر نوری) تفنگ شات گان اسکورت ایم گارد هاتسان. منبع تارنمای شرکت هاتسان

ویژگی مشخص (دهانه لوله و مگسک فیبر نوری) یک تفنگ شاتگان هاتسان. منبع « آشنایی و # آموزش سلاح شاتگان اسکورت محصول شرکت هاتسان ترکیه»

تفنگ شاتگان پمپ اکشن اسکورت اسلاگر هاتسان. منبع تارنمای شرکت هاتسان

انواع سلاح ساچمه زن موجود در سازمان یگان امنیتی

■ سلاح صیاد ۲

■ سلاح SCORT

نشان تجاری اسکورت (که در حاشیه با غلط املائی SCORT نوشته شده است) و ویژگی های مشابه تفنگ شات گان پمپ اکشن اسکورت اسلاگر هانسان بر روی تفنگ در پایین دیده می شود. منبع « کتاب آموزش بکارگیری و استفاده از سلاح ساچمه زنی شاتگان ماهر »

مأموران لباس شخصی در دو موقعیت مکانی و زمانی متفاوت در جریان اعتراضات سال ۱۴۰۱. تفنگ های شات گان در تصاویر ویژگی های مشابه تفنگ شات گان پمپ اکشن اسکورت اسلاگر هانسان را دارند. منبع ایران وایر

نیروهای درجه دار فراجا در کرمان (۱۸ مهر ۱۴۰۰). بر روی بازوی نفر جلو نشان پلیس دیده می شود. تفنگ های شات گان در تصویر ویژگی های مشابه با تفنگ شات گان اسکورت ایم گارد هاتسان با قنداق ثابت و یا شات گان پمپ اکشن اسکورت اسلاگر هاتسان را دارند. نام نشان تسنیم و نام عکاس ثارالله انکوتی بر روی تصویر دیده می شود. منبع تسنیم

مأموران فراجا، چیزی شبیه به نشان پلیس بر روی سینه نفر جلو دیده می شود. تفنگ شات گان در تصویر ویژگی های مشابه با تفنگ شات گان اسکورت ایم گارد هاتسان با قنداق ثابت و یا تفنگ شات گان پمپ اکشن اسکورت اسلاگر هاتسان را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع ایکس

تفنگ شات گان اسکورت اسلاگر تکت. منبع تارنمای اسکورت شات گان آمریکا (Escort Shotguns USA)

تفنگ شات گان اسکورت اسلاگر تکت از نمای دیگر. منبع تارنمای اسکورت شات گان آمریکا

سلاح ساچمه زن (شات گان)

سلاح ساچمه زن (شات گان)

تفنگ های شات گان در تصویر نشان تجاری و ویژگی های مشخص تفنگ شات گان اسکورت اسلاگر تکت هاتسان را دارند. منبع «کتاب آموزش نگهداری و بکارگیری از سلاح شات گان ساخت صنایع شهید کاوه خراسان و شهید همدانی»

تفنگ شات گان تکرار شونده ۱۲ گیج مدل اسکورت دیفنر هاتسان. منبع تارنمای شرکت هاتسان

باز کردن بدنه سلاح و قطعات دستگاہ چکاننده

10

بازو بست سلاح وینچستر

نشان تجاری اسکورت و شماره سریال بر روی یک تفنگ شاتگان که ویژگی های مشابه تفنگ شاتگان تکرار شونده ۱۲ گیج مدل اسکورت دیفیندر هاتسان را دارد. منبع «کتاب آموزش نگهداری و بکارگیری از سلاح شاتگان ساخت صنایع شهید کاوه خراسان و شهید همدانی»

نشان تجاری اسکورت و ویژگی های مشابه تفنگ شات گان تکرار شونده ۱۲ گیج مدل اسکورت دیفنڈر هاتسان. منبع «آشنایی و # آموزش سلاح شاتگان اسکورت محصول شرکت هاتسان ترکیه»

مشخصات یک تفنگ شات گان اسکورت هاتسان نوشته شده در کنار مخزن گلوله سلاح. منبع «آشنایی و # آموزش سلاح شاتگان اسکورت محصول شرکت هاتسان ترکیه»

بر اساس اسناد به دست آمده از حکم دادگاه درباره قتل یک شهروند ایرانی در میانه اعتراضات ۱۴۰۱ توسط یک عضو بسیج، کارشناس دادگاه به صراحت نوع سلاح استفاده شده را تفنگ شات گان از نوع اسکورت اعلام کرده است. برای حفظ امنیت منبع، متن کامل سند و سایر جزئیات شناسایی کننده در این گزارش گنجانده نشده است.

۲.۱.۵. شرکت آکار - ترکیه

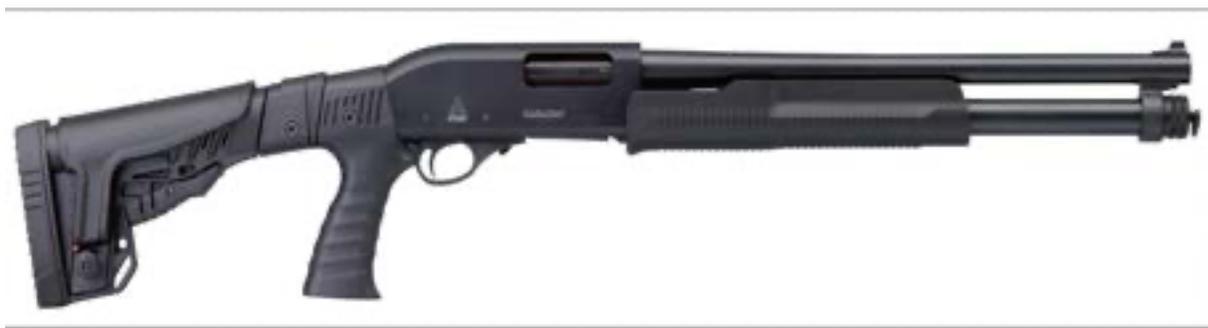
«شرکت صنایع اسلحه سازی آکار» فعالیت خود را در سال ۱۹۸۵ در شهر استانبول، با هدف تولید قطعات انواع سلاح‌های شکاری آغاز کرد. این شرکت امروزه یکی از تولیدکنندگان مطرح تفنگ‌های شات گان است و مدل‌هایی چون «کاراتای» (Karatay)، «آلتای» (Altay)، «پوسایدن» (Poseidon)، «آپاچی» (Apache) و «کومانچی» (Komanchi) را در سبد تولیدات خود دارد.¹¹⁷ در سال ۲۰۲۱، آکار با برخورداری از حدود ۱۷۰ نیروی انسانی، از رشد ۳۳ درصدی سود و افزایش ۴۰ درصدی دارایی‌های خود خبر داد.¹¹⁸ مالکیت و مدیریت این شرکت در حال حاضر بر عهده مهمت آکدال (Mehmet Akdal) است.¹¹⁹

¹¹⁷ «درباره آکار»، شرکت آکار، قابل دسترسی در <https://www.akkar.com.tr/about-akkar-2-278> (آخرین بازدید ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان‌های انگلیسی و ترکی استانبولی).

¹¹⁸ همان. همچنین نگاه کنید به «شرکت با مسئولیت محدود صنعت و تجارت اسلحه آکار (ترکیه)»، (Emis) ایمیس، قابل دسترسی در https://www.emis.com/php/company-profile/TR/Akkaar_Silah_San_Ve_Tic_Ltd_Sti_en_3333721.html (آخرین بازدید ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد جزئیات مربوط به شرکت آکار).

¹¹⁹ مهمت آکدال، لینکدین، قابل دسترسی در <https://www.linkedin.com/in/mehmetakdal/?originalSubdomain=tr> (آخرین بازدید ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

بر اساس اسناد و شواهد بررسی شده برای این گزارش به نظر می رسد، که چندین مدل از تفنگ های شات گان کاراتای ساخت شرکت آکار در اختیار نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران قرار دارد.¹²⁰ بررسی های پژوهشگران ایران وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران حاکی از آن است، که شباهت های ظاهری قابل توجهی میان این مدل های شات گان با برخی سلاح های به نمایش درآمده در نمایشگاه ایپاس تهران، همچنین با تسلیحات مورد استفاده توسط نیروهای فراجا و یگان های فاتحین بسیج، وجود دارد.¹²¹

تفنگ شات گان «کاراتای ۶۱۲ اچ دی با قنداق تلسکوپی» (Karatay 612 HD Telescopic) ساخت شرکت آکار. منبع تارنمای شرکت آکار

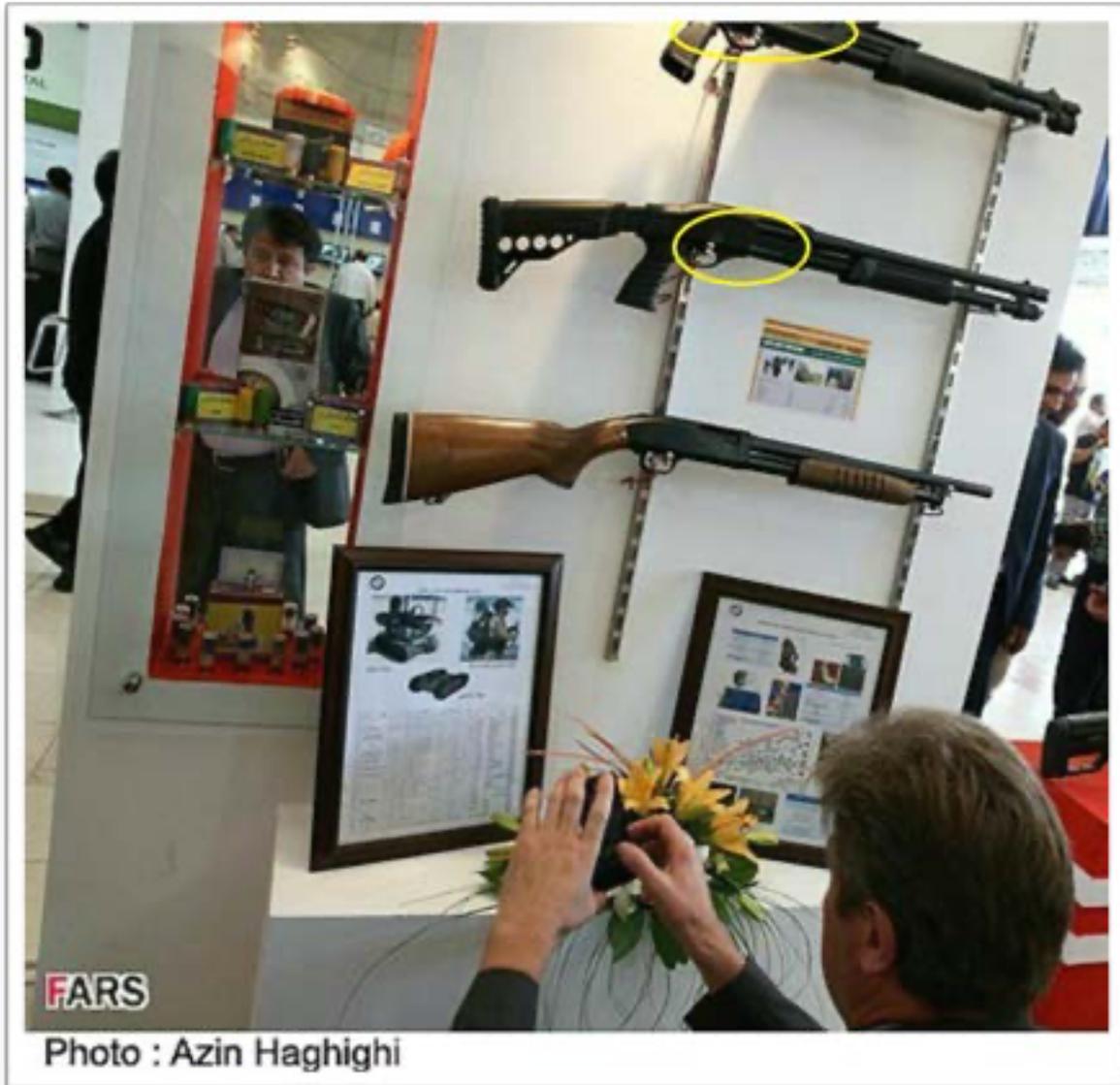

تفنگ شات گان «کاراتای ۶۱۲ با قنداق تاشو» (Karatay 612 TAC Folding) ساخت شرکت آکار. منبع تارنمای شرکت آکار

¹²⁰ «فارس»، رک. زیرنویس ۳۸؛ همچنین نگاه کنید به کانال قدرت دفاعی ایران (Iranian Defensive Power)، «دو گونه شاتگان دارای قنداق که شباهتها و تفاوتی با اسلحه ماهر داشته و در سالهای گذشته مشاهده شده بودند»، تلگرام (۱۲ آبان ۱۳۹۶)، قابل دسترسی در https://t.me/iranian_defensive_power/1020 (نمایش دو تفنگ شات گان شبیه به تفنگ شات گان ماهر در نمایشگاه ایپاس در تهران در سال ۱۳۹۶)؛ همچنین نگاه کنید به «تجهیزات و ادوات یگان های ویژه فراجا»، آپارات (۱ خرداد ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/k87tqov> (نمایش یک فیلم کوتاه تبلیغاتی درباره یگان های ویژه فراجا)؛ همچنین نگاه کنید به «منابع اختصاصی ایران وایر» (موجود در آرشیو ایران وایر).
¹²¹ «کاراتای ۶۱۲ اچ دی با قنداق تلسکوپی»، آکار، قابل دسترسی در <https://akkar.com.tr/karatay-612-hd-telescopic-2-467> (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «کاراتای ۶۱۲ با قنداق تاشو»، آکار، قابل دسترسی در <https://www.akkar.com.tr/karatay-612-tac-folding-2-412> (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نمایش مدل کاراتای ۶۱۲ با قنداق تاشو).

بر روی هر دو تفنگ شات‌گان در این تصویر، نام آکار و نشان تجاری این شرکت به وضوح دیده می‌شوند. تفنگ بالایی شباهت انکارناپذیری به سلاح شات‌گان کاراتای ۶۱۲ اچ دی با قنداق تلسکوپی دارد و تفنگ پایینی نیز بسیار به سلاح شات‌گان کاراتای ۶۱۲ با قنداق تاشو شبیه است. بر روی برگه پایین تفنگ‌ها نوشته شده است، «سلاح دستکش (پلیس ضد شورش)». این تصویر به نمایشگاه ایپاس تهران در سال ۱۳۹۶ مربوط است. بر روی عکس، نشان‌نام «آرته‌شی» و نام عکاسان پدرام عاشوری و مجتبی عظیمی کیا آمده است. منبع کانال قدرت دفاعی ایران در تلگرام است.

در بخش میانی تصویر، سلاحی با ویژگی‌هایی مشابه تفنگ شات‌گان کاراتای ۶۱۲ اچ‌دی ساخت آکار با قنداق جمع‌شونده دیده می‌شود. در بخش بالایی نیز سلاحی قرار دارد، که شبیه به تفنگ شات‌گان کاراتای ۶۱۲ با قنداق تاشو ساخت آکار است. بر روی هر دو سلاح، نام کاراتای به سختی قابل مشاهده است. تفنگ موجود در بخش پایین تصویر دارای ویژگی‌های مشابه شات‌گان «صیاد» ساخت «صنایع شهید کاوه خراسان» است. این تصویر به نمایشگاه ایپاس تهران در سال ۱۳۹۶ مربوط است. بر روی تصویر، نام نشان فارس و نام عکاس آذین حقیقی آمده است. منبع فارس

در خرداد ماه ۱۴۰۱، یک ویدئوی کوتاه تبلیغاتی مربوط به نیروهای یگان ویژه فراجا در تارنمای «آپارات» منتشر شد.¹²² آپارات یک تارنمای ایرانی برای به اشتراک گذاری ویدئو است، که کارکردی مشابه یوتیوب دارد. حساب کاربری منتشرکننده این ویدئو هشتگ‌هایی در حمایت از نیروهای فراجا استفاده کرده است.¹²³ در دقیقه ۱ و ۲۰ ثانیه این ویدئو، در نمایی بسته از یک قبضه تفنگ شات‌گان، نام کاراتای و ویژگی‌های مشخص تفنگ کاراتای ۶۱۲ اچ‌دی با قنداق ثابت ساخت شرکت آکار به روشنی دیده می‌شوند.¹²⁴

¹²² «آپارات»، رک. زیرنویس ۱۲۰.

¹²³ همان.

¹²⁴ همان؛ همچنین نگاه کنید به «کاراتای ۶۱۲ اچ‌دی مشکی»، آکار، قابل دسترسی در <https://www.akkar.com.tr/karatay-612-hd-black-2-400> (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نمایش کاراتای ۶۱۲ اچ‌دی مشکی).

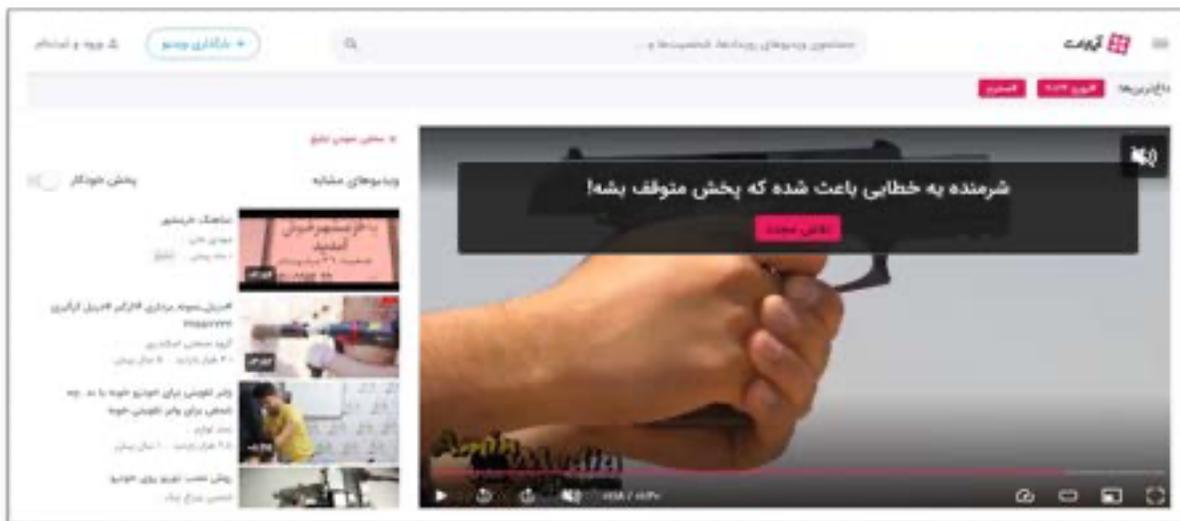

نام تجاری کاراتای، یک شماره ناخوانا و یکی از ویژگی های تفنگ شاتگان کاراتای ۶۱۲ اچ دی آکار با قنداق ثابت بر روی تفنگ شاتگان در تصاویر بالا دیده می شوند. محل و تاریخ دقیق ضبط ویدئو مشخص نیست. منبع یک ویدئوی تبلیغاتی منتشر شده در مورد یگان ویژه فراجا در آپارات

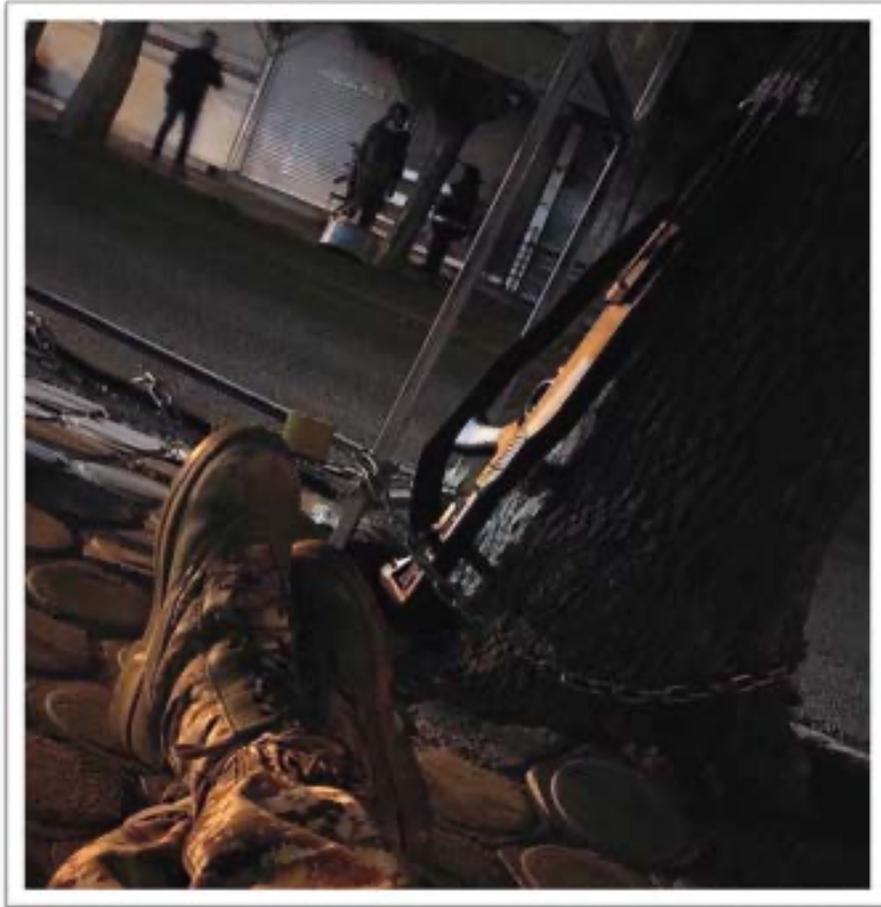
تفنگ شاتگان کاراتای ۶۱۲ اچ دی آکار با قنداق ثابت. منبع تارنمای شرکت آکار

نکته قابل توجه این است، که صحنه شلیک با تفنگ شات‌گان کاراتای در ویدئوی تبلیغاتی یگان ویژه فراجا حذف شده است. این احتمال وجود دارد، که این تغییر پس از اعتراضات «زن، زندگی، آزادی» در سال ۱۴۰۱ اعمال شده باشد.¹²⁵

صحنه شلیک با تفنگ شات‌گان با نشان تجاری کاراتای حذف شده است. محل و تاریخ دقیق ضبط و همین طور انقطاع ویدئو مشخص نیست. منبع یک ویدئوی تبلیغاتی منتشر شده در مورد یگان ویژه فراجا در آپارات

¹²⁵ «تجهیزات #پلیس 1401 #پلیس_هوشمند 1401 #اقتدار_امنیت_آرامش #سفیر_شهید #یگان_ویژه»، آپارات (۴ خرداد ۱۴۰۱)، قابل دسترس ی در <https://www.aparat.com/v/a84q1gz>.

یک عضو یگان ویژه فاتحین، زیر نظر بسیج. تفنگ شات‌گان در تصویر ویژگی‌های مشابه تفنگ شات‌گان کاراتای ۶۱۲ تاکتیکی آکار با فنداق جمع شونده و یا با فنداق تلسکوپی را دارد. منبع ایران‌وایر (اختصاصی)

در پاسخ به نامه نگاری‌های پژوهشگران ایران‌وایر، شرکت آکار اعلام کرد که در چارچوب قراردادی با شرکت «جنگ‌افزار» (Jang Afzar)، طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸، مجموعاً ۲۰,۰۰۰ قبضه تفنگ شات‌گان دولول را به دولت جمهوری اسلامی ایران تحویل داده است. این انتقال به صورت مستقیم و بی واسطه صورت گرفته است.¹²⁶ بر اساس جست‌وجو در منابع باز، شرکت مستقلاً با نام رسمی یا عمومی «شرکت جنگ‌افزار» یافت نشد. به نظر می‌رسد که این نام به مجموعه «صنایع جنگ‌افزارسازی» (Sanaye Jangafzarsazi) یکی از مجتمع‌های وابسته به سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران (ساصد) اشاره داشته باشد.¹²⁷ ساصد یک نهاد دولتی وابسته به وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح است، که مسئولیت طراحی، تولید و تأمین تجهیزات و نیازمندی‌های دفاعی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران را از طریق شرکت‌های وابسته خود بر عهده دارد.¹²⁸

¹²⁶ «مکاتبات با شرکت ترکیه ای آکار» (۲۰۲۴) (موجود در آرشیو ایران‌وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران) (منبع به زبان انگلیسی).
¹²⁷ «سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران (ساصد)»، ایران واتچ، <https://www.iranwatch.org/iranian-entities/defense-industries-organization-dio> (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

¹²⁸ «اساسنامه سازمان صنایع دفاع ملی»، تهران (۱۳۶۱)، قابل دسترسی در <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/10642>؛ همچنین نگاه کنید به «اصلاح اساسنامه سازمان صنایع دفاع»، تهران (۱۳۶۵)، قابل دسترسی در <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/109588>؛ همچنین نگاه کنید به «سازمان صنایع دفاع»، میندکس، قابل دسترسی در مرکز صادرات | سازمان صنایع دفاع (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (معرفی ساختار سازمان صنایع دفاع وابسته به وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ایران).

شرکت آکار همچنین تأیید کرد، که تعداد محدودی تفنگ شات‌گان از نوع کاراتای ۶۱۲ نیز به ایران صادر کرده و دو طرف قراردادی برای انتقال فناوری تولید شات‌گان امضا کرده‌اند که منجر به تأسیس یک خط تولید شات‌گان در داخل ایران شده است. این شرکت البته ادعا کرده است، که تفنگ‌های شات‌گان از نوع کاراتای ۶۱۲ در دست نیروهای امنیتی ایران توسط توزیع‌کنندگان دیگری به ایران رسیده و اصولاً فروش و انتقال تفنگ‌های شات‌گان بدون خان، از جمله مدل‌های مورد استفاده توسط نیروهای فراجا، «مشمول مجوز صادرات از ترکیه نیستند.» این شرکت همچنین اظهار داشت که هیچ محدودیت صادراتی عمومی ای برای صادرات محصولات با منشأ ترکیه به ایران وجود ندارد.¹²⁹

۳.۱.۵. شرکت سارسیلماز - ترکیه

شرکت صنایع اسلحه سازی سارسیلماز (Sarsılmaz Silah Sanayi A.Ş) یا به اختصار (SAR)، بزرگ‌ترین تولیدکننده سلاح‌های سبک در ترکیه است. این شرکت که در سال ۱۸۸۰ تأسیس شده است، در زمینه ساخت تفنگ‌های مختلف، از جمله شات‌گان‌های نیمه‌اتوماتیک و پمپ‌آکشن فعالیت دارد و مالکیت آن به طور کامل خصوصی است. دفتر مرکزی سارسیلماز در شهر دوزجه در ترکیه قرار دارد و بیش از ۱۶۰۰ نفر در آن مشغول به کار هستند.¹³⁰ در حال حاضر، ریاست این شرکت را لطیف آرال آلیس (Latif Aral ALIŞ) بر عهده دارد.¹³¹

سارسیلماز تأمین‌کننده رسمی سلاح‌های سبک برای پلیس ملی و نیروهای مسلح ترکیه است و محصولات خود را به ۷۸ کشور جهان صادر می‌کند.¹³² بیش از ۵۰ درصد از صادرات این شرکت به ایالات متحده آمریکا صورت می‌گیرد.¹³³ دامنه محبوبیت محصولات این شرکت در ایالات متحده به حدی گسترش یافته است، که «انجمن ملی سلاح آمریکا» (The National Rifle Association of America) یا به اختصار (NRA) به طور مفصل به معرفی و بررسی آن‌ها پرداخته و دست‌کم یک اداره پلیس محلی در ایالت نگزاس از یکی از مدل‌های تپانچه این شرکت به عنوان سلاح سازمانی استفاده می‌کند.¹³⁴ هرچند شرکت سارسیلماز فهرست کامل کشورهای مقصد صادرات خود را اعلام نمی‌کند، اما تأیید می‌کند که سلاح‌هایش در کشورهای مسلح خریدار مورد استفاده قرار می‌گیرند.¹³⁵

¹²⁹ «آرشیو ایران‌وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران»، رک. زیرنویس ۱۲۶.

¹³⁰ «سارسیلماز در یک نگاه»، شرکت سارسیلماز، قابل دسترسی در <https://www.sarsilmaz.com/en/frontend.bakis> (آخرین بازدید ۱ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان ترکی استانبولی)؛ همچنین نگاه کنید به «محصولات»، شرکت سارسیلماز، <https://www.sarsilmaz.com/en> (آخرین بازدید ۷ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد محصولات مختلف سارسیلماز)؛ همچنین نگاه کنید به «صنایع اسلحه سازی سارسیلماز»، آمو ترا (AmmoTerra)، قابل دسترسی در <https://ammoterra.com/company/sarsilmaz-silah-sanayi-a-s-1> (آخرین بازدید ۷ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (معرفی شرکت سارسیلماز)؛ همچنین نگاه کنید به «سارسیلماز - متخصصان ترکیه، تولیدکننده بالاترین کیفیت و تنوع اسلحه»، (Turkey Defence) دِفنس تورکی (۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۸)، قابل دسترسی در <https://www.defenceturke.com/en/content/sarsilmaz-turkey-s-experts-producing-the-highest-quality-and-selection-of-guns-3452> (منبع به زبان انگلیسی) (مصاحبه با رئیس شرکت سارسیلماز).

¹³¹ «دِفنس تورکی»، رک. زیرنویس ۱۳۰؛ همچنین نگاه کنید به لطیف آرال آلیس، لینکدین، قابل دسترسی در <https://www.linkedin.com/i/n/latif-aral-alis-b231ba76/> (آخرین بازدید ۷ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (معرفی لطیف آرال آلیس).

¹³² «کنفرانس فروشندگان TPOA ۲۰۲۴» (سارسیلماز)، اتحادیه تاکتیکی افسران پلیس نگزاس، قابل دسترسی در <https://www.ttpoa.org/c/onferences/2024-ttpoa-conference/vendors/195> (آخرین بازدید ۷ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

¹³³ «آمو ترا»، رک. زیرنویس ۱۳۰.

¹³⁴ برایان سی. شیتز، «فناوری سلاح‌های سارسیلماز ترکیه در حال بلوغ است»، انجمن ملی سلاح آمریکا (۱۴ شهریور ۱۳۹۲)، قابل دسترسی در <https://www.americanrifleman.org/articles/2013/9/5/sar-arms-turkish-technology-comes-of-age> (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «سلاح سارسیلماز ساخت ترکیه به سلاح پلیس آمریکا تبدیل شد»، شرکت سارسیلماز، قابل دسترسی در https://www.sarsilmaz.com/en/new_detail/turkish-weapon-sarsilmaz-becomes-a-police-weapon-in-the-us (آخرین بازدید ۷ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد تکامل سارسیلماز به عنوان یک سلاح پلیسی به دلیل کیفیت بالای آن).

¹³⁵ «سارسیلماز؛ یک برند جهانی ۱۴۳ ساله»، شرکت سارسیلماز (۲۱ فروردین ۱۴۰۴)، قابل دسترسی در <https://sarsilmaz.com/public/uploads/1738761377en.pdf> (منبع به زبان انگلیسی).

تفنگ های شات گان سارسیلماز در ایران نیز محبوبیت دارند و می توان کانال های متفاوتی در شبکه های اجتماعی با محتوای استفاده یا خرید و فروش این نوع تفنگ به زبان فارسی یافت.¹³⁶ این گزارش موفق شده است، که سلاح هایی با ویژگی های ظاهری شات گان های «ام ۲۰۴ ایس تی دی» (M204 STD) و «ام ۲۰۶ دبلیو» (M206W) سارسیلماز را در دست اعضای یگان ویژه فراجا و یگان های امنیتی سپاه شناسایی کند.¹³⁷

تفنگ شات گان ام ۲۰۴ ایس تی دی سارسیلماز. منبع تارنمای شرکت سارسیلماز

دو عضو یگان ویژه فراجا. نشان پلیس بر روی سینه نفر اول دیده می شود. تفنگ شات گان در تصویر ویژگی های مشابه تفنگ شات گان ام ۲۰۴ ایس تی دی سارسیلماز را دارد. محل و تاریخ ضبط ویدئو مشخص نیست. منبع یک ویدئوی تبلیغاتی منتشر شده در آپارات

¹³⁶ فروشگاه ایران نخجیر (@irannakhjirco)، «کمپانی سارسیلماز sarsilmaz قسمت اول»، اینستاگرام (۱۴ خرداد ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در https://www.instagram.com/irannakhjirco/p/CeYtKiAgDVg/?img_index=1
¹³⁷ «یگان ویژه - معنای واقعی جانفشانی برای امنیت»، آپارات، <https://www.aparat.com/v/110kzy7> (قابل دسترسی در ۸ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «شات گان پمپ اکشن ام ۲۰۴ ایس تی دی»، شرکت سارسیلماز، قابل دسترسی در <https://www.sarsilmaz.com/en/p/roduct/m204-std> (آخرین بازدید ۱۶ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نمایش مدل ۲۰۴ ایس تی دی سارسیلماز)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism ✕)، «کمپانی sarsilmaz»، تلگرام (۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/53193 (توضیح این که مدل ام ۲۰۴ سارسیلماز برای استفاده واحدهای مختلف فراجا خریداری شده است)؛ همچنین نگاه کنید به «سارسیلماز ام ۲۰۶ دبلیو»، آمو ترا، قابل دسترسی در <https://ammoterra.com/product/sarsilmaz-m206-w> (آخرین بازدید ۱۹ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نمایش مدل سارسیلماز ام ۲۰۶ دبلیو).

تفنگ شات گان إم ۲۰۶ دبلیو سارسیلماز. منبع تارنمای آموتیرا (AmmoTerra)

یک عضو تیپ یکم حضرت زهرا سپاه محمد رسول الله تهران بزرگ با یک قبضه تفنگ شات گان که ویژگی های مشابه تفنگ شات گان إم ۲۰۶ دبلیو سارسیلماز را دارد. نشان «نیروهای ویژه سپاه» و نشان «تکاور امنیتی» بر روی بازوی این فرد قابل مشاهده است. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

شواهد غیرمستقیمی وجود دارند که نشان می‌دهند، شرکت هاتسان ممکن است انواع مختلف شات‌گان‌های تولیدی خود را به ایران فروخته باشد، هرچند که این موضوع به طور قطعی اثبات نشده است. در مورد شرکت آکار، مسئولان آن به صراحت روابط تجاری خود با شرکت‌های تحت حمایت دولت در ایران را تأیید کرده‌اند. اما در مورد شرکت سارسیلماز، مسیر دقیق رسیدن شات‌گان‌های تولیدی این شرکت به نیروهای امنیتی و انتظامی ایران همچنان نامشخص است. صرف‌نظر از این که این انتقالات به طور مستقیم یا غیرمستقیم صورت گرفته باشند، ممکن است نقض تعهدات دولت ترکیه در نظارت و تنظیم فعالیت شرکت‌های داخلی به منظور پیشگیری از پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم محسوب شوند. این تعهدات شامل انجام بررسی‌های دقیق در مواجهه با نهادهای پرخطر، پایش مناسب تراکنش‌های مالی، تأیید مشتریان نهایی کالاهای حساس و گزارش هرگونه فعالیت مشکوک به مقامات ذی‌صلاح است. علاوه بر این، با توجه به تعهدات بین‌المللی ترکیه در زمینه کنترل صادرات، که برای جلوگیری از انتقال تسلیحات بی‌ثبات‌کننده یا غیرقانونی طراحی شده‌اند، چنین انتقالی می‌تواند تخلف از این تعهدات نیز تلقی شوند.

۴.۱.۵. شرکت چدیت - فرانسه و ایتالیا

تأسیس شده در سال ۱۹۰۱، شرکت «چدیت» (Cheddite) یکی از تولیدکنندگان شناخته شده مهمات در اروپا به شمار می‌آید. این شرکت با سابقه‌ای طولانی در تولید مواد منفجره، از دهه ۱۹۸۰ تولید فشنگ‌های ساچمه‌ای، شکاری و اجزای مرتبط با آن را آغاز کرده است. در سال ۲۰۲۱، این شرکت درآمدی بالغ بر ۵۸.۴ میلیون یورو را ثبت کرده است.¹³⁸ شعبه ایتالیایی این شرکت، تحت عنوان اس.آر.آل. چدیت (Cheddite S.R.L.)، در شهر بندری لیورنو در ساحل غربی توسکانی مستقر است و مدیریت آن را آندره آندریانی (Andrea Andreani) از سال ۲۰۰۹ تا به امروز بر عهده داشته است. آندریانی در ژوئن ۲۰۲۵ به ریاست «انجمن ملی تولیدکنندگان اسلحه و مهمات ایتالیا» (ANPAM) منصوب شد. وی همچنین از سال ۲۰۲۳ تا به امروز مدیریت شرکت بریتانیایی ایلی هاوک با مسئولیت محدود (Eley Hawk Ltd) را بر عهده دارد؛ شرکتی به عنوان زیرمجموعه شرکت اسپانیایی مکسام (MAXAM Group) در زمینه تولید فشنگ‌های ساچمه‌زنی فعالیت می‌کند.¹³⁹

در فرانسه نیز مقر اصلی تولید چدیت در شهر بورگ-له-والنس واقع شده و توسط پائولو پدرزولی (Paolo Pederzoli) مدیریت می‌شود.¹⁴⁰ تا اواخر سال ۲۰۲۴، شرکت چدیت فرانسه به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های شرکت سوئی اسپورتنس (Sofisport SA)، یک شرکت سرمایه‌گذاری خانوادگی فرانسوی با سابقه‌ای طولانی در صنعت مهمات و تجهیزات ورزشی،

¹³⁸ «چدیت، خاستگاه اژدها»، چدیت ایتالیا، قابل دسترسی در <https://www.chedditeitaly.it/azienda/?lang=en> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «کارتریج ایده‌آل خود را انتخاب کنید»، چدیت ایتالیا، قابل دسترسی در <https://www.c.chedditeitaly.it/pagina-cartucce-da-caccia/?lang=en> (آخرین بازدید ۸ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد مهمات مختلف تولید شده توسط شرکت چدیت ایتالیا)؛ همچنین نگاه کنید به «مشخصات سودجوی جنگ: چدیت»، سازمان بین‌المللی مقاومت در برابر جنگ (۱۲ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://wri-irg.org/en/story/2023/war-profitier-profile-cheddite> (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد این که محصولات شرکت چدیت برای سرکوب اعتراضات مسالمت‌آمیز در حداقل سه کشور استفاده شده‌اند)؛ همچنین نگاه کنید به «سرکوب در ایران، مهمات ساخت فرانسه»، فرانس ۲۴ (۲۰ آبان ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://www.france24.com/fr/iran/20231020-cheddite> (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد این که مهمات تولید شده توسط شرکت چدیت، که علیرغم تحریم‌های اتحادیه اروپا از طریق ترکیه به ایران ارسال شده بودند، در سرکوب وحشیانه اعتراضات ۱۴۰۱ مورد استفاده قرار گرفتند).

¹³⁹ نگاه کنید به «فرانس ۲۴»، رک. زیرنویس ۱۳۸؛ همچنین نگاه کنید به آندره آ آندریانی، لینکدین، قابل دسترسی در <https://www.linkedin.com/in/andrea-andreani-b4294b17/?originalSubdomain=it> (آخرین بازدید ۹ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (معرفی آندره آ آندریانی)؛ همچنین نگاه کنید به ایلی هاوک با مسئولیت محدود، عملکرد برتر در تیراندازی، لینکدین، قابل دسترسی در <https://www.linkedin.com/company/eley-hawk-limited> (آخرین بازدید ۹ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (معرفی شرکت ایلی هاوک با مسئولیت محدود و بیان این که زیرمجموعه شرکت مکسام است)؛ همچنین نگاه کنید به «درباره ما»، ایلی هاوک با مسئولیت محدود، قابل دسترسی در <https://www.eleyhawk ltd.com/about> (آخرین بازدید ۹ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (معرفی شرکت ایلی هاوک با مسئولیت محدود و بیان این یک شرکت مستقر در بریتانیا است).

¹⁴⁰ چدیت فرانسه، پیپرز (Peppers)، قابل دسترسی در <https://www.pappers.fr/entreprise/cheddite-france-319200721> (آخرین بازدید ۹ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان فرانسه)؛ همچنین نگاه کنید به پائولو پدرزولی، لینکدین، قابل دسترسی در <https://www.linkedin.com/in/paolo-pederzoli-014ba913/?originalSubdomain=fr> (آخرین بازدید ۹ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (معرفی پائولو پدرزولی).

فعالیت می‌کرد. در نوامبر ۲۰۲۴، سوفی اسپورتس به طور کامل توسط گروه بلژیکی اف ان براونینگ (FN Browning)، یکی از بازیگران صنعت تسلیحات سبک در اروپا، خریداری شد.¹⁴¹

در سال ۲۰۲۱ رسانه‌های ایتالیایی گزارش دادند، که فشنگ‌های تولید شده توسط شرکت چدیت توسط معترضان بر علیه کودتای نظامی در میانمار جمع آوری شده اند؛ کشوری که زیر تحریم‌های بین‌المللی قرار دارد و صادرات تسلیحات به آن ممنوع است.¹⁴² به دنبال آن، پیگیری‌های سازمان‌های غیر دولتی ایتالیایی از مدیران شرکت چدیت درباره این که آیا این شرکت مجوز صادراتی لازم برای ارسال این مهمات از طریق شریک ترکیه‌ای‌اش به میانمار را دارد، بی‌پاسخ ماند.

آلساندرو دی پاسکاله (Alessandro De Pascale)، خبرنگاری که درباره تحقیقات این سازمان‌ها برای روزنامه ایل مانیفست (Il Manifesto) ایتالیا گزارشی تهیه کرده، می‌گوید:

«ما برای مدت طولانی تلاش کردیم با چدیت تماس بگیریم، اما آن‌ها به هیچ یک از سوالات ما پاسخ ندادند. در نهایت، پس از انتشار مقاله‌مان، پلیس دفتر آن‌ها را در لیورنو برای بررسی این موضوع مورد بازرسی قرار داد. تاکنون هیچ جرمه یا تحریمی علیه چدیت اعمال نشده است. این پرونده اکنون در دست قوه قضائیه است و ما نمی‌دانیم چه اتفاقی خواهد افتاد.»¹⁴³

پس از انتشار گزارش گروه «ناظران» شبکه فرانس ۲۴ مبنی بر استفاده نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران از تولیدات شرکت چدیت در سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱، مقامات این شرکت، مشابه آن چه پیشتر در پرونده میانمار مشاهده شد، رویکردی مبتنی بر پنهان‌کاری و فقدان شفافیت در پیش گرفتند. این گزارش ده‌ها پوکه فشنگ با نشان تجاری چدیت در شهرهای مختلف ایران را شناسایی و مستند کرده است؛ موضوعی که نقض آشکار تحریم‌های اتحادیه اروپا محسوب می‌شود. از سال ۱۳۹۱، این تحریم‌ها هرگونه صادرات مستقیم یا غیرمستقیم مهمات، از جمله گلوله‌های شات‌گان و اجزای مرتبط به ایران را ممنوع کرده‌اند، صرف‌نظر از هدف استفاده یا روش حمل و نقل آن‌ها.¹⁴⁴

گزارش شبکه فرانس ۲۴ همچنین شرکت ترکیه‌ای «یواسکالر» (Yavascular YAF) را که روابط تجاری نزدیکی با شرکت چدیت دارد، به عنوان یک واسطه کلیدی در انتقال مهمات به ایران معرفی کرد. گفته می‌شود که این شرکت پوکه‌ها و فشنگ‌های تولید چدیت را به ترکیه وارد کرده، آنها را پرسی‌سازی و سپس به ایران صادر می‌کند. بیشتر این پوکه‌ها از نوع پلاستیکی با پایه فلزی و دارای چاشنی هستند. برخی از این پوکه‌ها هم پس از ورود به ایران، توسط مجموعه‌های وابسته به ساصد آماده استفاده می‌گردند.¹⁴⁵

در پی انتشار گزارش گروه ناظران شبکه فرانس ۲۴، وزارت امور خارجه فرانسه اعلام کرد، که تحقیقات مستقلی را در این خصوص آغاز کرده است.¹⁴⁶ تاکنون نتایج این تحقیقات به صورت رسمی اعلام نشده است.

¹⁴¹ «گروه اف ان براونینگ و سوفی اسپورتس مذاکرات انحصاری خود را برای تشکیل یک تامین‌کننده در سطح جهانی آغاز کردند»، (Gun Trade World) گان ترید ورلد (۲۸ آبان ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://www.guntradeworld.com/fn-browning-group-and-sofisport-enter-exclusive-negotiations-form-world-class-supplier> (منبع به زبان انگلیسی).

¹⁴² «فرانس ۲۴»، رک. زیرنویس ۱۳۸.
¹⁴³ آلساندرو دی پاسکاله و امانوئل جیوردانا، «پس از کشف گلوله‌های ایتالیایی در میانمار، قانونگذاران بر روی خلاهای قانونی مربوط به تسلیحات تمرکز می‌کنند»، (Il Manifesto) ایل مانیفست (۲۹ تیر ۱۴۰۰)، قابل دسترسی در <https://global.ilmanifesto.it/after-italian-bullets-discovered-in-myanmar-legislators-focus-on-arms-loopoles> (منبع به زبان انگلیسی).

¹⁴⁴ ارشاد علیجانی و یرک تامسون، «چگونه فشنگ‌های ساچمه‌زنی ساخت اتحادیه اروپا برای سرکوب اعتراضات در ایران مورد استفاده قرار گرفت»، فرانس ۲۴ (۴ آذر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.france24.com/fr/iran/20221204-iran-arms-trade> چگونه فشنگ‌های ساخت یک شرکت فرانسوی-ایتالیایی برای سرکوب در ایران استفاده می‌شود؛ همچنین نگاه کنید به «فرانس ۲۴»، رک. زیرنویس ۱۳۷.

¹⁴⁵ «فرانس ۲۴»، رک. زیرنویس ۱۴۴؛ همچنین نگاه کنید به «فرانس ۲۴»، رک. زیرنویس ۱۳۸.
¹⁴⁶ ارشاد علیجانی و یرک تامسون، «مهمات ساخت اتحادیه اروپا که در سرکوب ایران استفاده شده است: ایرانیان خواستار پاسخگویی هستند»، فرانس ۲۴ (۲۵ آذر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.france24.com/fr/iran/20221225-iran-ammunition-used-in-iran-repression-iranians-demand-answers-the-observers> (منبع به زبان انگلیسی).

بر اساس اطلاعات موجود در پایگاه داده های تجارت سازمان ملل متحد، بین سال های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۳، ایران بیش از سه میلیون دلار مهمات و اجزای فشنگ شات گان زیر گد گمرکی ۹۳۰۶۲۹ را از ترکیه وارد کرده است.¹⁴⁷ همچنین در همین دوره، بیش از شش میلیون دلار صادرات فشنگ و سایر مهمات زیر گد گمرکی ۹۳۰۶ از ترکیه به ایران صورت گرفته است.¹⁴⁸ با توجه به این رقم ها و توانمندی داخلی ایران در تولید ساچمه های سُربی، فلزی و لاستیکی، به نظر می رسد که دست کم بخشی از این مبادلات مربوط به واردات پوکه های شات گان تولید شده توسط شرکت چدیت و شریک ترکیه ای آن باشد.

استفاده مستند از مهمات چدیت توسط نیروهای امنیتی ایران در جریان سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱، که احتمالاً از طریق واسطه های ترکیه ای مانند یواسکالر تسهیل شده است، نگرانی های جدی ای را براساس قوانین کنترل صادرات اتحادیه اروپا ایجاد می کند، از جمله: مقرر شورای اتحادیه اروپا به شماره ۲۰۱۲/۲۶۷ که تحریم جامع تسلیحاتی علیه ایران را اجرا می کند؛ موضع مشترک شورا به شماره CFSP/۹۴۴/۲۰۰۸ که ارزیابی صادرات بر اساس معیارهای حقوق بشری را الزامی می کند؛ و مقررات مربوط به کالاهای با کاربرد دوگانه که بررسی های دقیق در مورد استفاده نهایی را ضروری می سازد. حتی در صورت عدم دخالت مستقیم در چنین انتقال هایی، شرکت چدیت موظف بود که به طور شایسته دقت لازم را به کار گیرد و سازوکارهای نظارتی را پیاده کند، تا از عدم انتقال تولیداتش به مصرف کنندگان غیر مجاز اطمینان حاصل شود. عدم انجام این اقدامات می تواند نقض تعهدات قانونی الزام آور تلقی شده و شرکت را در معرض خطرات حقوقی و آسیب های حیثیتی قرار دهد.

تصویر چهار ستاره و عدد ۱۲ (کالیبر) نشان تجاری مورد استفاده چدیت است.
منبع فرانس ۲۴

¹⁴⁷ جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۶۲۹) داده های صادرات ترکیه به ایران.
¹⁴⁸ جریان تجارت بر اساس گد گمرکی کالا (۹۳۰۶) داده های صادرات ترکیه به ایران.

دو فشنگ در راست و چپ تصویر، دارای نشان تجاری چدیت هستند. بر روی فشنگ های وسط تصویر، چهار ستاره و عدد ۱۲ (کالیبر) دیگر نشان تجاری مورد استفاده چدیت دیده می شوند. منبع فرانس ۲۴

۵.۱.۵. مسئولیت شرکت‌ها و همدستی در نقض حقوق بشر

بر اساس حقوق بین‌الملل و اصول حقوق بشر، مبنای منطقی ای برای طرح این ادعا وجود دارد، که برخی از شرکت‌های ترکیه‌ای و اروپایی که در انتقال تفنگ‌های شات‌گان، فناوری‌های تولید، قطعات یا سایر محصولات مرتبط به ایران مشارکت داشته‌اند، ممکن است که در قبال استفاده بعدی از این اقلام در سرکوب خشونت‌آمیز اعتراض‌های سال ۱۴۰۱ مسئول شناخته شوند. اگرچه که هیچ پیمان بین‌المللی واحدی به‌طور صریح مسئولیت شرکت‌ها را در این زمینه تعیین نکرده است، اما مسئولیت مزبور می‌تواند از تعامل میان قواعد حقوق بین‌الملل، چارچوب‌های ملی کنترل صادرات و اصل در حال تکامل همدستی شرکت‌ها در نقض حقوق بشر ناشی گردد.

اصل همدستی شرکت‌ها مستقیم‌ترین چارچوب تحلیلی را ارائه می‌دهد. اگرچه که این اصل در هیچ پیمان جامعی به صورت مدون نیامده است، اما در رویه قضایی و عمل دولت‌ها به‌طور فزاینده‌ای به عنوان مبنایی برای پاسخگویی شرکت‌ها شناخته شده است، به‌ویژه در مواردی که کسب‌وکارها آگاهانه در ارتکاب یا تسهیل نقض حقوق بشر دولتی مشارکت دارند.¹⁴⁹

¹⁴⁹ «دبیرکل سازمان ملل متحد، شفاف‌سازی مفاهیم «حوزه نفوذ» و «همدستی»: گزارش نماینده ویژه دبیرکل در مورد موضوع حقوق بشر و شرکت‌های فراملی و سایر شرکت‌های تجاری»، سند سازمان ملل متحد A/HRC/8/16 (۲۶ اردیبهشت ۱۳۸۷)، <https://digitallibrary.un.or/g/record/633721?ln=en&v=pdf> (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به کمیسیون حقوق بین‌الملل، «گزارش هیأت حقوقی متخصص کمیسیون حقوق بین‌الملل در مورد همدستی شرکت‌ها در جرایم بین‌المللی» (۲۰۰۸)، قابل دسترسی در [Report of the ICJ Expert Legal Panel on Corporate Complicity in International Crimes | ICJ](#) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد شفاف‌سازی استانداردهای قانونی برای مسئول شناختن شرکت‌ها و مقامات آنها از نظر کیفری و مدنی به دلیل همدستی در نقض شدید حقوق بشر، ارائه راهنمایی به مشاغل در مورد چگونگی

مسئولیت ممکن است زمانی مطرح شود، که شرکت‌ها با آگاهی واقعی یا ضمنی از پیامدهای محتمل، مساعدت قابل توجهی در نقض‌ها ارائه کنند. با توجه به سابقه گسترده و مستند سرکوب خشونت‌آمیز اعتراض‌ها در ایران، تأمین تسلیحات، مهمات یا فناوری تولید برای رژیم ایران می‌تواند به‌عنوان مشارکت مادی در نقض‌های بعدی حقوق بشر تلقی گردد. با این حال، یکی از چالش‌های اساسی، بار سنگین اثبات این آگاهی و برقراری رابطه مستقیم بین محصولات یک شرکت مشخص و نقض‌های حقوق بشر است؛ موضوعی که اغلب توسط شرکت‌ها به‌عنوان دفاعی علیه مسئولیت خود مطرح می‌شود.

آگاهی از کاربرد نهایی یک عنصر حیاتی در این تحلیل است. استفاده سازمان یافته جمهوری اسلامی ایران از نیروی بیش از حد و کشنده علیه معترضان در طی دو دهه گذشته، از جمله در جریان اعتراضات آبان ۱۳۹۸، به‌طور گسترده مستند شده است. شرکت‌هایی که در چنین شرایطی به تسهیل نقل و انتقالات ادامه داده‌اند، ممکن است دارای دانش ضمنی بوده باشند، که محصولاتشان احتمالاً در اعمال سرکوب‌های بعدی به کار گرفته خواهند شد.

«اصول راهنمای سازمان ملل متحد در زمینه تجارت و حقوق بشر» (UNGPs)، هر چند ابزار به اصطلاح حقوق نرم (soft law) محسوب می‌شوند، اما استاندارد جهانی معتبری را برای رفتار مسئولانه شرکت‌ها مشخص می‌سازند. این اصول تصریح می‌کنند که شرکت‌ها مسئولیتی مستقل در زمینه احترام به حقوق بشر دارند، از جمله تعهد به پرهیز از ایجاد یا مشارکت در نقض‌های حقوق بشر و الزام به انجام بررسی‌های لازم و دقیق در مورد رعایت حقوق بشر.¹⁵⁰ در بخش‌هایی که با مخاطرات بالای کاربرد نهایی مواجه هستند، مانند تسلیحات و فناوری‌های دوگانه، انجام بررسی‌های دقیق و تقویت شده ضروری است. ارزش این چارچوب حقوق نرم در نقش آن در ایجاد یک استاندارد هنجاری نهفته است، که به‌طور فزاینده‌ای از طریق قوانین ملی به حقوق سخت تبدیل می‌شود، مانند قوانین جدید الزام آور بررسی و پیگیری حقوق بشر در کشورهای اروپایی.¹⁵¹ عدم انجام این بررسی‌ها در زمینه تجارت با ایران می‌تواند به نقض این مسئولیت‌ها منجر شود و شرکت‌ها را در معرض خطرات حقوقی و آسیب به شهرت قرار دهد.

چارچوب‌های کنترل صادرات این تعهدات را تقویت می‌کنند. ترکیه به‌عنوان یکی از اعضای توافق‌نامه واسنار (Wassenaar Arrangement) متعهد شده است، که در صدور مجوز انتقال‌ها در مواردی که خطر قابل پیش‌بینی سرکوب داخلی وجود

اجتناب از چنین مشارکتی؛ همچنین نگاه کنید به «نیوسان رز. با مسئولیت محدود علیه آرایا»، پرونده شماره ۵ از دیوان عالی کانادا، (۲۰۲۰) ۴۴۳ D.L.R. چاپ چهارم ۱۸۳ (کانادا)، قابل دسترسی در <https://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/2020/2020scc5.html> (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد به رسمیت شناختن ممنوعیت‌های حقوق بین‌الملل عرفی در مورد کار اجباری، شکنجه و برده‌داری توسط دیوان عالی کانادا که بخشی از حقوق عرفی کانادا را تشکیل می‌دهد و در نتیجه به پناهندگان اریترای اجازه می‌دهد تا علیه یک شرکت معدن کانادایی به دلیل سوءاستفاده‌های ادعایی در خارج از کشور اقامه دعوی کنند و تصریح می‌کند که شرکت‌های خصوصی ممکن است به دلیل نقض هنجارهای اساسی حقوق بشر مسئول شناخته شوند).

¹⁵⁰ «اصول راهنما در زمینه تجارت و حقوق بشر: اجرای چارچوب «حفاظت، احترام و جبران» سازمان ملل متحد»، سند سازمان ملل متحد HR/PUB/11/04 (۲۰۱۱)، [guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf](https://www.ungp.org/docs/default-source/guidingprinciplesbusinesshr/en.pdf) (منبع به زبان انگلیسی).

¹⁵¹ «قانون شماره ۲۰۱۷-۳۹۹ مورخ ۷ فروردین ۱۳۹۶ مربوط به وظیفه مراقبت شرکت‌های مادر و شرکت‌های کارفرما»، روزنامه رسمی شماره ۰۰۷۴ مورخ ۸ فروردین ۱۳۹۶، صفحه ۵۶۳۵ (فرانسه)، <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/loi/2017/3/27/ECFX1509096L/jo/texte> (منبع به زبان فرانسه) (بحث در مورد «قانون وظیفه هوشیاری» فرانسه که شرکت‌های بزرگ را ملزم به ایجاد و اجرای یک طرح هوشیاری برای جلوگیری از نقض شدید حقوق بشر و محیط زیست در عملیات و زنجیره‌های تأمین خود می‌کند)؛ همچنین نگاه کنید به «قانون مسئولیت‌های دقت لازم شرکتی در زنجیره تأمین (قانون بررسی دقیق زنجیره تأمین)»، ۲۵ مرداد ۱۴۰۰، BGBl. I، ۲۹۵۹ (آلمان)، قابل دسترسی در <https://www.gesetze-im-internet.de/lksg> (منبع به زبان آلمانی) (بحث در مورد «قانون بررسی دقیق زنجیره تأمین» در آلمان که الزامات بررسی‌های لازم را بر شرکت‌های بزرگ آلمانی تحمیل می‌کند تا خطرات نقض حقوق بشر و محیط زیست را در زنجیره‌های تأمین خود، با تمرکز بر تأمین‌کنندگان مستقیم آنها، شناسایی و برطرف کنند)؛ همچنین نگاه کنید به «قانون شفافیت شرکت‌ها و کار در زمینه حقوق بنیادین بشر و شرایط کاری شایسته (قانون شفافیت)»، ۲۸ خرداد ۱۴۰۰، شماره ۹۹، قابل دسترسی در <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18> (منبع به زبان نروژی) (بحث در مورد «قانون شفافیت» نروژ که شرکت‌ها را ملزم به انجام تحقیقات لازم در مورد حقوق بشر و شرایط کاری مناسب و ارائه اطلاعات به عموم در مورد یافته‌های خود می‌کند)؛ همچنین نگاه کنید به «دستورالعمل شورای اتحادیه اروپا ۲۰۲۴/۱۲۳۲ مورخ ۵ اردیبهشت ۱۴۰۳، درباره «بررسی‌های لازم در زمینه پایداری شرکتی» و اصلاح دستورالعمل شورای اتحادیه اروپا به شماره ۱۹۳۷/۲۰۱۹»، منتشرشده در روزنامه رسمی اتحادیه اروپا ۲۰۲۴ (L 123) ص. ۱، قابل دسترسی در <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1232/o> (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد دستورالعمل رسمی اتحادیه اروپا که پس از تبدیل شدن به قانون ملی توسط کشورهای عضو، یک تعهد قانونی الزام‌آور برای طیف وسیعی از شرکت‌های بزرگ ایجاد می‌کند تا در زنجیره‌های ارزش خود، بررسی‌های لازم در مورد حقوق بشر و محیط زیست را انجام دهند).

دارد، احتیاط لازم را به کار گیرد.¹⁵² به طور مشابه، موضع مشترک اتحادیه اروپا در زمینه صادرات تسلیحات، تعهدات الزام آوری را بر کشورهای عضو تحمیل می کند تا در مواردی که خطر قابل توجه سوءاستفاده برای سرکوب یا نقض حقوق بین الملل بشر دوستانه وجود دارد، مجوزهای صادرات را ارائه ندهند. چارچوب های ملی صدور مجوز در ترکیه و همچنین در کشورهای عضو اتحادیه اروپا نیز بررسی دقیق خطرات مربوط به کاربرد نهایی و کاربران نهایی را الزامی می سازند. بنابراین، انتقال سلاح های کمترکننده و تجهیزات مرتبط به ایران تحت چنین شرایطی ممکن است که نقض قوانین کنترل صادرات داخلی و همچنین تعهدات بین المللی تلقی شود.

در موارد شدیدتر، ممکن است که اتهام مشارکت در جرایم بین المللی مطرح شود. هر چند که دادگاه کیفری بین المللی (ICC) صلاحیت رسیدگی به شرکت ها به عنوان شخصیت های حقوقی را ندارد، مدیران و مسئولان اجرایی شرکت ها، مانند اعضای هیأت مدیره یا مدیران ارشد می توانند در صورتی که اقدامات آنان به طور اساسی در ارتکاب جنایت علیه بشریت مؤثر بوده باشد، به طور فردی مسئول شناخته شوند. علاوه بر این، دادگاه های ملی که از صلاحیت کیفری جهانی بهره می برند، به طور فزاینده ای مسیریابی برای پاسخگویی در موارد دخالت شرکت ها در نقض های فاحش حقوق بشر فراهم می کنند.

شرکت های ترکیه ای و اروپایی که در سال های اخیر تفنگ های شات گان، مهمات یا فناوری های مرتبط با تولید آنها را به ایران منتقل کرده اند، ممکن است که براساس اصل همدستی شرکت ها در مشارکت در نقض حقوق بشر، قصور در انجام بررسی های دقیق در حوزه حقوق بشر، و نقض سازوکارهای کنترل صادرات، با مخاطرات حقوقی روبرو شوند. هرچند اثبات مسئولیت مستقیم حقوقی همچنان امری پیچیده است، اما همگرایی استانداردهای بین المللی، چارچوب های نظارتی داخلی، و تحول رویه های قضایی، بر یک مسیر هنجاری روشن تأکید می کنند: شرکت ها نمی توانند از مسئولیت ناشی از سوءاستفاده قابل پیش بینی از محصولات خود شانه خالی کنند. استفاده ای سازمان یافته از سلاح های کمترکننده توسط مقامات ایرانی در ارتکاب نقض های جدی حقوق بشر، به طور چشمگیری استدلال در خصوص ضرورت پاسخگویی چه در بُعد حقوقی و چه در بُعد اعتباری را تقویت می کند.

۲.۵. شرکت های داخلی تولیدکننده تفنگ شات گان و مهمات آن

صنعت تسلیحات داخلی ایران چند تولیدکننده اصلی دارد، که شات گان و مهمات را برای نیروهای نظامی، انتظامی و مصرف کنندگان غیرنظامی تأمین می کنند. صنایع شهید کاوه خراسان، وابسته به سازمان صنایع وزارت دفاع (ساصد)، چندین نوع شات گان تولید می کند که توسط نیروهای امنیتی استفاده شده و نسخه های ورزشی آنها نیز عرضه می شوند. گروه «صنایع مهمات سازی و متالورژی (مهام)» و شرکت های تابعه اش فشنگ ها و پوکه های مورد نیاز این نیروها را تولید می کنند. این فصل به معرفی این تولیدکنندگان، محصولات شان و ویژگی های عملیاتی سلاح ها و مهمات می پردازد و برای این کار از منابع عمومی باز، سوابق نمایشگاهی و مدارک مربوط به استفاده از آنها در عملیات امنیتی استفاده کرده است.

۱.۲.۵. صنایع شهید کاوه خراسان

صنایع شهید کاوه خراسان، وابسته به سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران (ساصد) و با مدیریت سید هادی علوی گل، یکی از تولیدکنندگان اصلی سلاح های سبک در ایران است.¹⁵³ بر پایه اطلاعات منابع باز، تفنگ های شات گان مدل

¹⁵² «توافق نامه واسنار درباره کنترل صادرات تسلیحات متعارف و کالاها و فناوری های دوگانه»، ۲۲ دی ۱۳۷۴، جلد ۳۶ مجله بین المللی حقوق (I.L.M.)، صفحه ۳۴۳، [WA-DOC-19-Public-Docs-Vol-I-Founding-Documents.pdf](http://www.wa-doc-19-public-docs-vol-i-founding-documents.pdf).

¹⁵³ «صنایع شهید کاوه خراسان»، فعال ترین بانک تولید اطلاعات و خدمات، قابل دسترسی در <https://www.faalartarin.com/shop/?id=1> (آخرین بازدید ۱۲ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «ایران استوار، ۴۴ سال افتخار؛ کدام اسلحه های کمری در کشور تولید می شود؟»، فارس (۱۶ بهمن ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://farsnews.ir/politics/1675574460000485488> (بحث در مورد تولید سلاح های کوچک داخلی ایران برای استفاده نیروهای نظامی و امنیتی ایران)؛ همچنین نگاه کنید به «مروری بر تاریخ یک بمب قدیمی / دو نارنجک انداز مهم ایران را بشناسید»، باشگاه خبرنگاران جوان (۴ مهر ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در <https://www.yjc.ir/fa/news/7503879> (بررسی دو مدل نارنجک انداز

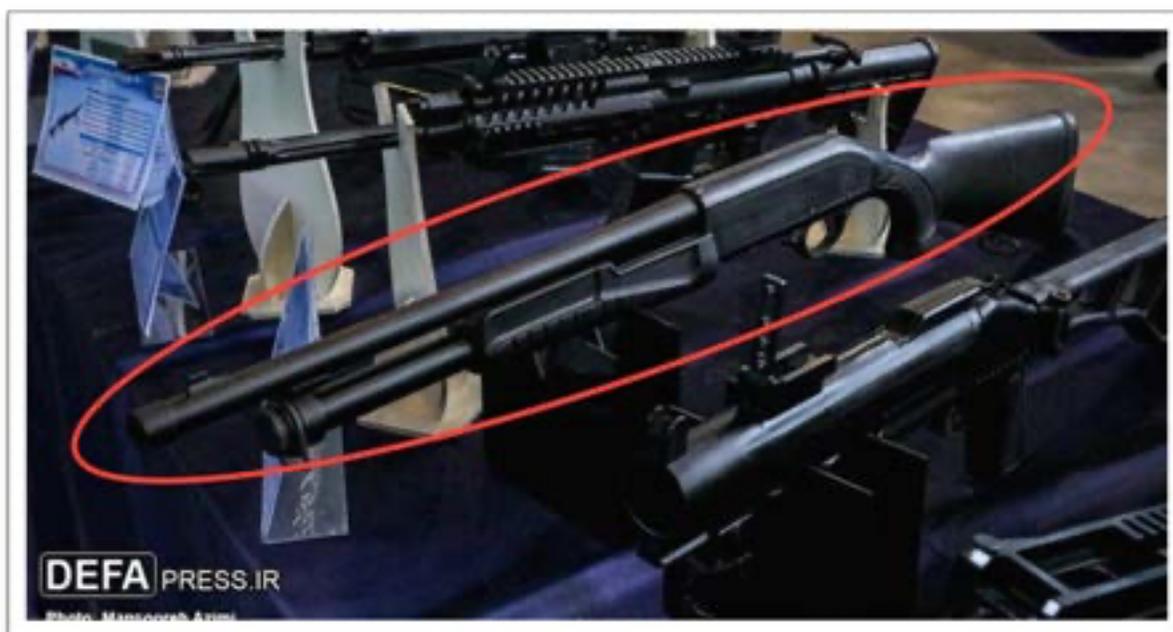
«ماهر» و «صیاد» تولید این شرکت توسط نیروهای نظامی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران مورد استفاده می‌گیرند. شات‌گان «یوز» ساخت این شرکت نیز در دو مدل عرضه می‌شود؛ مدل ویژه انتظامی که برخی منابع از آن با عنوان «صیاد ۲» یاد کرده‌اند و در نیروهای نظامی و امنیتی مورد استفاده قرار می‌گیرد، و مدل شکار که در واقع نسخه‌ی شکاری تفنگ «ماهر» و شات‌گان «اسکورت» ساخت شرکت هاتسان ترکیه است. افزون بر این، تفنگ‌های شات‌گان «شاهین» و «نخجیر» تولید صنایع شهید کاوه خراسان نیز برای مقاصد ورزشی و شکار به کار گرفته می‌شوند. تولیدات این شرکت در سال‌های مختلف در نمایشگاه ایپاس تهران به نمایش درآمده‌اند.¹⁵⁴

غرفه ساصد در نمایشگاه ایپاس تهران. تاریخ ثبت عکس مشخص نیست. در میانه تصویر، تفنگ‌های شات‌گان «شکاری شاهین»، «شکاری نخجیر ۳» و «شکاری یوز» ساخت صنایع شهید کاوه خراسان به ترتیب نشان داده شده‌اند. منبع ایکس

ساخت ایران)؛ همچنین نگاه کنید به «چرخ صنایع بزرگ بدون فعالیت صنایع کوچک نمی‌چرخد»، ایرنا (۲۸ مرداد ۱۳۹۸)، قابل دسترسی در <https://www.irna.ir/news/83438343> (گزارش سخترانی سید هادی علوی گل در یک مراسم عمومی).
¹⁵⁴ Soheilofsky (@soheil34874913)، ایکس (۲۶ مهر ۱۴۰۱، ساعت ۳:۲۱ دقیقه بعد از ظهر)، قابل دسترسی در <https://x.com/Soh>
<https://www.facebook.com/eil34874913/status/1582451807548162048>؛ همچنین نگاه کنید به بهنام علیمحمدی، «نمایشگاهی با طعم فشنگ، تیربار و ضدهوایی: گالری عکس: جدیدترین تجهیزات پلیس ایران در نمایشگاه "ایپاس 2016"»، ماهنامه شبکه (۲۸ مهر ۱۳۹۵)، قابل دسترسی در <https://web.archive.org/web/20221006132936if/https://www.shabakeh-mag.com/photo/5123>
 (۱۳۹۵)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «بسیجیان تیپ یکم حضرت زهرا (س) سپاه محمد رسول الله (ص) تهران بزرگ مسلح به سلاح‌های تهاجمی «5.56-CQ» و ساچمه زنی "ماهر"»، تلگرام، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/35872 (نمایش نیروهای بسیجی که تفنگ‌های ساچمه‌ای CQ-56 و ماهر را در دست دارند)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «سلاح ساچمه زن یوز»، تلگرام (۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/53212 (نمایش تفنگ ساچمه زنی یوز ساخت صنایع شهید کاوه خراسان)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «سلاح‌های ساچمه زن صیاد 2 و یوز با کاربری شکاری»، تلگرام (۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/53238 (نمایش تفنگ‌های شکاری صیاد ۲ و یوز).

براساس اطلاعات منتشر شده توسط دست کم یک منبع، تفنگ شات‌گان ماهر در واقع نمونه‌ای کپی برداری شده از تفنگ شات‌گان اسکورت ساخت شرکت هاتسان ترکیه است. این تفنگ بیشتر توسط نیروهای امنیتی در نیروی انتظامی و سپاه پاسداران مورد استفاده قرار می‌گیرد.¹⁵⁵ به نظر می‌رسد که تفنگ ماهر در سه مدل مختلف عرضه می‌شود: با قنداق ثابت، قنداق ثابت نیمه‌خمیده، و قنداق جمع‌شونده.¹⁵⁶ راه تمایز نسخه ایرانی از نمونه ترکیه‌ای آن، درج عبارت Escort در سمت راست بدنه تفنگ (در نسخه ترکیه‌ای) و وجود نشان تجاری صنایع شهید کاوه خراسان (در نسخه‌های سفارش نیروی انتظامی) است.¹⁵⁷

تفنگ شات‌گان ماهر با قنداق ثابت ساخت صنایع شهید کاوه خراسان در نمایشگاه ایپاس تهران. تاریخ ثبت عکس مشخص نیست. بر روی عکس، نشان‌نام خبرگزاری دفاع مقدس و نام عکاس منصوره عظیمی است. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

¹⁵⁵ کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «سلاح ساچمه زن ماهر»، تلگرام (۱۸ دی ۱۴۰۳ و ۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism - Telegram.

¹⁵⁶ همان. همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «امیر سرتیپ کیومرث حیدری فرمانده نزاچا در حال تست تیراندازی سلاح ساچمه زن ماهر ایرانی در نقش shotgun trap shooting یا ضد اهداف پروازی جهت مقابله با FPV ها و ریز پرنده ها»، تلگرام (۲۰ اسفند ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/57071?single (نشان دادن سرتیپ کیومرث حیدری در حال آزمایش یک تفنگ ساچمه‌زنی ماهر ساخت ایران)؛ همچنین نگاه کنید به کانال قدرت دفاعی ایران (Iranian Defensive Power)، «اسلحه پلی سی ماهر (ساجمه زنی)»، تلگرام (۱۲ آبان ۱۳۹۶)، قابل دسترسی در https://t.me/iranian_defensive_power/1018 (نمایش تفنگ ساچمه زنی ماهر در نمایشگاه ایپاس تهران در سال ۱۳۹۶)؛ همچنین نگاه کنید به «علیمحمدی»، رک. زیرنویس ۱۵۴.

¹⁵⁷ «کانال نظامی گری ایرانی»، رک. زیرنویس ۱۵۶.

سرتیپ کیومرث حیدری فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (نزاجا) در حال آزمایش تیراندازی تفنگ شات گان ماهر با قنداق ثابت ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان. محل عکس مشخص نیست. اسفند ماه ۱۴۰۳. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

مدلی دیگر از تفنگ شات گان ماهر با قنداق ثابت ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

تفنگ شات گان ماهر با قنداق ثابت نیمه‌خمیده ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان در نمایشگاه ایپاس تهران. تاریخ ثبت عکس مشخص نیست. نشان تجاری صنایع شهید کاوه خراسان بر روی قنداق تفنگ دیده می‌شود. در بالای برگه ای که در پس زمینه تفنگ دیده می‌شود، نشان ساسد به چشم می‌خورد. منبع کانال قدرت دفاعی ایران در تلگرام

تفنگ های شات گان در تصویر با تفنگ شات گان ماهر با قنداق ثابت نیمه‌خمیده ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان شباهت های ظاهری زیادی دارند. بر روی برگه های آبی رنگ در کنار سلاح ها نیز نام صنایع شهید کاوه خراسان به صورت کم رنگ دیده می‌شود. نمایشگاه ایپاس تهران در سال ۱۳۹۵. نام نشان شبکه بر روی تصویر است. منبع تارنمای ماهنامه شبکه

در جریان تحقیقات این گزارش یک قبضه شات گان ماهر شناسایی شده است، که به نظر می‌رسد به عنوان نمونه‌ی اولیه (Prototype) در یکی از نمایشگاه‌های داخلی ایران ارائه شده بود. در پس زمینه‌ی تصویری که فردی را در حال در دست

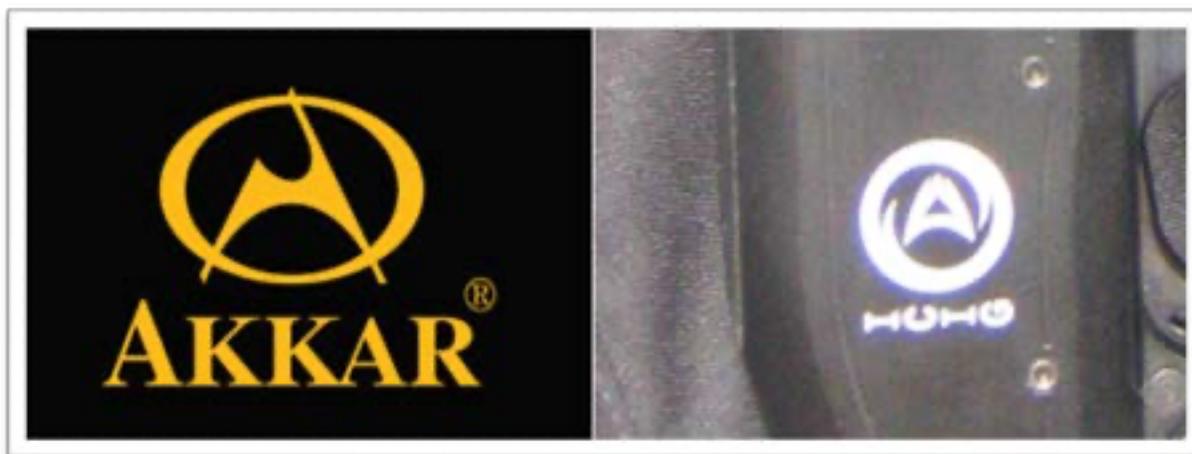
داشتن این تفنگ نشان می‌دهد، عبارت «صنایع شهید کاوه خراسان» قابل مشاهده است. بر روی بدنه این سلاح دعایی به زبان عربی نوشته شده است؛ «الحمد لله الذی جعلنا من المتمسکین بولاية امیرالمؤمنین و الائمه اطهار»، که به این معناست: «سپاس خدای را که ما را از جمله تمسک‌جویندگان به ولایت امیرالمؤمنین و امامان پاک قرار داد.» افزون بر این، تاریخ «ژوئن ۲۰۱۵» (خرداد تا تیر ۱۳۹۴) نیز در کنار آن درج شده است.¹⁵⁸

نمونه اولیه یک تفنگ شات‌گان با نشانی مشابه نشان تجاری شرکت ترکیه ای آکار و به ظاهر در غرفه شرکت صنایع شهید کاوه. سلاح در تصویر ویژگی های مشابه تفنگ شات‌گان ماهر با قنداق ثابت نیمه‌خمیده ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع کانال قدرت دفاعی ایران در تلگرام

منبع منتشرکننده این عکس، سلاح در تصویر را شات‌گان ماهر معرفی می‌کند. اما بر روی دسته این تفنگ نشانی دیده می‌شود، که یادآور نشان تجاری شرکت ترکیه ای آکار است.

¹⁵⁸ کانال قدرت دفاعی ایران (Iranian Defensive Power)، «پروتوتایپ مربوط به اسلحه ماهر، ارائه شده در نمایشگاه سالهای گذشته»، تلگرام (۱۲ آبان ۱۳۹۶)، قابل دسترسی در https://t.me/iranian_defensive_power/1019.

(سمت راست) نشان روی تفنگ شات‌گان در غرفه شرکت صنایع شهید کاوه خراسان. (سمت چپ) نشان تجاری شرکت ترکیه ای آکار

هر چند نقش شرکت آکار در ارتباط با این سلاح خاص به طور کامل اثبات نشده است، این شرکت در پاسخ به نامه نگاری های انجام شده توسط ایران وایر تأیید کرده است، که علاوه بر فروش تولیدات خود به ایران، قراردادی را نیز برای انتقال فناوری ساخت تفنگ شات‌گان با طرف ایرانی امضا کرده است. بر اساس این قرارداد، خط تولید داخلی این سلاح در ایران راه‌اندازی شده است.¹⁵⁹

گفته می‌شود که شرکت صنایع شهید کاوه خراسان شات‌گان های صیاد و صیاد ۲ را در دو مدل با قنداق ثابت و با قنداق جمع شونده به سفارش نیروی انتظامی طراحی و تولید کرده است.¹⁶⁰ شایان ذکر است، که نام صیاد مختص به شات‌گان های تولید شده شرکت صنایع شهید کاوه خراسان نیست و برخی سلاح های ایرانی دیگر نیز همین نام را دارند.¹⁶¹

بر اساس دست کم یک منبع، شات‌گان صیاد ۲، یا مدل انتظامی تفنگ شات‌گان یوز، نسخه ایرانی ساخته شده از تفنگ شات‌گان آمریکایی «ماسپرگ ۵۰۰» (500 Mossberg) است.¹⁶² تفنگ شات‌گان ماسپرگ ۵۰۰ از سال‌ها پیش در قسمت های مختلف فراجا مورد استفاده قرار می‌گیرد.¹⁶³ مدل های خاصی از تفنگ های شات‌گان ماسپرگ و شات‌گان های صیاد شباهت های ظاهری قابل توجهی دارند.

¹⁵⁹ «آرشیو ایران‌وایر و مرکز اسناد حقوق بشر ایران»، رک. زیرنویس ۱۲۶.

¹⁶⁰ کانال قدرت دفاعی ایران (Iranian Defensive Power)، «اسلحه پلیسی صیاد ساخت صنایع جنگ افزایش‌دهنده وزارت دفاع»، تلگرام (۱۲ آبان ۱۳۹۶)، قابل دسترسی در https://t.me/iranian_defensive_power/1023؛ همچنین نگاه کنید به کانال قدرت دفاعی ایران (Iranian Power Defensive)، «تصویر دیگری از اسلحه پلیسی صیاد در 3 مدل در سالهای گذشته»، تلگرام (۱۲ آبان ۱۳۹۶)، قابل دسترسی در https://t.me/iranian_defensive_power/1024؛ (نمایش سه مدل از تفنگ‌های ساچمه‌ای ماهر که برای نیروهای انتظامی تولید شده‌اند)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «شانگان صیاد 2 سفارش انتظامی به همراه مهمات گنج 12 ساچمه پلاستیکی»، تلگرام (۱۷ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/25570 (نمایش یک قبضه تفنگ شکاری صیاد ۲ در کنار مهمات و سایر تجهیزات آن)؛ همچنین نگاه کنید به «Soheilofsky»، رک. زیرنویس ۱۵۴.

¹⁶¹ کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «شانگان صیاد ساخت ایران»، تلگرام (۱۹ بهمن ۱۳۹۹)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/11831.

¹⁶² کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «سلاح صیاد 2»، تلگرام (۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Irania_Militarism/53222؛ همچنین نگاه کنید به «ماسپرگ ۵۰۰»، ماسپرگ، قابل دسترسی در <https://www.mossberg.com/firearms/s-hotguns/500.html> (آخرین بازدید ۱۹ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد جزئیات مربوط به تفنگ ساچمه‌زنی ماسپرگ ۵۰۰).

¹⁶³ کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism)، «سلاح های ماسپرگ 500 بکارگیری شده توسط رده های مختلف فراجا»، تلگرام (۲۶ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/53218.

تفنگ شات گان «ماسپرگ ۵۰۰ فلیکس®» (FLEX®500) ساخت شرکت آمریکایی ماسپرگ. منبع تارنمای شرکت ماسپرگ

تفنگ شات گان «ماسپرگ ۵۰۰ اسلاگر®» (Slugster 500®) ساخت شرکت آمریکایی ماسپرگ. منبع تارنمای شرکت ماسپرگ

چهار مدل تفنگ شات گان صیاد ۲ ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

در این تصویر، دست‌کم سه مدل از تفنگ‌های شات‌گان صیاد ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان دیده می‌شوند. در بالا و پایین تصویر، عبارت‌های «سلاح صیاد پلیسی در مدل‌های مختلف» و «استفاده گسترده نیروهای پلیس از سلاح SHOTGUN» قابل مشاهده هستند. در گوشه پایین سمت چپ تصویر، نشان تجاری‌ای دیده می‌شود که هنوز به طور قطعی شناسایی نشده است. به نظر می‌رسد که این تصویر به صورت نمایه از صفحه تلویزیون گرفته شده باشد، زیرا در پایین آن نشانی است که شباهت غیر قابل انکاری به نشان تجاری شبکه انگلیسی‌زبان برون‌مرزی جمهوری اسلامی ایران، تلویزیون پرس تی‌وی دارد. هر چند که منبعی که این عکس را منتشر کرده است، آن را متعلق به نمایشگاه ایپاس تهران در سال ۱۳۹۶ دانسته است، زیرنویس خبر از قول حکومت ایران نقل قول می‌کند، که «نیروگاه بوشهر در اواسط سال ۲۰۰۸ به بهره‌برداری می‌رسد». از همین رو نمی‌توان با قطعیت محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر را مشخص کرد. منبع کانال قدرت دفاعی ایران در تلگرام

سه مدل تفنگ شات گان صبیاد ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان. نمایشگاه ایپاس تهران (۱۳۹۶). بر روی عکس نام نشان ایسنا آمده است. منبع کانال قدرت دفاعی ایران در تلگرام

یک قبضه تفنگ شات گان صیاد ۲ ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان. نشان تجاری این شرکت به وضوح بر روی تفنگ دیده می شود. روی صندلی خودرو، یک بسته فشنگ ساچمه‌ای پلاستیکی با کالیبر ۱۲ گیج قرار دارد و در پایین صندلی، یک خشاب و بخشی از یک قبضه سلاح دیگر که به نظر می‌رسد یک کلاشنیکف باشد، مشاهده می‌شود. همچنین در کنار این اقلام، دستگاهی که احتمالاً یک پی‌سیم است نیز به چشم می‌خورد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع کانال نظامی گری ایرانی در تلگرام

(راست) یک درجه دار فراجا با اسلحه ای که ویژگی های مشابه تفنگ شات گان صیاد ۲ (مدل انتظامی تفنگ شات گان یوز) ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. (چپ) تفنگ شات گان یوز ساخت شرکت صنایع شهید کاوه خراسان در غرفه ساصد در نمایشگاه ایپاس تهران. تاریخ ثبت عکس مشخص نیست. منبع ایکس

بر اساس تصاویری که در شبکه های اجتماعی منتشر شده است، به نظر می رسد که علاوه بر نیروهای فراجا، یگان های رزی و امنیتی سپاه پاسداران از جمله گردان های امنیتی امام علی نیز از شات گان های صیاد استفاده می کنند.¹⁶⁴

¹⁶⁴ «Iran Defense commentary-unofficial»، رک. زیرنویس ۹۵. همچنین نگاه کنید به «کانال نظامی گری ایرانی»، رک. زیرنویس ۱۶۳؛ همچنین نگاه کنید به «گنجی پور»، رک. زیرنویس ۹۵.

اعضای گردان های امنیتی امام علی با سلاحی که ویژگی های مشابه تفنگ شات گان صیاد ۲ (مدل انتظامی تفنگ شات گان یوز) را دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع ایکس

اعضای گردان های امنیتی امام علی با سلاحی که ویژگی های مشابه تفنگ شات گان صیاد ۲ (مدل انتظامی تفنگ شات گان یوز) را دارد. اصفهان، آذر ماه ۱۴۰۱. بر روی تصویر نام نشان ایمن و نام عکاس پژمان گنجی پور آمده است. منبع ایمن

۲.۲.۵. شرکت صنایع مهمات سازی و متالورژی و صنایع مهمات سازی شهید شیرودی

سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران (ساصد) شامل سه گروه مهمات سازی، مسلسل سازی و شیمیایی است.¹⁶⁵ با وجود دسترسی محدود به اطلاعات موثق در منابع باز درباره شرکت صنایع مهمات سازی و متالورژی (مهام)، بررسی برخی نشانه‌ها، از جمله آدرس دفتر مرکزی این شرکت در چهارراه پاسداران تهران، نشان می‌دهد که مهام احتمالاً زیرمجموعه‌ای از گروه مهمات سازی ساصد است. همچنین به نظر می‌رسد که مهام نیز شامل واحدهای تولیدی کوچک‌تری مانند «صنایع

¹⁶⁵ «آشنایی با سازمان صنایع دفاع»، همشهری آنلاین (۲۲ بهمن ۱۳۹۱)، قابل دسترسی در <https://www.hamshahrionline.ir/news/20> .0836

مهمات‌سازی شهید شیروودی» است؛ شرکتی که دقیقاً همان آدرس مهمام را دارد.¹⁶⁶ صنایع مهمات سازی شهید شیروودی در زمینه تولید انواع فشنگ‌های کالیبر کوچک پلیسی و شکاری فعالیت می‌کند.¹⁶⁷

در بخشی از زندگینامه مصطفی محمد نجار، از فرماندهان سپاه پاسداران و وزیر دفاع در دوره اول ریاست جمهوری محمود احمدی نژاد (۱۳۸۸-۱۳۸۴) آمده است، که وی از سال ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴ مدیر گروه و رئیس هیأت اجرایی گروه صنایع مهمات سازی ساصد، شامل «کارخانجات مهمات سازی واقع در چهارراه پاسداران، صنایع مهمات سازی پارچین، صنایع هفتم تیر اصفهان، صنایع مهمات سازی اصفهان، صنایع متالورژی خراسان، صنایع متالورژی یزد و صنایع مستقر در دزفول و سوسنگرد (خوزستان) بوده است.»¹⁶⁸ دولت ایران به طور عمدی اطلاعات عمومی درباره فعالیت‌های مهمام را محدود کرده است. قابل توجه است که آخرین گزارش رسمی منتشر شده درباره این گروه به سال ۱۳۸۰ بازمی‌گردد، که در آن مهندس سید رضی شبیری به‌عنوان مدیرعامل مهمام در آن زمان ذکر شده است.¹⁶⁹

پوکه فشنگ‌های ساخت شرکت مهمام. منبع ایران‌وایر

¹⁶⁶ «صنایع مهمات سازی و متالورژی (مهمام)»، شرکت مطالعات تخصصی توسعه صادرات و واردات کالاهای صنعتی و معدنی، قابل دسترسی در <https://web.archive.org/web/20241114080321if/http://iranindustrial.com/fa/details/10976> (آخرین بازدید ۲۰ خرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «شرکت صنایع شهید شیروودی (ساصد)»، فعال ترین بانک اطلاعات تولید و خدمات، قابل دسترسی در <https://www.faaltarin.com/shop/?id=12299> (آخرین بازدید ۲۰ خرداد ۱۴۰۴) (مشخصات شرکت صنایع شهید شیروودی)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نظامی گری ایرانی (Iranian Militarism X)، «تصاویری از مهمات های LIBRA SNAIL کالیبر ۹×۱۹ مم تولیدی صنایع مهمات سازی شهید شیروودی گروه مهمام زیر مجموعه ساصد وزارت دفاع»، تلگرام (۲۲ بهمن ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در https://t.me/Iranian_Militarism/54983 (نمایش انواع مهمات تولید شده توسط شرکت صنایع شهید شیروودی).

¹⁶⁷ «فعال ترین بانک اطلاعات تولید و خدمات»، رک. زیرنویس ۱۶۶.
¹⁶⁸ زندگینامه "مصطفی محمد نجار"، فرد پیشنهادی برای تصدی وزارت "دفاع"، ایرنا (۲۳ مرداد ۱۳۸۴)، قابل دسترسی در <https://www.irna.ir/news/9520210>.

¹⁶⁹ «رییس گروه مهمات‌سازی و متالورژی سازمان صنایع دفاع: تسلیحات سنتی، جای خود را به تسلیحات هوشمند می‌دهند»، ایسنا (۷ دی ۱۳۸۰)، قابل دسترسی در رییس گروه مهمات‌سازی و متالورژی سازمان صنایع دفاع: تسلیحات سنتی، جای خود را به تسلیحات هوشمند می‌دهند - ایسنا.

بر اساس اطلاعات موجود و گستردگی فعالیت های مهم به نظر می رسد، که این شرکت بخش عمده نیاز نیروهای نظامی و امنیتی حکومت ایران به سلاح های سبک و نیمه سنگین و مهمات را تأمین می کند.¹⁷⁰ مدارک تصویری به دست آمده از سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱ گویای آن هستند، که بیشتر فشنگ ها و پوکه های فشنگ های استفاده شده توسط نیروهای امنیتی ساخت شرکت مهمات بوده اند. همان طور که پیشتر اشاره شد، شرکت ترکیه ای یواسکالر که روابط تجاری نزدیکی با شرکت فرانسوی-ایتالیایی جدید دارد، نقش کلیدی ای در انتقال مهمات به ایران ایفا کرده است. بخشی از پوکه ها و فشنگ های تولید جدید که توسط شرکت یواسکالر به ترکیه وارد شده بودند، در نهایت سر از ایران در آوردند. بخشی از این پوکه ها به وسیله صنایع مهمات سازی شهید شیرودی با باروت و ساچمه پر شده و با نام تجاری «شاهین» به بازار عرضه گردیدند. شایان ذکر است، که هم ساصد و هم شرکت صنایع مهمات سازی شهید شیرودی از سال ۲۰۰۷ مشمول تحریم های ایالات متحده و اتحادیه اروپا بوده اند و در فاصله سال های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۵ زیر تحریم های سازمان ملل قرار داشته اند.¹⁷¹ بنابراین، در چنین شرایطی هرگونه همکاری با ساصد یا شرکت های وابسته به آن می تواند به منزله نقض قوانین تحریم های بین المللی تلقی شود و تأمین کنندگانی را که آگاهانه این انتقالات را تسهیل کرده اند، در معرض مسئولیت مدنی یا کیفری قرار دهد.

¹⁷⁰ محسن آذرخانی (Mohsen Azarkhani)، «گویا نوع جدیدی از مهمات کالیبر گیج ۱۲ برای استفاده در انواع سلاح های ضد شورش مانند شاتگان توسط وزارت دفاع تهیه و ساخته شده اند که قابلیت شوک دهنده دارند»، تلگرام (۱۳ دی ۱۴۰۰)، قابل دسترسی در https://t.me/lr.anian_Militarism/18913.

¹⁷¹ «فرانس ۲۴»، رک. زینویس ۱۴۴؛ همچنین نگاه کنید به «فرانس ۲۴»، رک. زینویس ۱۳۸.

پوکه فشنگ های ساخت شرکت مهام استفاده شده توسط نیروهای امنیتی ایران
در سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱. منبع فرانس ۲۴

۳.۲.۵. محدودیت‌های مسئولیت شرکت‌ها در تولید تسلیحات تحت کنترل دولت

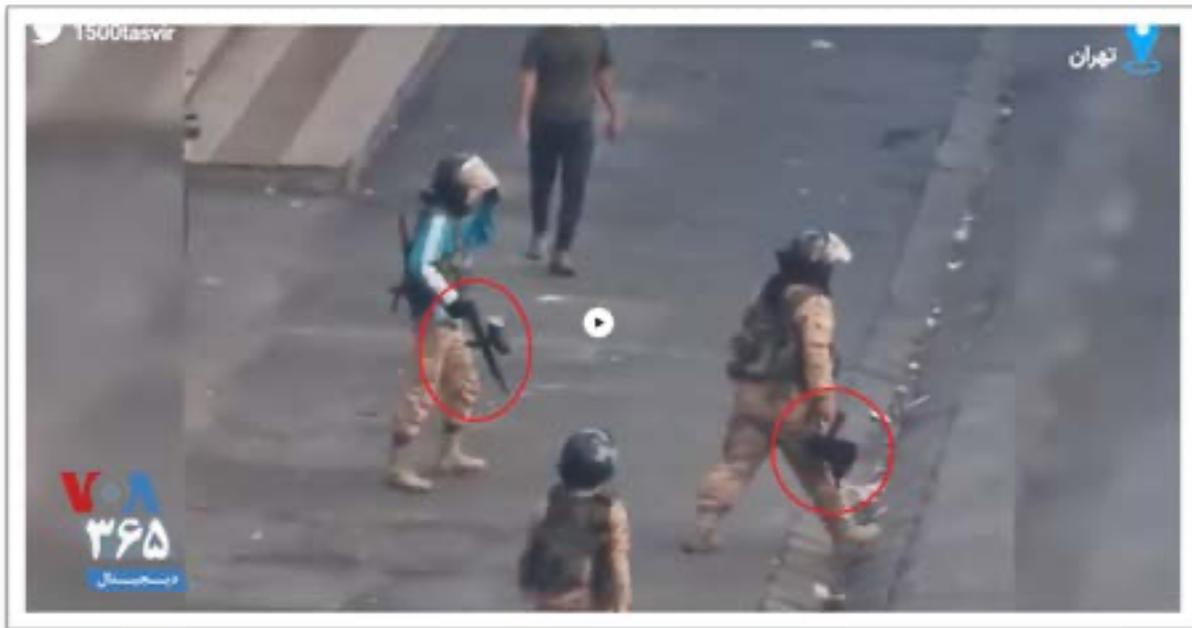
براساس حقوق بین‌الملل، شرکت‌های تولیدکننده تسلیحات دولتی بخشی از ساختار دولت محسوب می‌شوند. در ایران، جایی که دولت این شرکت‌ها را کنترل کرده و از محصولات آن‌ها برای نقض حقوق بشر استفاده می‌کند، مسئولیت قانونی با خود دولت است و نه شرکت‌ها. شرکت‌های خصوصی تنها در صورتی مسئول شناخته می‌شوند، که آگاهانه و از روی عمد به ارتکاب چنین تخلفاتی کمک کنند. بنابراین، پاسخگویی عمدتاً بر عهده مقامات دولتی و نهادهای حکومتی است. بنابراین، اقدامات حقوقی و دیپلماتیک زمانی بیشترین اثر را دارند که متوجه دولت ایران و افرادی باشد که مسئول صدور یا اجرای

نقضها هستند، هرچند که تأمین‌کنندگان ثالث نیز در صورتی که با آگاهی، مواد یا فناوری‌ای را فراهم کرده باشند که برای ارتکاب تخلفات به کار رفته است، می‌توانند مسئول شناخته شوند.

۶. تفنگ پینت بال

تفنگ‌های پینت بال یا «نشان‌گر پینت بال» (paintball marker) نوعی سلاح بادی هستند، که توسط مخزن گاز فشرده، گلوله‌های رنگی را به سمت هدف پرتاب می‌کنند. این تفنگ‌ها بیشتر برای اهداف تفریحی و ورزشی طراحی شده‌اند، اما نیروهای امنیتی جمهوری اسلامی از آنها به منظور نشانه‌گذاری افراد جهت دستگیری به خصوص در زمان اعتراضات استفاده می‌کنند. در جریان سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱، کاربرد این سلاح به صورت گسترده‌ای فراتر از نشانه‌گذاری جهت بازداشت معترضان رفت و با هدف وارد کردن آسیب‌های جسمی نیز به شکل وسیعی در شهرهای مختلف کشور مورد استفاده قرار گرفت.

تیراندازی نیروهای یگان ویژه فاتحین با تفنگ‌های پینت بال به معترضان در باغ سپهسالار تهران هم زمان با چهل‌م مهسا امینی در سال ۱۴۰۱. بر روی تصویر نام نشان صدای آمریکا و محل حادثه دیده می‌شود. منبع یک ویدئو منتشر توسط صدای آمریکا

با اعمال تغییرات فنی جزئی، تفنگ‌های پینت بال می‌توانند به گونه‌ای تغییر داده شوند که گلوله‌های سخت لاستیکی یا فلزی شلیک کنند و کشندگی آن‌ها به طور قابل توجهی افزایش یابد. گزارش‌ها نشان می‌دهند که نیروهای امنیتی در سرکوب اعتراض‌های سال ۱۴۰۱ به طور گسترده از این روش‌ها استفاده کرده‌اند. واحدهای درگیر شامل واحد ویژه فاتحین (زیر نظر سازمان بسیج)، نیروی انتظامی و گروهان تکاور امنیتی نواب وابسته به یگان امنیتی صاحب الزمان سپاه محمد رسول الله تهران بزرگ بوده‌اند.¹⁷²

¹⁷² «تیراندازی به معترضان در باغ سپهسالار تهران همزمان با چهل‌م مهسا امینی»، صدای آمریکا (۴ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://ir.v.1500tasvir.com/a/tehran-shooting-mahsa-amini-protest-6806136.html>؛ همچنین نگاه کنید به «ایران‌وایر»، رک. زیرنویس ۹۲؛ همچنین نگاه کنید به سروش علوی (@soroush_alavi)، ایکس (۲۶ آبان ۱۴۰۱، ساعت ۸:۴۰ دقیقه صبح)، قابل دسترسی در https://x.com/Soroush_Alavi/status/1593237561580965889؛ همچنین نگاه کنید به آیدا قجر و امید شمس، «چشمه‌هایش؛ شلیک به چشم‌های معترضان و جنایت علیه بشریت»، ایران‌وایر (۲۹ دی ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/features/112799> (بحث در مورد استفاده از ساچمه‌های فلزی و لاستیکی سخت توسط نیروهای امنیتی علیه معترضان در سال ۱۴۰۱)؛ همچنین نگاه کنید به فرزاد صیفی کاران، «پژوهش‌های زمانه: گروهان تکاور

شلیک مستقیم نیروهای فراجا با تفنگ های پینت بال به معترضان در خیابان جمهوری تهران (۱۰ مهر ۱۴۰۱). بر پشت لباس دست کم یکی از موتورسواران کلمه «پلیس» دیده می شود. پلاک های موتورها به رنگ سبز است، که رویه ای معمول برای وسایل نقلیه نیروی انتظامی است. بر روی تصاویر نام نشان ایران وایر و تاریخ و محل حادثه نوشته شده است. منبع یک ویدئو منتشر توسط ایران وایر

قربانیانی که در جریان تحقیقات این گزارش با آنها مصاحبه شده است، از تجربه آزار و تهدیدهای مداوم پس از آسیب دیدگی چشم‌های خود خبر داده‌اند. این تهدیدها شامل آزارهای کلامی و ایجاد وحشت در فضاهای عمومی و خصوصی بوده و عمدتاً توسط مأموران امنیتی لباس شخصی و اعضای بسیج اعمال شده است. به نظر می‌رسد که وارد کردن عمدی و دائمی آسیب به چشم‌ها به عنوان ابزاری سازمان‌یافته برای کنترل اجتماعی به کار گرفته شده است. مقامات از این طریق در پی شناسایی افراد بالقوه شرکت‌کننده در اعتراض‌ها و بازداشت پیشگیرانه آنها بوده‌اند. تغییر دائمی ظاهر فیزیکی قربانیان، آنها را به نشانه‌های آشکار در جامعه تبدیل کرده و به ظن برای رژیم ایران هم پیام تهدید و هم بازدارندگی برای عموم مردم داشته و مشارکت مدنی را محدود می‌کند.

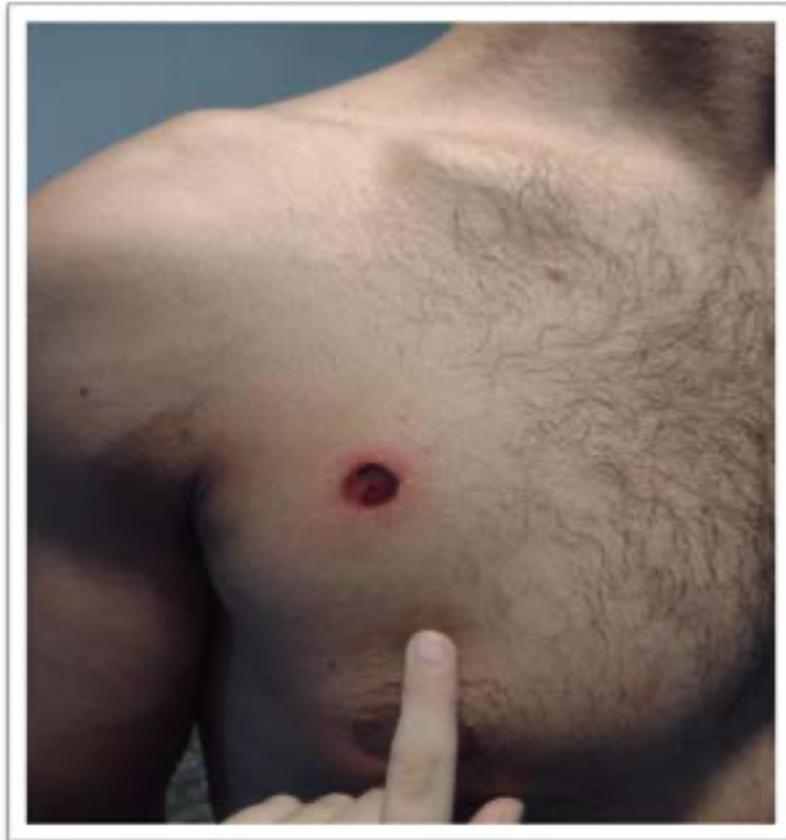
امنیتی نواب؛ فاتحان قدس یا سرکوبگران مردم؟»، رادیو زمانه (۲۶ دی ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.radiozamaneh.com/748> 036/ (بحث در مورد نقش نیروهای امنیتی سپاه در سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱).

اعضای گروهان تکاور امنیتی نواب وابسته به یگان امنیتی صاحب الزمان سپاه محمد رسول الله تهران بزرگ با تفنگ پینت بال در ورودی ایستگاه مترو دروازه دولت در تهران. تاریخ ثبت عکس مشخص نیست. منبع رادیو زمانه

گوله فلزی کالیبر ۶۸ قابل شلیک از تفنگ پینت بال. منبع ایران وایر

جراحی ناشی از برخورد گوله فلزی کالیبر ۶۸ قابل شلیک از تفنگ پینت بال. منبع ایران وایر

در میان نه مورد مستند از آسیب چشمی ناشی از اصابت گلوله های پینت بال، چند نفر مجبور به تخلیه چشم شدند. در مورد کوثر افتخاری، شواهد نشان می دهند که تیر عمداً به چشم او هدف گیری شده بود. در مصاحبه ای اختصاصی برای این گزارش، افتخاری گفت که یک مأمور امنیتی لباس شخصی پیش از شلیک، صریحاً او را تهدید کرده و اعلام کرده بود که در صورت ترک نکردن محل، به چشم هایش شلیک خواهد شد؛ تهدیدی که چند ثانیه بعد عملی شد. در نتیجه این شلیک، افتخاری بینایی یک چشم خود را به طور دائم از دست داد.¹⁷³

لحظاتی پس از اصابت گلوله پینت بال به چشم کوثر افتخاری در تهران در تاریخ ۲۰ مهر ۱۴۰۱. منبع یک ویدیوی منتشر شده در حساب کاربری کوثر افتخاری در اینستاگرام

¹⁷³ آیدا قجر، «چشم هایش؛ کوثر افتخاری؛ با نیشخند به چشم من شلیک کرد»، ایران وایر (۲۳ فروردین ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/videos/127322>؛ همچنین نگاه کنید به کوثر افتخاری (@kosareftekhari)، «پراز ویرانه مانده آرزوهایم...»، اینستاگرام (۳۰ مهر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در https://www.instagram.com/reel/CkBP49lsg7e/?utm_source=ig_web_copy | https://www.instagram.com/reel/CkBP49lsg7e/?utm_source=ig_web_copy&igsh=MzRIODBiNWFIZA%3D%3D (شرح تجربه و احساسات شخصی کوثر افتخاری پس از اصابت گلوله به چشمش).

تصویر وضعیت چشم کوثر افتخاری پس از اصابت گلوله تفنگ پینت بال که منجر به از دست دادن بینایی اش شد. منبع ایران وایر

این رفتارها نمونه‌ای روشن از سوءاستفاده از قدرت و نقض معیارهای جهانی حقوق بشر است؛ از جمله ممنوعیت رفتارهای ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز و استفاده نادرست از زور توسط نیروهای انتظامی. استفاده عمدی از وسایل تفریحی که ظاهراً بی‌ضرر هستند برای وارد کردن آسیب‌های پایدار، نشان‌دهنده یک برنامه حساب‌شده برای ترساندن و مجازات مخالفان است.

۷. تولیدکنندگان تفنگ های پینت بال

با وجود کاربرد گسترده تفنگ های پینت بال در واحدهای مختلف امنیتی جمهوری اسلامی، تنوع مدل های مورد استفاده محدود و عمدتاً از چند تولیدکننده آمریکای شمالی است. موارد مستند شده نشان می دهند، که بیشتر سلاح های مورد استفاده به دو شرکت خاص تعلق دارند. همین موضوع سوالات بالقوه ای را در مورد رعایت مقررات کنترل صادرات ایالات متحده و تعهدات بین المللی حقوق بشر مطرح می کند.

۱.۷. تیپمن - ایالات متحده آمریکا و کانادا

شرکت آمریکایی-کانادایی «تیپمن» فعالیت خود را در سال ۱۹۸۳ در شهر فورت وین در ایالت ایندیانا با تولید نمونه های شبیه سازی شده از سلاح های گرم آغاز کرد. در پی تغییرات قوانین مربوط به سلاح در آمریکا در سال ۱۹۸۶، دنیس تیپمن پدر، بنیان گذار شرکت، مسیر فعالیت را به تولید تجهیزات پینت بال تغییر داد. در سال ۲۰۰۴، خانواده تیپمن حدود ۸۰ درصد از سهام شرکت را به شرکت سرمایه گذاری «سامیت پارتنرز» (Summit Partners) واگذار کردند. با این حال، دنیس تیپمن پسر همچنان در هیأت مدیره و حوزه توسعه محصولات شرکت فعال باقی ماند. در سال ۲۰۱۴، تیپمن اسپورتس با «جی.آی. اسپورتز» (GI Sportz)، مالک محصولات پیشرو دیگری مانند «وی-فورس» (V-Force) و «امپایر» (Empire) ادغام گردید و به دنبال آن به همراه تمام دارایی های «جی.آی. اسپورتز» توسط مجموعه «کور اوت دور» (Kore Outdoor) خریداری شد و تیپمن را تحت برند Kore قرار گرفت.¹⁷⁴

شرکت کور اوت دور، با دفتر مرکزی در مونترال، کبک در کانادا، یکی از تولیدکنندگان و توزیع کنندگان مطرح جهانی تجهیزات پینت بال و تفنگ بادی است. این شرکت علاوه بر کانادا، در ایالات متحده نیز دفتر دارد و شبکه های توزیع گسترده ای را در سراسر آمریکای شمالی و اروپا راه اندازی کرده است. این شرکت تقریباً ۲۵۰ نفر نیروی انسانی دارد و سالانه میلیاردها پینت بال تولید می کند. در سال ۲۰۲۲، یک شرکت سرمایه گذاری خصوصی مستقر در تورنتو کانادا به نام «آیرون بریج اکوییتی پارتنرز اند منیجمنت» (Ironbridge Equity Partners & Management) درصد بالایی از سهام کور اوت دور را خرید و کنترل آن را به دست گرفت. مدیریت اجرایی شرکت در حال حاضر بر عهده بیلی سیرانسکی (Billy Ceranski) است.¹⁷⁵

¹⁷⁴ «شرکت پنوماتیک تیپمن از شرکت سامیت پارتنرز سرمایه گذاری دریافت کرد»، شرکت تیپمن (۴ تیر ۱۳۸۳)، قابل دسترسی در https://web.archive.org/web/20100206034052/http://tippmann.com/asiapacific/about_us/pressReleaseDetails.aspx?id=234 (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به ران گلدبلات، «جی.آی. اسپورتز، تیپمن اسپورتس را خریداری کرد»، شرکت تیپمن (۲۹ آذر ۱۳۹۲)، قابل دسترسی در <https://web.archive.org/web/20171013022737/paintball.tippmann.com/blog/bid/329326> (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد خرید شرکت تیپمن اسپورتس توسط جی.آی. اسپورتز در سال ۲۰۱۳)؛ همچنین نگاه کنید به «درباره ما»، شرکت تیپمن، قابل دسترسی در <https://tippmannarms.com/about-us/> (آخرین بازدید ۲۰ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد پیشینه و مشخصات شرکت اسلحه سازی تیپمن)؛ همچنین نگاه کنید به «تیپمن اسپورتس»، (passports) پی.پی. اسپورتس، قابل دسترسی در <https://pbsports.com/collections/tippmann-sports> (آخرین بازدید ۲۰ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (بررسی مشخصات و محصولات مختلف شرکت ورزشی تیپمن).

¹⁷⁵ «درباره ما»، کور اوت دور، <https://koreoutdoor.com/about/> (منبع به زبان انگلیسی) (آخرین بازدید ۳۰ مرداد ۱۴۰۴)؛ همچنین نگاه کنید به «اطلاعیه مطبوعاتی رسمی - شرکت کور اوت دور از تکمیل فروش به آیرون بریج اکوییتی پارتنرز اند منیجمنت خبر داد»، کور اوت دور (۴ شهریور ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://koreoutdoor.com/official-press-release-kore-outdoor-announces-completion-of-sale-to-ironbridge-equity-partners-and-management/> (منبع به زبان انگلیسی) (بحث در مورد اعلامیه شرکت کور اوت دور مبنی بر اینکه آیرون بریج اکوییتی پارتنرز اند منیجمنت سهم کنترل کننده ای را در شرکت سرمایه گذاری فولکرام کپیتال پارتنرز (Fulcrum Capital Partners) به دست آورده است)؛ همچنین نگاه کنید به «کور اوت دور»، (Private Equity Info) پرایوت اکوییتی اینفو، قابل دسترسی در <https://privateequityinfo.com/directory/private-equity-portfolio-company/3/kore-outdoor> (منبع به زبان انگلیسی) (آخرین بازدید ۳۰ مرداد ۱۴۰۴) (مشخصات شرکت کور اوت دور)؛ همچنین نگاه کنید به «تیم مدیریت کور اوت دور»، کور اوت دور، قابل دسترسی در <https://koreoutdoor.com/team/> (منبع به زبان انگلیسی) (آخرین بازدید ۳۰ مرداد ۱۴۰۴) (معرفی تیم مدیریت شرکت کور اوت دور).

تفنگ پینت بال تیپمن ۹۸ سفارشی. منبع تارنمای تیپمن پارتس (Tippmann Parts)

شواهد تصویری و ویدئویی نشان می‌دهند، که تفنگ‌های پینت‌بال تیپمن به طور گسترده‌ای در اردوهای آموزشی و تمرینی توسط واحدهای امنیتی جمهوری اسلامی مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ از جمله در گردان‌های امنیتی امام علی سپاه، یگان ویژه فراجا و یگان ویژه فاتحین (زیرمجموعه بسیج).¹⁷⁶ هر چند بسیاری از تصاویر اعتراض‌های سال ۱۴۰۱ یا وضوح پایینی دارند یا از فاصله دور گرفته شده‌اند، که شناسایی دقیق مدل سلاح‌ها را غیر ممکن می‌سازد، اما ویژگی‌های قابل مشاهده سلاح‌های حمل شده توسط نیروهای امنیتی شباهت زیادی به مدل‌های تیپمن دارد که نشان‌دهنده استفاده احتمالی از آنها است.¹⁷⁷

¹⁷⁶ حسین ظهوروند، «تمرین پینت‌بال یگان ویژه فاتحین»، تسنیم (۲۲ خرداد ۱۳۹۷)، قابل دسترسی در <https://www.tasnimnews.com/fa/a/media/1397/03/22/1628279>؛ همچنین نگاه کنید به اکبر توکلی، «رزمایش یگان ویژه فاتحین»، ایرنا (۱۷ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.irna.ir/photo/85252680> (تصاویری از رزمایش فاتحین سپاه در تهران)؛ همچنین نگاه کنید به «گردان ۱۰۳ حضرت امام حسین (علیه السلام): برنامه رزم نزدیک پینت‌بال ویژه رزمندگان و بسیجیان»، بسیج نیوز (۲۸ خرداد ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در https://web.archive.org/web/20241125212726if_/https://basijnews.ir/fa/news/9520581؛ گزارش از تمرین پینت بال نیروهای بسیج در اصفهان)؛ همچنین نگاه کنید به «پینت‌بال در یگان ویژه»، آپارات (۲۹ اسفند ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.aparat.com/v/u923pr5> (اعضای یگان ویژه فراجا را در حال تمرین با تفنگ‌های پینت‌بال تیپمن نشان می‌دهد)؛ همچنین نگاه کنید به «کرمی زند»، رک. زیرنویس ۶۹؛ همچنین نگاه کنید به «تسنیم»، رک. زیرنویس ۹۵؛ همچنین نگاه کنید به «هرانا از شرکت تیپمن اسپورتس، با مسئولیت محدود، می‌خواهد که استفاده دولت ایران از تجهیزات این شرکت در سرکوب اعتراضات را محکوم کند»، هرانا (۳ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.en-hrana.org/statements/hra-urges-tippmann-sports-llc-to-condemn-the-iran-governments-use-of-its-equipment-in-the-repression-of-protests/> (منبع به زبان انگلیسی) (نامه سرگشاده هرانا به شرکت تیپمن اسپورتس ال ال سی و درخواست برای منع رژیم ایران از استفاده از محصولات این شرکت در سرکوب اعتراضات).

¹⁷⁷ «تفنگ پینت بال تیپمن ۹۸ سفارشی - سری پلاتینیوم اولترا بیسیک»، (Tippmann Parts) تیپمن پارتس، قابل دسترسی در <https://tippmannparts.com/products/tippmann-98-custom-paintball-gun-platinum-series-ultra-basic> (آخرین بازدید ۲۴ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی).

یکی از نیروهای یگان ویژه فاتحین (۲۲ خرداد ۱۳۹۷). نشان تجاری تیپمن به وضوح بر روی تفنگ پینت‌بال در تصویر دیده می‌شود. محل ثبت تصویر مشخص نیست. بر روی تصویر نام نشان تسنیم و نام عکاس حسین ظهیره وند آمده است. منبع تسنیم

نیروهای یگان ویژه فاتحین (۲۲ خرداد ۱۳۹۷). تفنگ پینت‌بال در تصویر ویژگی‌های مشابه تفنگ پینت‌بال تیپمن را دارد و نشان تجاری تیپمن هم به صورت کم رنگ بر روی آن دیده می‌شود. محل ثبت تصویر مشخص نیست. بر روی تصویر نام نشان تسنیم و نام عکاس حسین ظهیره وند آمده است. منبع تسنیم

اعضای یگان های ویژه فاتحین در رزمایش امنیتی مستقل نبی اکرم ۲ یگان ویژه فاتحین سپاه حضرت محمد تهران بزرگ (مهر ۱۴۰۲). تفنگ پینت بال در تصویر ویژگی های مشابه تفنگ پینت بال تیمپن را دارد. بر روی تصویر نشان نام یگان ویژه فاتحین دیده می شود. منبع یک ویدئو منتشر شده در آپارات توسط تسنیم

اعضای یگان ویژه فاتحین. تهران، مهر ۱۴۰۲. تفنگ پینت بال در تصویر ویژگی های مشابه تفنگ پینت بال تیمپن را دارد. بر روی تصویر نام نشان ایرنا و نام عکاس اکبر توکلی آمده است. منبع ایرنا

یک عضو یگان امنیت حضرت ابوالفضل یا نیروهای پایور و یا بسیجیان گردان ۱۰۳ حضرت امام حسین در منطقه مؤسسه شهید مهدی زین الدین اصفهان (۲۸ خرداد ۱۴۰۲). نشان تجاری تیپمن و وی فورس به وضوح در تصویر دیده می شوند. منبع بسیج نیوز

یک عضو یگان امنیت حضرت ابوالفضل یا نیروهای پایور و یا بسیجیان گردان ۱۰۳ حضرت امام حسین در منطقه مؤسسه شهید مهدی زین الدین اصفهان (۲۸ خرداد ۱۴۰۲). نشان تجاری تیپمن و وی فورس در تصویر دیده می شوند. منبع بسیج نیوز

اعضای یگان امنیت حضرت ابوالفضل یا نیروهای پایور و یا بسیجیان گردان ۱۰۳ حضرت امام حسین در منطقه مؤسسه شهید مهدی زین الدین اصفهان (۲۸ خرداد ۱۴۰۲). تفنگ های پینت بال در تصویر ویژگی های مشابه تفنگ پینت بال تیپمن را دارند. نشان تجاری تیپمن به سختی بر روی تفنگ پینت بال در سمت راست تصویر دیده می شود. منبع بسیج نیوز

نیروهای یگان ویژه فراجا. نشان تجاری تیپمن به وضوح بر روی تفنگ پینت بال در تصویر دیده می شود. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع یک ویدئو منتشر شده در آپارات

نیروهای یگان ویژه فراجا. نشان تجاری تیپمن به وضوح بر روی تفنگ پینت بال در تصویر دیده می شود. نشان پلیس بر روی بازوی نفر جلو قابل مشاهده است. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع یک ویدئو منتشر شده در آپارات

نشان سپاه بر روی سینه دست کم سه نفر در این تصویر است. نشان تجاری تیپمن به وضوح بر روی تفنگ پینت بال در مرکز تصویر دیده می شود. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع هرانا

دست کم در یک مورد، اعضای گروه «نخسا» تصویری از یک تفنگ پینت بال را منتشر کرده اند، که بر روی آن نشان تجاری تیپمن به وضوح دیده می شود.¹⁷⁸ نخسا یا «نیروهای خودجوش سرزمین های اسلامی»، یک گروه شبه نظامی است که اعضا آن خود را «فداییان علی خامنه ای و سردار قاسم سلیمانی» معرفی می کنند. این گروه با فعالیت های سپاه در سوریه و ایران مرتبط است. شواهد موجود نشان می دهند، که اعضای این گروه در سرکوب اعتراضات آبان ۹۸ و همین طور اعتراضات سال ۱۴۰۱ در مناطق مختلف تهران از جمله صادقیه، نازی آباد و شهرری حضور داشته و به عنوان بخشی از ساختار سرکوب عمل کرده اند.¹⁷⁹

در قسمت بالای سمت راست تصویر، تفنگ پینت بالی دیده می شود که نشان تجاری تیپمن بر روی آن به وضوح دیده می شود. در کنار آن یک نشان گروه نخسا و دو تفنگ شات گان دیده می شوند، که مدل آنها شناسایی نشده است. در قسمت پایین نشان گروه نخسا در کنار گلوله هایی که به نظر می رسد گلوله های گاز اشک آور باشند، قرار دارد. محل و تاریخ دقیق ثبت تصویر مشخص نیست. منبع کانال نخسا در تلگرام

¹⁷⁸ کانال نخسا (t.me/nakhsa)، «حضور تیم های نخسا و برخورد با آشوبگران و اغتشاشات در شهرها مشهد، کرج، زاهدان ... و مناطق مختلف و حساس تهران»، تلگرام (۱۰ مهر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://t.me/nakhsa/370>.

¹⁷⁹ «"نخسا"؛ ساختار ماشین سرکوب در جمهوری اسلامی چیست؟»، بی بی سی فارسی (۳ مهر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.bbc.com/persian/iran-63025248>.

۲.۷. دای پرسپژن - ایالات متحده آمریکا

شرکت دای پرسپژن، که معمولاً با نام دای نیز شناخته می‌شود، در سال ۱۹۹۴ توسط دیو دی‌هان در شهر سن‌دیگو، ایالت کالیفرنیا تأسیس شد. این شرکت خصوصی با بیش از ۱۰۰ نفر نیروی انسانی، در طراحی و ساخت تجهیزات پینت بال تخصص دارد و تفنگ‌ها یا مارکرهاى پینت‌بال سری «ماتریکس» (Matrix) آن به طور گسترده‌ای در مجامع حرفه‌ای پینت‌بال شناخته شده‌اند. افزون بر این کسب و کار، بخش صنعتی این شرکت که با عنوان «دای سی‌ان‌سی» (DYE CNC) شناخته می‌شود، در حوزه ماشین‌کاری دقیق برای صنایع هوافضا، پزشکی و دفاعی فعالیت دارد.¹⁸⁰

بر پایه اطلاعات منتشر شده در منابع عمومی به نظر می‌رسد، که نیروهای نخسا در جریان سرکوب خشونت آمیز اعتراضات سال ۱۴۰۱ از تفنگ‌های پینت‌بالی استفاده کرده‌اند، که شباهت‌های ظاهری قابل توجهی به مدل‌های «ام ۲» (2M) و «ام ۳» (3M) ساخت شرکت دای دارند.¹⁸¹

مدل تفنگ پینت‌بال ام ۲ ساخت شرکت دای. منبع تارنمای شرکت دای پینت‌بال

¹⁸⁰ «پینت‌بال دای»، ای‌ان‌اس‌گیر، قابل دسترسی در <https://ansgear.com/paintball-manufacturers/dye-paintball> (آخرین بازدید ۲۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «دای پرسپژن»، دیتانیز، قابل دسترسی در <https://www.datanyze.com/companies/dye-precision/12010148> (آخرین بازدید ۲۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (مشخصات شرکت دای پرسپژن)؛ همچنین نگاه کنید به «دای پرسپژن سی‌ان‌سی»، کرافت (craft)، قابل دسترسی در <https://craft.co/dye-precision-cnc> (آخرین بازدید ۲۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (مشخصات شرکت دای پرسپژن سی‌ان‌سی).

¹⁸¹ «ام ۲ موس‌ایر»، شرکت دای پینت‌بال، قابل دسترسی در <https://shop.dyepaintball.com/collections/m2-mosair-1> (آخرین بازدید ۲۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی)؛ همچنین نگاه کنید به «ام ۳+»، شرکت دای پینت‌بال، قابل دسترسی در <https://shop.dyepaintball.com/collections/m3> (آخرین بازدید ۲۲ خرداد ۱۴۰۴) (منبع به زبان انگلیسی) (نمایش مدل تفنگ پینت‌بال مدل دای ام ۳)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نخسا (t.me/nakhsa)، «برخورد بدون مماشات نخسا و برگردان امنیت به شهرهای مختلف با مشت آهنین و بدون اغماض و گرفتن انتقام شهدای مدافع امنیت این اغتشاشو هم نمونه کار»، تلگرام (۲۶ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://t.me/nakhsa/381> (ارائه اظهارات گروه نخسا در مورد دخالت در سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱)؛ همچنین نگاه کنید به کانال نخسا (t.me/nakhsa)، «روز مرد بر دلاور مردان نخسا مبارک باد»، تلگرام (۲۴ دی ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://t.me/nakhsa/459> (نمایش یک ویدیوی تبلیغاتی درباره فعالیت‌های نخسا).

مدل تفنگ پینت‌بال ۳ ساخت شرکت دای. منبع تارنمای شرکت دای پینت‌بال

تفنگ پینت‌بال در تصویر ویژگی‌های مشابه تفنگ پینت‌بال ۲ و یا تفنگ پینت‌بال ۳ ساخت شرکت دای را دارد. نشان تجاری دای بر روی لودر پینت‌بال دیده می‌شود. منبع کانال نخسا در تلگرام

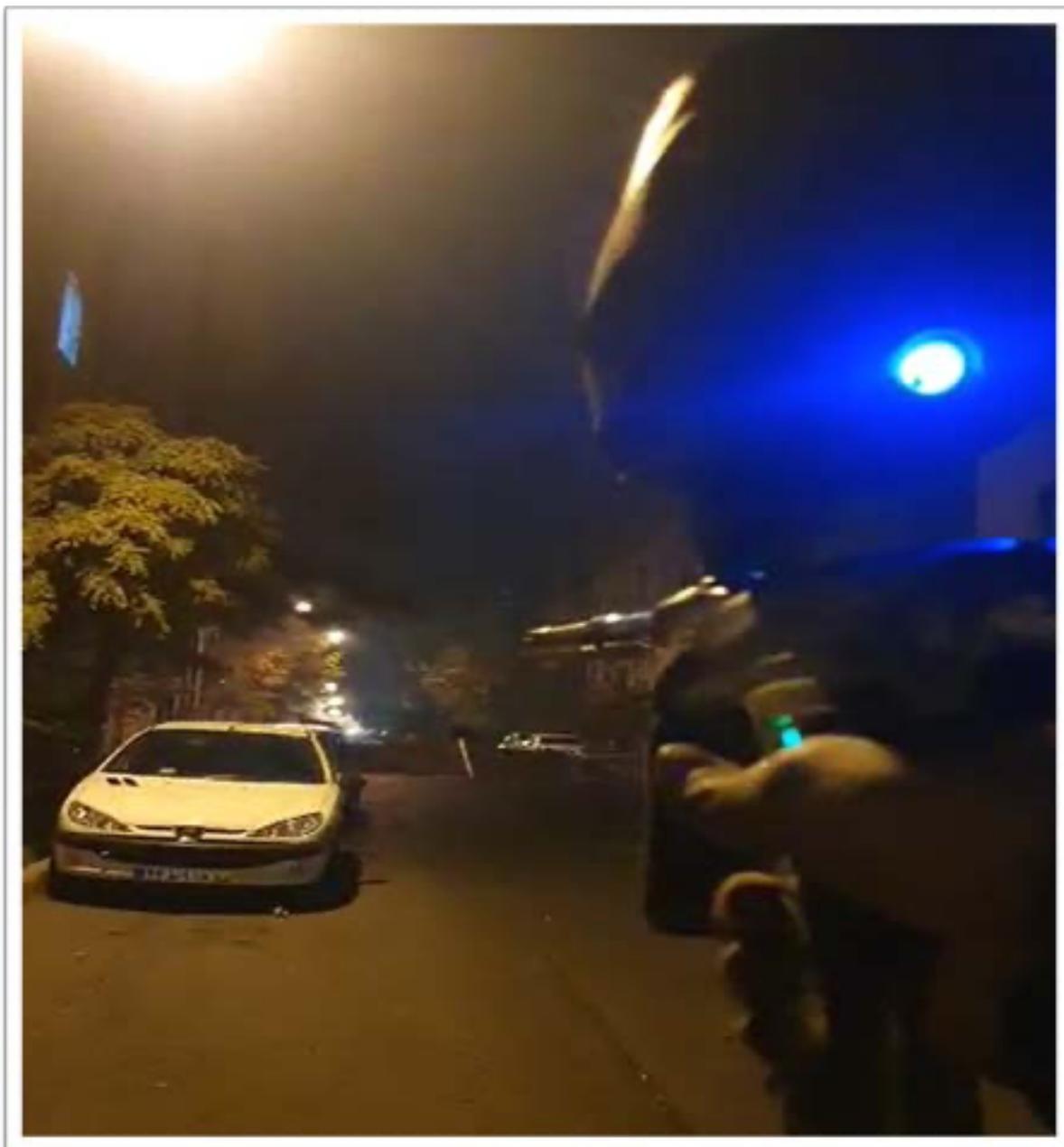
در حالی که در اکثر تصاویر منتشرشده از عملیات‌های گروه نخسا در سال ۱۴۰۱ نشانی از معترضان دیده نمی‌شود، یک مورد استثنا وجود دارد: فردی خون‌آلود روی زمین افتاده و تصویری دیگر، تفنگ پینت‌بالی شبیه به مدل‌های ۲ یا ۳ ساخت شرکت دای را در کنار او نشان می‌دهد. نوشته همراه تصویر، فرد زخمی را «نمونه کار» توصیف می‌کند. این صحنه می‌تواند نشان دهنده استفاده احتمالی از تفنگ پینت‌بال در عملیات کنترل جمعیت باشد. با این حال، زمان، مکان و شرایط ثبت این تصاویر نامشخص است.¹⁸²

(سمت راست) تفنگ پینت‌بالی که ویژگی‌های مشابه تفنگ پینت‌بال ۲ و یا تفنگ پینت‌بال ۳ ساخت شرکت دای را دارد. در کنار تفنگ یک قوطی گلوله‌های پینت‌بال قرار دارد، که با توجه به نوشته‌های فارسی درج شده بر روی آن به نظر می‌رسد که ساخت ایران باشد. همچنین یک نشان گروه نخسا و یک پلاک شناسایی نظامی با حکاکی «نخسا» در سمت راست تصویر دیده می‌شوند. (سمت چپ) تصویری از یک فرد زخمی که به عنوان «نمونه کار» معرفی شده است. مکان و زمان دقیق ثبت این تصاویر مشخص نیست. منبع کانال نخسا در تلگرام

¹⁸² «کانال نخسا»، رک. زیرنویس ۱۸۱.

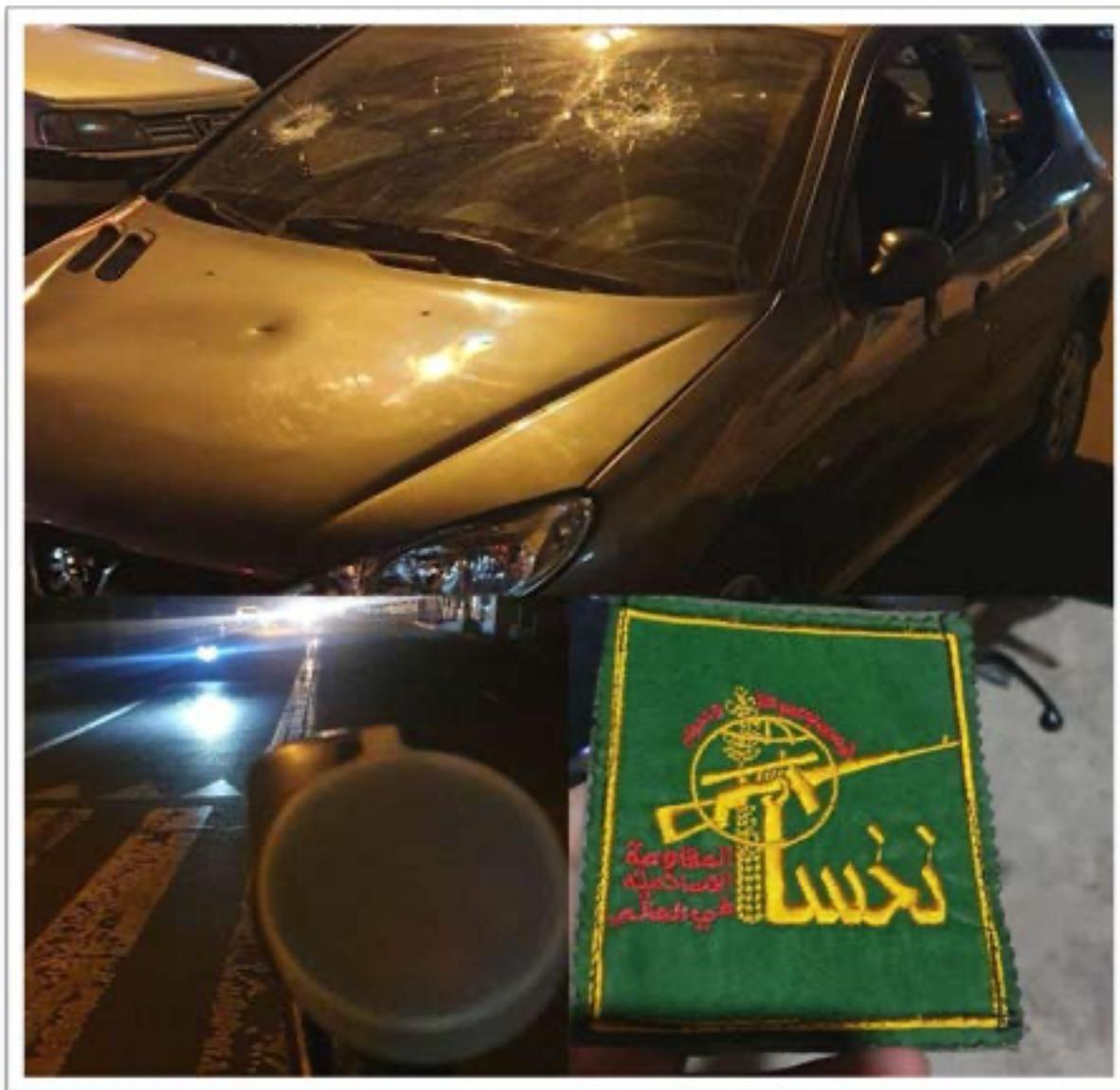
گروه نخسا همچنین در کانال خود در تلگرام ویدئویی را منتشر کرده است، که در آن یکی از اعضای این گروه در یک منطقه مسکونی در حال شلیک پیاپی و بدون هدف مشخص با سلاحی شبیه به تفنگ پینت بال مدل ایم ۲ محصول شرکت دای دیده می‌شود.¹⁸³

یک عضو نخسا در حال شلیک بی هدف و ممتد با سلاحی که ویژگی‌های مشابه تفنگ‌های پینت‌بال ساخت شرکت دای را دارد. زمان و مکان دقیق ثبت این تصویر مشخص نیست. منبع کانال نخسا در تلگرام

¹⁸³ کانال نخسا (t.me/nakhsa)، «تصاویر ویژه از عملیات نیروهای نخسا در ایران آبان ۱۴۰۱ و برخورد با اغتشاشگران #مقداد»، تلگرام (۲۶ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://t.me/nakhsa/382>.

صدای برخورد گلوله‌ها با سطوح مختلف در این ویدئو نشان می‌دهد، که فرد شلیک کننده به جای گلوله‌های معمول پینت‌بال، از گلوله‌های فلزی استفاده کرده است.¹⁸⁴ افزون بر این ویدئو، این گروه تصاویری را نیز از اقدامات خود در جریان سرکوب اعتراضات ۱۴۰۱ منتشر کرده است، که در دست کم یکی از آنها آثار برخورد گلوله‌های سخت با یک اتومبیل پارک شده به وضوح قابل مشاهده است.¹⁸⁵ این گونه اقدامات از جنبه‌های مختلف با مقررات مربوط به استفاده از سلاح‌های با قابلیت گشندگی کمتر مغایرت دارند.

آثار اصابت گلوله بر بدنه یک خودروی پارک شده قابل مشاهده است. در بخش پایین سمت چپ تصویر، قسمت بالای شیئی که به نظر می‌رسد یک لودر پینت‌بال باشد، دیده می‌شود. نشان گروه نخسا در بخش پایین سمت راست تصویر قابل مشاهده است. زمان و مکان دقیق ثبت این تصاویر مشخص نیست. منبع کانال نخسا در تلگرام

¹⁸⁴ همان.

¹⁸⁵ کانال نخسا (t.me/nakhsa)، «عملیات نیروهای #نخسا از شرق تا غرب کشور در کنترل اغتشاشات»، تلگرام (۴ آبان ۱۴۰۱)، قابل دسترس ی در <https://t.me/nakhsa/372>.

یک عضو نخسا با تفنگ پینت‌بالی که ویژگی‌های مشابه تفنگ پینت‌بال مدل ام ۲ و یا ام ۳ شرکت دای را دارد، بر روی بازوی این فرد و گوشه تصویر نشان‌گر گروه نخسا دیده می‌شود. زمان و مکان دقیق ثبت این تصویر مشخص نیست. منبع کانال نخسا در تلگرام

۳.۷. مسئولیت تولیدکننده در قبال سوءاستفاده از سلاح‌های ساخته شده برای مقاصد تفریحی

تفنگ‌های پینت‌بال ابزارهایی تفریحی و غیرکشنده هستند. روشن نیست که تولیدکنندگان شناسایی شده این تجهیزات، یعنی شرکت‌های تیپمن و دای پرسیزن، مستقیماً در انتقال محصولات خود به ایران دخالت داشته یا بر آن کنترل داشته‌اند، به ویژه با توجه به قوانین تحریم‌های آمریکا بر علیه ایران. با این حال، واضح است که این شرکت‌ها بر استفاده رژیم ایران از محصولاتشان برای وارد کردن صدمات جدی، از جمله آسیب دائمی به چشم‌ها، که نقض حقوق بشر بین‌المللی محسوب می‌شود و شامل ممنوعیت رفتارهای ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز و رعایت اصل ضرورت و تناسب در استفاده از زور است، کنترلی نداشته‌اند.

طبق استانداردهای بین‌المللی، مسئولیت یک شرکت زمانی مطرح می‌شود که آن شرکت بداند یا باید بداند که محصولاتش برای نقض حقوق بشر مورد استفاده قرار می‌گیرند، یا اگر اقداماتی انجام داده باشد که استفاده‌کننده از محصولاتش را تسهیل کند. هر چند اثبات مسئولیت مستقیم در این مورد دشوار است، استفاده مکرر از محصولات تیپمن و دای پرسیزن در شرایطی که اعمال دقت لازم در زنجیره توزیع از سوی آنها روشن نیست، به صورت بالقوه می‌تواند این شرکت‌ها را در

معرض خطر حقوقی و آسیب به شهرت قرار دهد؛ چه بر اساس قوانین بین‌المللی، مقررات کنترل صادرات آمریکا، یا دعاوی مدنی در حوزه قضایی کشورهای دیگر.

۸. قوانین ناظر بر استفاده از اسلحه توسط نیروهای امنیتی و نظامی

اگر چه سلاح‌های کمترکشنده در سطح جهان توسط نیروهای انتظامی و امنیتی مورد استفاده قرار می‌گیرند، اما استفاده از آن‌ها براساس قوانین داخلی و استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر تنظیم می‌شود. یک چارچوب بین‌المللی بنیادی در این زمینه «راهنمای سلاح‌های کمترکشنده در اعمال قانون» است، که توسط دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد تدوین شده است.¹⁸⁶ این راهنما اصول ضرورت، تناسب، تمایز و احتیاط را تبیین می‌کند که می‌توانند به‌عنوان معیارهایی برای تدوین یا ارزیابی قوانین داخلی در کشورهایی که به رعایت تعهدات حقوق بشری متعهد هستند، مورد استفاده قرار گیرند. دولت‌ها بر اساس حقوق بین‌الملل، هم تعهدات مثبت و هم تعهدات منفی دارند: آن‌ها موظفند چارچوب‌های قانونی شفاف وضع کنند، آموزش و نظارت مناسب فراهم آورند و نقض‌کنندگان را از طریق تحقیقات مؤثر و بی‌طرف و اعمال اقدامات بازدارنده پاسخگو سازند.

جمهوری اسلامی ایران نیز قوانینی را در مورد استفاده از سلاح گرم توسط نیروهای امنیتی و نظامی وضع کرده است، اما این قوانین دارای کاستی‌های متعدد بوده و از استانداردهای مندرج در اسناد بین‌المللی فاصله دارند. حتی همین چارچوب قانونی موجود نیز اغلب به‌طور ناپیوسته و ناکافی اجرا می‌گردد، که نگرانی‌هایی را هم از منظر قوانین داخلی و هم از منظر تعهدات بین‌المللی ایران ایجاد می‌کند.

قانون «بکارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری» مصوب ۱۳۷۳، اصلی‌ترین قانون ناظر بر نحوه استفاده از سلاح‌های کشنده و کمترکشنده در ایران است.¹⁸⁷ مواد ۱ و ۱۱ این قانون، حمل و استفاده از سلاح را برای مأموران مسلح شامل نیروهای انتظامی، نظامی، امنیتی و مأموران وزارت اطلاعات مجاز دانسته است.¹⁸⁸ ماده ۳ این قانون استفاده از سلاح گرم را صرفاً در شرایط ضرورت مجاز می‌داند، از جمله دفاع از خود، دفاع از دیگران، بازداشت مجرمان، جلوگیری از فرار بازداشت‌شدگان، حفاظت از تأسیسات، تجهیزات و پرسنل، و پاسخ به تهدیدها یا نقض مرزها. مهم‌تر از همه، این قانون رعایت اصول اعمال حداقل زور، هشدار پیشین، و ترتیب سلسله مراتبی یعنی شلیک هشدار، هدف‌گیری بخش‌های پایینی بدن و، تنها به‌عنوان آخرین راهکار، هدف‌گیری بخش بالایی بدن را الزامی می‌داند.¹⁸⁹

براساس ماده ۴ قانون مذکور، مأموران انتظامی و نیروهای نظامی که مأموریت برقراری نظم در ناآرامی‌ها و تجمعات «غیرقانونی» را بر عهده دارند، تنها در صورت صدور دستور از سوی فرمانده عملیات مجاز به استفاده از سلاح خواهند بود. این امر صرفاً زمانی امکان‌پذیر است، که ابتدا سایر ابزارها و شیوه‌های قانونی برای اعاده نظم به کار گرفته شده و مؤثر واقع نشده باشد و همچنین پیش‌تر به افراد حاضر نسبت به احتمال به‌کارگیری سلاح، اخطار و اتمام حجت داده شده باشد.¹⁹⁰

هرچند تشخیص مصادیق ناآرامی در صلاحیت شورای تأمین استان و یا شهرستان است، مطابق اصل ۲۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تشکیل اجتماعات و برگزاری راه‌پیمایی‌ها، مشروط بر عدم حمل سلاح و رعایت مبانی اسلام، از حقوق شهروندی محسوب می‌شود.¹⁹¹ این تضمین قانون اساسی تنش‌های حقوقی با برداشت‌های اجرایی از مفهوم اغتشاش ایجاد می‌کند و خطر سرکوب غیرقانونی فعالیت‌های مدنی مشروع را برجسته می‌سازد.

¹⁸⁶ راهنمای سلاح‌های کمترکشنده در اعمال قانون.

¹⁸⁷ «قانون بکارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری»، تهران (۱۳۷۳) قابل دسترسی در <https://rc.majlis.ir/fa/law/s/how/92500>.

¹⁸⁸ همان، ماده ۱ و ۱۱.

¹⁸⁹ همان، ماده ۳.

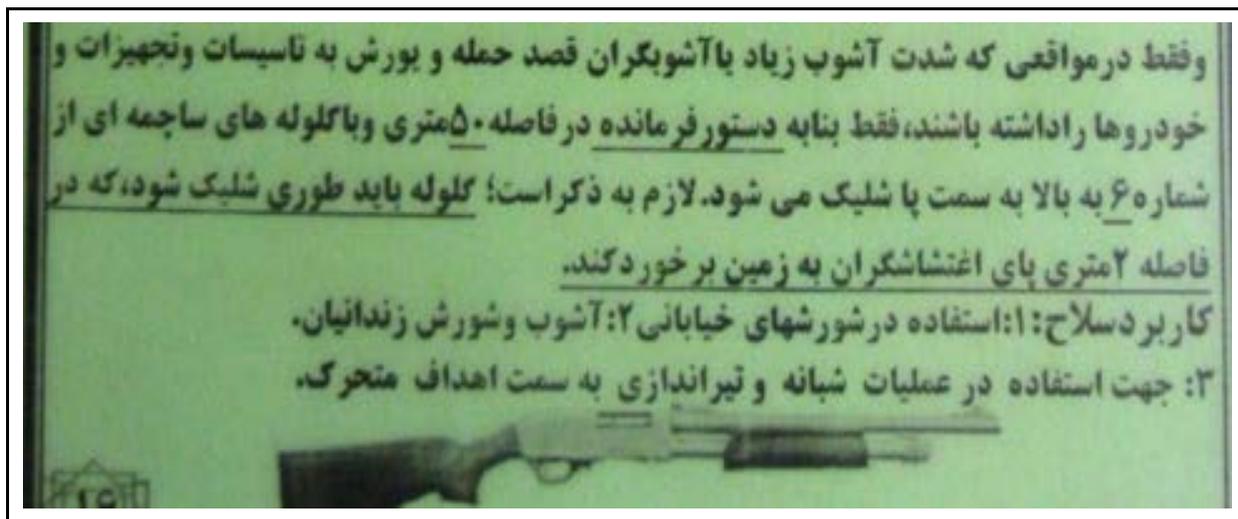
¹⁹⁰ همان، ماده ۴.

¹⁹¹ همان، ماده ۴. همچنین نگاه کنید به «قانون اساسی جمهوری اسلامی»، تهران (۱۳۵۸)، اصل ۲۷، قابل دسترسی در

ماده ۶ همچنین استفاده از سلاح گرم علیه وسایل نقلیه را محدود می‌کند و چنین اقدامی را فقط در مواردی مجاز می‌داند که وسیله نقلیه به سرقت رفته باشد، کالای قاچاق، افراد فراری، مواد مخدر، سلاح یا مهمات غیرقانونی حمل کند، درگیر حمله به افراد باشد یا به هر نحو دیگری تهدید قریب‌الوقوعی محسوب شود. مأموران از نظر قانونی موظفند که قبل از توسل به نیروی کشنده، هشدار دهند و تمام اقدامات جایگزین را انجام دهند.¹⁹²

در جریان تهیه این گزارش، چندین دستورالعمل داخلی نیروهای امنیتی به دست آمده و بررسی شد. این دستورالعمل‌ها، از جمله دستورالعمل‌های صادر شده برای یگان‌های ویژه فراجا و گردان‌های امنیتی امام علی، اصولی را در مورد استفاده از تفنگ‌های شات‌گان و همچنین محدودیت‌هایی در مورد به‌کارگیری آنها تعیین می‌کنند. در دستورالعمل استفاده از تفنگ شات‌گان توسط یگان‌های ویژه نیروی انتظامی آمده است:

«... فقط در مواقعی که شدت آشوب زیاد یا آشوبگران قصد حمله و یورش به تاسیسات و تجهیزات و خودروها را داشته باشند، فقط بنا به دستور فرمانده در فاصله ۵۰ متری و با گلوله‌های ساچمه‌ای از شماره ۶ به بالا به سمت پا شلیک می‌شود. لازم به ذکر است؛ گلوله باید طوری شلیک شود، که در فاصله ۲ متری پای اغتشاشگران به زمین برخورد کند.»¹⁹³

«جزوه آموزشی نحوه استفاده از تفنگ شات‌گان» برای یگان ویژه پلیس. منبع ایران‌وایر (اختصاصی)

جزوه آموزشی گردان یکم امنیتی شهید متوسلیان، وابسته به گردان‌های امام علی در شهرستان البرز، شامل دستورالعمل تفصیلی مشابهی در خصوص نحوه به‌کارگیری سلاح شات‌گان است. بر اساس مفاد این دستورالعمل، در شرایط اجبار به استفاده از این سلاح در فاصله کمتر از ۵۰ متر، تیراندازی صرفاً باید به بخش‌های پایین‌تنه یا زیر پای فرد هدف معطوف گردد تا از بروز صدمات شدید جلوگیری شود. در فواصل بیش از ۵۰ متر، محدوده مجاز تیراندازی صرفاً ناحیه کمر اعلام شده و هرگونه شلیک به ناحیه سر یا سایر نقاط حساس بدن ممنوع است.¹⁹⁴

در بخش دیگری از این دستورالعمل تصریح گردیده است، که در استفاده از گلوله‌های پلاستیکی سخت، هدف‌گیری به سمت سر در فواصل کمتر از ۲۵ متر به‌طور مطلق ممنوع می‌باشد، تا از ایجاد آسیب‌های جبران‌ناپذیر یا مرگبار پیشگیری شود. افزون

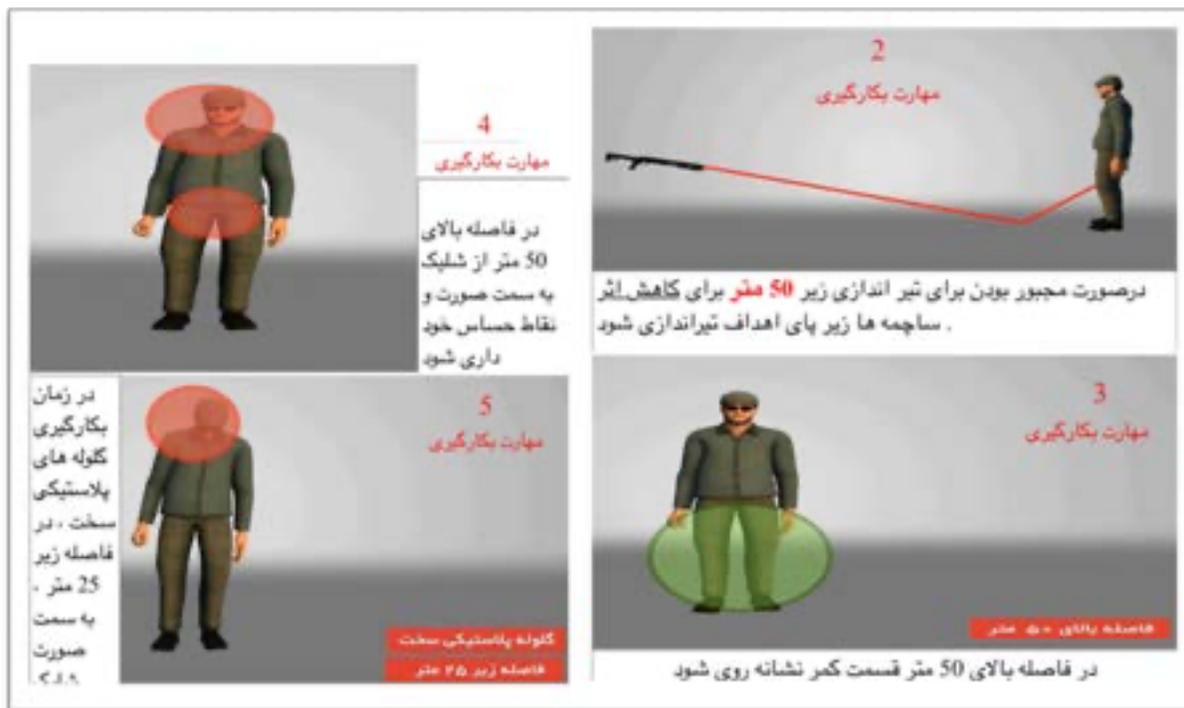
<https://rc.majlis.ir/en/law/show/132239>

¹⁹² «قانون بکارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری»، ماده ۶.

¹⁹³ «جزوه آموزشی نحوه استفاده از تفنگ شات‌گان» برای یگان ویژه پلیس (موجود در آرشیو ایران‌وایر).

¹⁹⁴ «کتاب آموزش نگهداری و بکارگیری از سلاح شاتگان ساخت صنایع شهید کاوه خراسان و شهید همدانی».

بر این، در خصوص کاربرد گلوله‌های ساچمه‌ای سُرپی نیز تأکید شده است، که تیراندازی به افراد در فاصله کمتر از ۵۰ متر ممنوع بوده و در فواصل بیش از آن نیز باید به‌طور جدی از شلیک به نواحی حساس و به‌ویژه صورت اجتناب گردد.¹⁹⁵

دستورالعمل استفاده از سلاح ساچمه زن. منبع «کتاب آموزش نگهداری و بکارگیری از سلاح شاتگان ساخت صنایع شهید کاوه خراسان و شهید همدانی»

مدارک میدانی و گزارش‌های مستند از اعتراضات سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهند، که نیروهای انتظامی و امنیتی به طور سازمان‌یافته مقررات مربوط به استفاده از سلاح‌های شات‌گان و دیگر تجهیزات کم‌تر کشنده را نادیده گرفته‌اند. این در حالی است که قواعد داخلی، استفاده از این سلاح‌ها را صرفاً در شرایط ناآرامی شدید یا تهدید مستقیم مجاز می‌داند و به‌طور مشخص فاصله شلیک، اندازه مجاز ساچمه و ضرورت هدف‌گیری به سمت زمین یا بخش‌های پایین‌تنه را تعیین کرده است. با وجود این، مأموران در موارد متعدد به سوی بالاتنه یا سر شلیک کرده‌اند، اهدافی خارج از محدوده مجاز را هدف قرار داده‌اند و از ساچمه‌هایی با کالیبر بالا استفاده کرده‌اند که می‌تواند منجر به جراحات جدی یا مرگ شود. این رفتارها نقض آشکار مقررات داخلی و استانداردهای بین‌المللی، از جمله «پروتکل‌های سازمان ملل در مورد به‌کارگیری پرتابه‌های ضربه‌ای» (Kinetic Impact Projectiles or KIPs) بوده و گستره و شدت آسیب‌های وارده به روشنی گویای این تخلفات است.¹⁹⁶

تعداد زیادی از افرادی که به عنوان نیروهای لباس‌شخصی توصیف شده‌اند، بدون آن که وابستگی رسمی آنان به نهادهای امنیتی یا انتظامی، از جمله گردان‌های امنیتی امام علی و یگان‌های بسیج فاتحین احراز شده باشد، به‌طور گسترده به سلاح‌های شات‌گان مجهز و در میدان به‌کار گرفته شدند. حتی با فرض این که تمامی این افراد از نیروهای رسمی بوده باشند، نحوه استفاده آنان از سلاح گرم در موارد مکرر ناقض مقررات قانونی و آیین‌نامه‌های داخلی بوده است. آنان غالباً در فاصله‌هایی فراتر از حدود مجاز شلیک کرده و نواحی فوقانی بدن، از جمله سر، صورت و دیگر بخش‌های حساس را هدف قرار داده‌اند؛ اقدامی که آشکارا در تعارض با الزامات مربوط به ضرورت، تناسب، اخطار قبلی و حداقل استفاده از زور قرار دارد. در موارد

¹⁹⁵ همان.

¹⁹⁶ راهنمای سلاح‌های کم‌تر کشنده در اعمال قانون.

متعدد نحوه به کارگیری زور به گونه‌ای بوده که به نظر می‌رسد هدف آن تنبیه، وارد آوردن درد شدید، ایراد صدمات جدی یا حتی سلب حیات بوده است.

اعضای یگان‌های ویژه نیروی انتظامی و نیروهای امنیتی همچنین از فشنگ‌های ساچمه‌ای فلزی با کالیبر بالا، از جمله گلوله‌های چهارپاره ۹ تایی و ۱۲ تایی، استفاده کرده‌اند؛ اقدامی برخلاف ممنوعیت‌های مربوط به استفاده از پرتابه‌هایی که قادر به وارد آوردن صدمات شدید یا مرگبار هستند. این مهمات به صورت بی‌ضابطه و از فاصله نزدیک به سوی معترضان و رهگذران شلیک شده‌اند که نقض آشکار پروتکل‌های سازمان ملل در مورد به کارگیری پرتابه‌های ضربه‌ای به شمار می‌رود. دستورات عمل‌های سازمان ملل در خصوص سلاح‌های کم‌ترکشنده، صراحتاً هدف گرفتن سر، صورت یا گردن را ممنوع می‌داند و استفاده از پرتابه‌های فلزی پوشیده شده با لایه لاستیکی را نیز به دلیل خطرات شدید آن منع کرده است. چنین رفتاری مصداق بارز به کارگیری غیرقانونی زور در چهارچوب حقوق بین‌الملل محسوب می‌شود.¹⁹⁷

چارچوب حقوقی ایران در زمینه استفاده از سلاح‌های گرم با استانداردهای بین‌المللی فاصله دارد و حتی همین قوانین حداقلی نیز در جریان اعتراض‌های سال ۱۴۰۱ به‌طور گسترده نادیده گرفته شدند. استفاده از تفنگ‌های شات‌گان و مهمات کمترکشنده باعث ایجاد آسیب‌ها و تلفات غیرقانونی گسترده شد. بر اساس معیارهای بین‌المللی حقوق بشر، این اقدامات مصداق استفاده غیرقانونی از زور بوده، اصول ضرورت، تناسب و احتیاط را نقض می‌کنند و می‌توانند به محرومیت خودسرانه از حیات یا وارد شدن آسیب بدنی تعبیر شوند. استفاده از سلاح‌های گرم با هدف مجازات یا آسیب‌رساندن به جای بازگرداندن نظم، نشان‌دهنده نقض سازمان یافته حقوق و فاصله آشکار میان قانون و اجراست و رژیم ایران را در معرض مسئولیت بین‌المللی قرار می‌دهد.

197 همان.

۹. مطالعات موردی استفاده کشنده از سلاح‌های کمتر کشنده

سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱ در ایران، نشان‌دهنده یک کارزار سازمان‌یافته خشونت علیه شهروندان بی‌سلاح بود. نیروهای امنیتی معترضان و افراد حاضر در محل را با سلاح‌های گرم، شات‌گان، تفنگ‌های پینت‌بال و گاز اشک‌آور هدف قرار دادند که باعث مرگ، نایب‌نایی و جراحات دائمی شد. مطالعات موردی زیر، این خشونت حساب‌شده و سازوکارهای دولتی که موجب نقض گسترده حقوق بشر و جنایات علیه بشریت شده‌اند را به تصویر می‌کشند.

۱.۹. نایب‌سازی هدفمند

در جریان اعتراضات روز چهارشنبه ۳۰ شهریور ۱۴۰۱ در شهر اسفراین، استان خراسان شمالی، مأموران نیروی انتظامی بدون رعایت الزامات قانونی مربوط به استفاده از سلاح گرم اقدام به تیراندازی کردند. در ویدئویی که لحظاتی پیش از زخمی شدن الهه توکل‌یان ضبط شده است، جمعیت معترضان دیده می‌شوند که به صورت کاملاً مسالمت‌آمیز در حال سر دادن شعارهای ضد حکومتی هستند. در همین ویدئو مرد جوانی دیده می‌شود، که از داریستی بالا رفته و اقدام به پاره کردن پوستر علی خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی می‌کند.¹⁹⁸ در ویدئوی دیگری که از زاویه‌ای متفاوت تصویربرداری شده، یک مأمور نیروی انتظامی قابل مشاهده است، که با هدایت یک افسر مافوق، دست کم دو بار به طور مستقیم و بدون هیچ‌گونه هشدار قبلی به سوی فردی که در حال پاره کردن پوستر است، شلیک می‌کند.¹⁹⁹

¹⁹⁸ «اعتراضات در ایران | پاره کردن بنر خامنه‌ای و صدای شلیک مستقیم اسفراین ۳۰ شهریور»، صدای آمریکا (۳۱ شهریور ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://ir.voanews.com/a/iran-esfarayen-khamenehei-6757560.html>

¹⁹⁹ «پاره کردن بنر خامنه‌ای توسط مردم در #اسفراین #mahsaamini #مهاساامینی #گزارشگرمنوتو»، فیس بوک (۳۱ شهریور ۱۴۰۱)، <https://www.facebook.com/watch/?v=682921056017950>

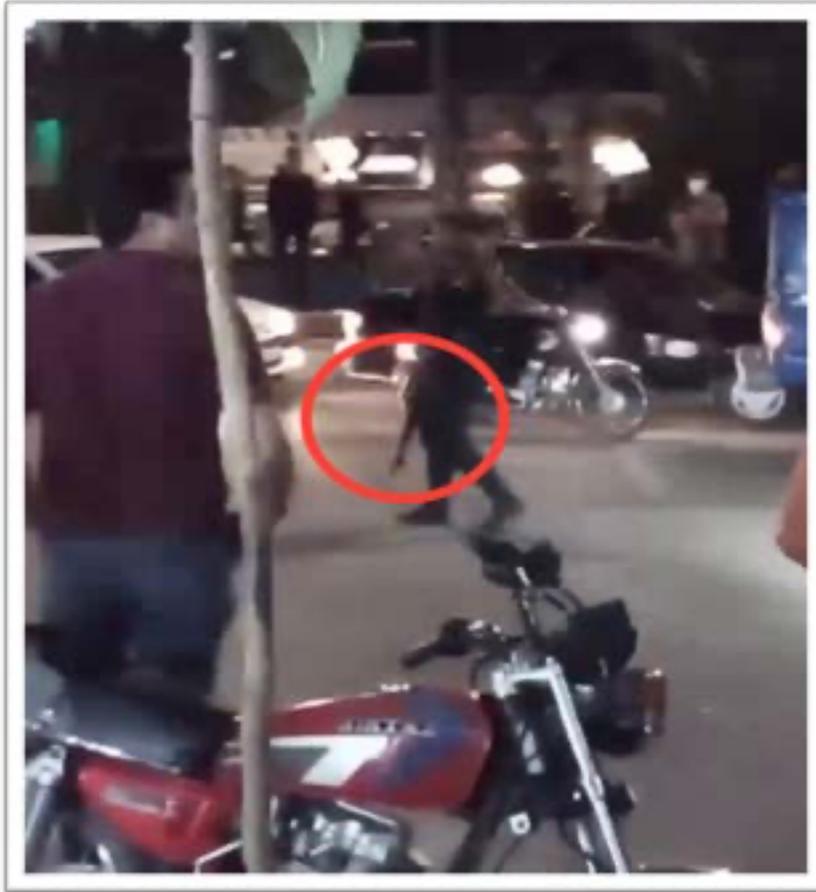
شلیک مستقیم یک مأمور نیروی انتظامی با هدایت یک افسر مافوق به سوی فردی که در حال پاره کردن پوستر علی خامنه ای بود. اسفراین، ۳۱ شهریور ۱۴۰۱. نام نشان منو تو و محل حادثه بر روی تصویر است. منبع یک ویدئو منتشر شده توسط منو تو در فیس بوک

مأمور نیروی انتظامی که به صورت مستقیم به فردی که در حال پاره کردن پوستر علی خامنه ای بود، شلیک کرد. اسفراین، ۳۱ شهریور ۱۴۰۱. نام نشان منو تو و محل حادثه بر روی تصویر است. منبع یک ویدئو منتشر شده توسط منو تو در فیس بوک

به نظر می‌رسد مرد جوانی که بر بالای داربست قرار داشت، پس از اصابت گلوله به پایین سقوط کرده و سپس بازداشت می‌شود. در ویدئوی دیگری که ادامه همین اعتراضات را به تصویر می‌کشد، یکی از مأموران نیروی انتظامی با تفنگ شات‌گان در خیابان و در میان مردم دیده می‌شود؛ این در حالی است که هیچ نشانه‌ای از اقدامات خشونت‌آمیز از سوی معترضان مشاهده نمی‌گردد و تنها صدای شعارهای ضد حکومتی و دشنام شنیده می‌شود.²⁰⁰

²⁰⁰ پی پی سی فارسی (@bbc persian)، «ویدئوی جدید از لحظه تیراندازی به الهه توکلیان در اسفراین؛ 'دیدم منو هدف گرفت'»، اینستاگرام (۳ شهریور ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.instagram.com/bbcpersian/reel/CwXSEZ-IsDS/>.

یک مأمور نیروی انتظامی لحظاتی قبل از شلیک به سمت الهه توکلیان. منبع پی بی سی فارسی

لحظاتی بعد همین مأمور مسلح به سمت گروهی از افراد که الهه توکلیان هم در میانشان است بازیگردد و بدون هیچ هشدار شلیک می کند. سپس دورین به آن سمت می رود و نشان می دهد، که گروهی از مردم الهه توکلیان را احاطه کرده و سعی می کنند که با آب صورت خون آلودش را بشویند. به گفته الهه توکلیان، مأمور فراجا از فاصله کمتر از ۵۰ متر به سمت وی شلیک کرد؛ شلیکی که منجر به نابینایی وی شد.²⁰¹

²⁰¹ همان. همچنین نگاه کنید به الهه توکلیان (@elahetavakolian14)، «در تاریخ ۳۰ شهریور، در اسفراین، در حالی که فاصله ای بسیار کوتاه با مهاجمین داشتم، به سمت چشمانم شلیک کردند»، اینستاگرام (۲۳ اسفند ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در https://www.instagram.com/p/Cp_yAM5dgckP/ (شرح تجربه شخصی الهه توکلیان و احساسات او در مورد اصابت گلوله به چشمش).

الهه توکلین بلافاصله پس از اصابت گلوله ساچمه ای به چشمش. منبع یک ویدئوی منتشر شده در حساب کاربری وی در اینستاگرام

این اقدامات نقض روشن ماده ۶ (حق حیات) و ماده ۷ (ممنوعیت شکنجه و رفتار یا مجازات ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز) میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی است. همچنین، هدف گرفتن سازمان‌یافته غیرنظامیان بی‌دفاع و ماهیت گسترده و عمدی تیراندازی‌ها، مطابق ماده ۷ اساسنامه رم، مصداق جنایت علیه بشریت به شمار می‌آید؛ به‌ویژه در قالب اقدام به قتل، شکنجه و سایر اعمال غیرانسانی.²⁰² از منظر داخلی، این اقدامات ناقض قانون استفاده از سلاح توسط مأموران نیروهای مسلح در موارد ضروری و همچنین دستورالعمل‌های یگان ویژه فراجا بوده است، که اصول ضرورت، تناسب، هشدار و هدف‌گیری به قسمت پایین تنه را تعیین می‌کنند. استفاده از سلاح‌های شات‌گان و فشنگ‌های ساچمه‌ای در این دو مورد از

²⁰² «میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی»، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶، ۹۹۹ مجموعه معاهدات سازمان ملل ۱۷۱، ۶ I.L.M. ۳۶۸ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶)، قابل دسترسی در <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> (منبع به زبان انگلیسی) (از این پس «میثاق حقوق مدنی و سیاسی»); همچنین نگاه کنید به «اساسنامه ژم دیوان کیفری بین‌المللی»، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸، ۲۱۸۷ مجموعه معاهدات سازمان ملل، ص. ۹۰، قابل دسترسی در <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf> (منبع به زبان انگلیسی) (از این پس «اساسنامه ژم»).

طریق مجاری تأمین تحت کنترل دولت امکان‌پذیر شده است، امری که بر ارتباط مستقیم میان تأمین سلاح و ارتکاب نقض حقوق بشر تأکید می‌کند.

۲.۹. حمله با پینت‌بال

در تاریخ ۱۶ آذر ۱۴۰۱، ویدئویی در محله اکباتان تهران ضبط شده است که نشان‌دهنده دستگیری یک فرد توسط نیروهای لباس‌شخصی می‌باشد. در این ویدئو، فرد بازداشت شده به آرامی روی یک نیمکت نشسته و هیچ‌گونه مقاومت یا رفتار تهدیدآمیزی از خود نشان نمی‌دهد. یکی از مأموران لباس شخصی به طور ناگهانی به او نزدیک شده، از فاصله‌ای کمتر از نیم متر، تفنگ پینت‌بال خود را مستقیم به سمت صورت وی نشانه رفته و شلیک می‌کند. صدای شلیک در ویدئو به وضوح شنیده می‌شود. پس از این واقعه، فرد مذکور به مکان نامعلومی منتقل می‌گردد.²⁰³

شلیک مأمور امنیتی لباس شخصی به یک معترض بازداشت شده با سلاح پینت‌بال. شهرک اکباتان تهران، ۱۶ آذر ۱۴۰۱. منبع یک ویدئوی منتشرشده توسط صدای آمریکا در یوتیوب

²⁰³ صدای آمریکا، «شلیک به صورت معترض پیش از بازداشت در اکباتان تهران – چهارشنبه ۱۶ آذر»، یوتیوب، قابل دسترسی در <https://www.youtube.com/watch?v=i8f0s34FWH0&t=3s> (آخرین بازدید ۲۱ خرداد ۱۴۰۴).

نمای نزدیک تر از شلیک مأمور امنیتی لباس شخصی به یک معترض بازداشت شده با سلاح پینت بال. شهرک اکباتان تهران، ۱۶ آذر ۱۴۰۱. منبع یک ویدئوی منتشرشده توسط صدای آمریکا در یوتیوب

استفاده از سلاح پینت بال در این شرایط، نشان‌دهنده تلاشی عمدی برای وارد کردن آسیب شدید بدنی به منظور مجازات، تحقیر و ایجاد ترس و وحشت است و نقض ماده ۷ میثاق حقوق مدنی و سیاسی محسوب می‌شود. همچنین، به دلیل ماهیت سازمان‌یافته این اقدامات، می‌تواند مصداق جنایت علیه بشریت طبق اساسنامه ژنوا باشد. سلاح پینت بال احتمالاً از طریق انجمن پینت بال ایران و فدراسیون ورزش‌های همگانی ایران تأمین شده است، که با وجود آن‌که به ظاهر سازمان‌هایی مدنی و غیرنظامی هستند، تحت نظارت سپاه پاسداران فعالیت می‌کنند. این موضوع نشان می‌دهد که چگونه زنجیره‌های تأمین وسایل ورزشی برای تسهیل سرکوب مورد سوءاستفاده قرار گرفته‌اند.

۳.۹. حمله به وسایل نقلیه

گزارش‌های متعدد از سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهند که مأموران نیروهای انتظامی و امنیتی ایران از فاصله نزدیک به خودروهای در حال عبور تیراندازی کرده‌اند؛ اقدامی که به مرگ و جراحات جبران‌ناپذیر برخی افراد انجامیده است. شواهد موجود بیانگر آن است که این اقدامات به‌طور عمدی و با هدف تنبیه یا وارد کردن آسیب شدید به معترضان و رهگذران صورت گرفته و از این رو، نه تنها نقض صریح مقررات داخلی مربوط به استفاده از سلاح گرم است، بلکه همچنین مواد ۶ و ۷ میثاق حقوق مدنی و سیاسی و قواعد سازمان ملل متحد در خصوص استفاده از سلاح‌های کمتر کشنده را نقض کرده‌اند.

دست‌کم چهار شهروند در سه استان مختلف در جریان چنین حملاتی کشته شدند. در هر چهار مورد، شواهد مستند از جمله تصاویر و شهادت شاهدان عینی از صحنه تأیید می‌کنند، که نیروهای انتظامی و امنیتی بدون دلیل موجه از سلاح گرم استفاده کردند. در تنها یک مورد، مأمور متخلف محکوم گردید، در حالی که در سایر موارد هیچ‌گونه پاسخ‌گویی قضایی صورت نگرفت.²⁰⁴ این اقدامات با معیارهای قتل و سایر اعمال غیرانسانی مندرج در اساسنامه ژنوا انطباق دارند و بخشی از یک الگوی ساختاری سرکوب را تشکیل می‌دهند.

²⁰⁴ مسعود کاظمی، «مورد خاص مهران سماک؛ پیچیدگی پرونده قتل با شلیک فرمانده انتظامی»، ایران اینترنشنال (۱۷ فروردین ۱۴۰۳)، قابل دسترسی در <https://www.iranintl.com/202404049822>؛ همچنین نگاه کنید به فرین عاصمی، «جان‌باختگان اعتراض‌های ایران؛ شیرین علیزاده، زنی که از گلوله خوردنش فیلم گرفت»، بی بی سی فارسی (۷ شهریور ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.bbc.com/persian/articles/ckk1n03496ro> (بحث در مورد جزئیات قتل فراقضایی شیرین علیزاده)؛ همچنین نگاه کنید به مرکز اسناد حقوق بشر ایران، رک. زیرنویس ۹۳ (توضیحات پیرامون قتل فراقضایی مطلب سعید پیرو و یحیی رحیمی در استان کردستان).

استمرار این گونه اقدامات نشان‌دهنده آن است که چنین رفتارهایی در عمل به یک رویه ساختاری در میان نیروهای انتظامی و امنیتی تبدیل شده است. در یکی از ویدئوهای منتشرشده در فضای مجازی، بازداشت یک معترض در حوالی دانشگاه صنعتی شریف در تهران به تصویر کشیده شده است. در این ویدئو، گروهی از مأموران امنیتی موتورسوار با صورت‌های پوشیده، از فاصله‌ای کمتر از چند متر با تفنگ پینت‌بال به سوی سرنشین خودرویی که در حال فیلم‌برداری از صحنه بوده، شلیک می‌کنند. شکسته شدن شیشه خودرو بر اثر برخورد گلوله، حکایت از استفاده از مهماتی با هسته فلزی سخت دارد.²⁰⁵

شلیک مأمور امنیتی لباس شخصی به خودرویی که یک نفر در آن در حال فیلم‌برداری از وقایع است. اطراف دانشگاه صنعتی شریف در تهران، ۱۰ مهر ۱۴۰۱. تاریخ و نام نشان پی پی سی بر روی تصویر آمده است. منبع یک ویدئوی منتشرشده توسط پی پی سی فارسی در ایکس

در یک حادثه مشابه که در شب ۲۴ آبان ۱۴۰۱ رخ داد، علی دلپسند به همراه همسرش، بهاره، و دختر خردسالش با خودروی شخصی در یکی از بلوارهای شهر رشت، استان گیلان، در حال عبور بودند. زمانی که بهاره دست خود را از پنجره خودرو بیرون آورد و علامت پیروزی نشان داد، یکی از مأموران مسلح با تفنگ شات‌گان به سمت خودروی آن‌ها شلیک کرد. در پی این تیراندازی، یکی از چشمان علی دلپسند به شدت آسیب دید و او بینایی آن چشم را از دست داد. همچنین چندین ساچمه به صورت بهاره اصابت کرد و خرد شدن شیشه‌های خودرو موجب جراحت دست دختر خردسالشان شد.²⁰⁶

²⁰⁵ پی پی سی فارسی (@bbcpersian)، ایکس (۱۰ مهر ۱۴۰۱، ساعت ۳:۳۴ دقیقه بعد از ظهر)، قابل دسترسی در <https://x.com/bbcpersian/status/1576659223781560321>.

²⁰⁶ آیدا فجر، «چشم‌هایش؛ خانواده دلپسند و رسپینای خردسال که شاهد یک جنایت شد»، ایران‌وایر (۲ آبان ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/videos/121802>.

خودروی علی دلپسند پس از شلیک مأموران امنیتی با تفنگ شات گان. منبع ایران وایر

(چپ) علی دلپسند بلافاصله پس از اصابت گلوله های ساچمه ای. (راست) علی دلپسند در بیمارستان. منبع ایران وایر

هدف گیری عمدی وسایل نقلیه و سرنشینان آنها، مصداق محروم سازی خودسرانه از حق حیات و شکنجه بوده و نقض مواد ۶ و ۷ میثاق حقوق مدنی و سیاسی محسوب می شود. همچنین، براساس اصول مربوط به جنایات علیه بشریت، این اقدامات مصداق آزار و شکنجه و سایر رفتارهای غیرانسانی است. استفاده از شات گان ها و آن چه به اصطلاح مهمات کمتر

کشنده نامیده می‌شود در این حملات، نقش سامانه‌های تدارکاتی دولت را در تسهیل مستقیم ارتکاب چنین نقض‌های حقوق بشری برجسته می‌کند.

۴.۹. استفاده بی‌رویه از گلوله‌های فلزی هسته‌دار و پرتابه‌های گاز اشک‌آور

صدها ویدئو و پرونده‌های پزشکی مربوط به اعتراضات سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهند، که مأموران انتظامی و امنیتی به‌طور بی‌رویه و خارج از چارچوب قانونی، معترضان و افراد حاضر در محل را هدف قرار داده و اغلب سر، صورت و چشم‌ها را نشانه گرفته‌اند. برخورد گلوله‌های فلزی هسته‌دار و پرتابه‌های گاز اشک‌آور باعث جراحات شدید، نابینایی دائمی، شکستگی جمجمه و در برخی موارد مرگ شده است. این یافته‌ها به‌طور گسترده‌ای مستندسازی شده و توسط پرونده‌های پزشکی و سایر شواهد هم زمان تأیید می‌شوند.

در یکی از ویدئوهای منتشرشده در فضای مجازی، گروهی از مأموران لباس شخصی مسلح در کنار خودروی منتسب به نیروی انتظامی مشاهده می‌شوند. محل وقوع این رویداد مهرشهر کرج و زمان ثبت آن مهرماه ۱۴۰۱ اعلام شده است. در این ویدئو، دو نفر از نیروهای مذکور در کنار خودرو موضع گرفته و به صورت پی‌درپی به سمت آن سوی خیابان تیراندازی می‌کنند، در حالی که چند نفر دیگر از آن‌ها به سمت نقطه‌ای که به نظر می‌رسد کانون حریق یا ناآرامی باشد، حرکت کرده و دست به تیراندازی می‌زنند.²⁰⁷

تیراندازی مستقیم مأموران امنیتی لباس شخصی به معترضان در مهرشهر کرج (مهر ۱۴۰۱). نام نشان منوتو بر روی تصویر دیده می‌شود. منبع یک ویدئوی منتشر شده توسط منوتو در یوتیوب

در ویدئویی که در تاریخ ۱۰ مهر ۱۴۰۱ توسط یکی از شهروندان در خیابان جمهوری تهران ضبط شده است، مشاهده می‌شود که گروهی پرتعداد از مأموران یگان ویژه فراجا در حالی که سوار بر موتورسیکلت هستند، در میان ازدحام جمعیت و ترافیک

²⁰⁷ گزارشگر منوتو، «شلیک مستقیم چند مأمور لباس شخصی به مردم در مهرشهر کرج»، یوتیوب (۱ مهر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.youtube.com/watch?v=ozXp83eYfyc>.

سنگین، به طور مکرر و بدون هدف گیری مشخص اقدام به تیراندازی به سمت معترضان، رهگذران و وسایل نقلیه عبوری می‌نمایند.²⁰⁸

در ویدئویی دیگری که در تاریخ ۱۶ مهر ۱۴۰۱ و در حوالی دانشگاه صنعتی شریف در تهران ضبط شده است، گروهی از مأموران لباس شخصی مشاهده می‌شوند، که به طور مستقیم و پیوسته به سوی جمعی از معترضان تیراندازی می‌کنند. این نیروهای امنیتی، که برخی از آن‌ها فاقد ظاهر معمول مأموران حکومتی هستند، همگی بدون استثنا مسلح اند. شلیک‌ها جان معترضان و عابران حاضر در محل را که در تیررس گلوله‌ها قرار داشتند در خطر می‌انداختند. در هیچ نقطه‌ای از ویدئو نشانه‌ای دیده نمی‌شود که حاکی از تهدید یا اقدام خشونت‌آمیز از سوی معترضان علیه مأموران باشد. دست کم یک مأمور دیده می‌شود که گلوله‌های گاز اشک‌آور را به صورت مستقیم به سوی معترضان شلیک می‌کند؛ اقدامی که برخلاف رویه‌های استاندارد کنترل جمعیت است.²⁰⁹

²⁰⁸ «ایران‌وایر»، رک. زیرنویس ۹۲.

²⁰⁹ کمپین حقوق بشر ایران (@ICHRI)، ایکس (۱۸ مهر ۱۴۰۱، ساعت ۳:۲ دقیقه بعد از ظهر)، قابل دسترسی در <https://x.com/ICHRI/st>

[.atus/1579547979111075840](https://www.atus/1579547979111075840)

شلیک مأموران امنیتی لباس شخصی به صورت مستقیم و از فاصله نزدیک به گروهی از معترضان. حوالی دانشگاه صنعتی شریف در تهران، ۱۶ مهر ۱۴۰۱. منبع یک ویدیوی منتشر شده توسط مرکز حقوق بشر در ایران در ایکس

این رفتارها تنها محدود به فضاهای باز نبوده و در محیط‌های بسته نیز رخ داده است، جایی که خطر برای جان و امنیت افراد حتی بیشتر بود. تصاویر ایستگاه متروی تئاتر شهر تهران در تاریخ ۲۰ مهر ۱۴۰۱ نشان می‌دهند، که مأموران نیروی انتظامی در میان جمعیت مستقر بودند، در حالی که شعارهای ضد دولتی در ایستگاه طنین‌انداز می‌شد. در یکی از صحنه‌ها،

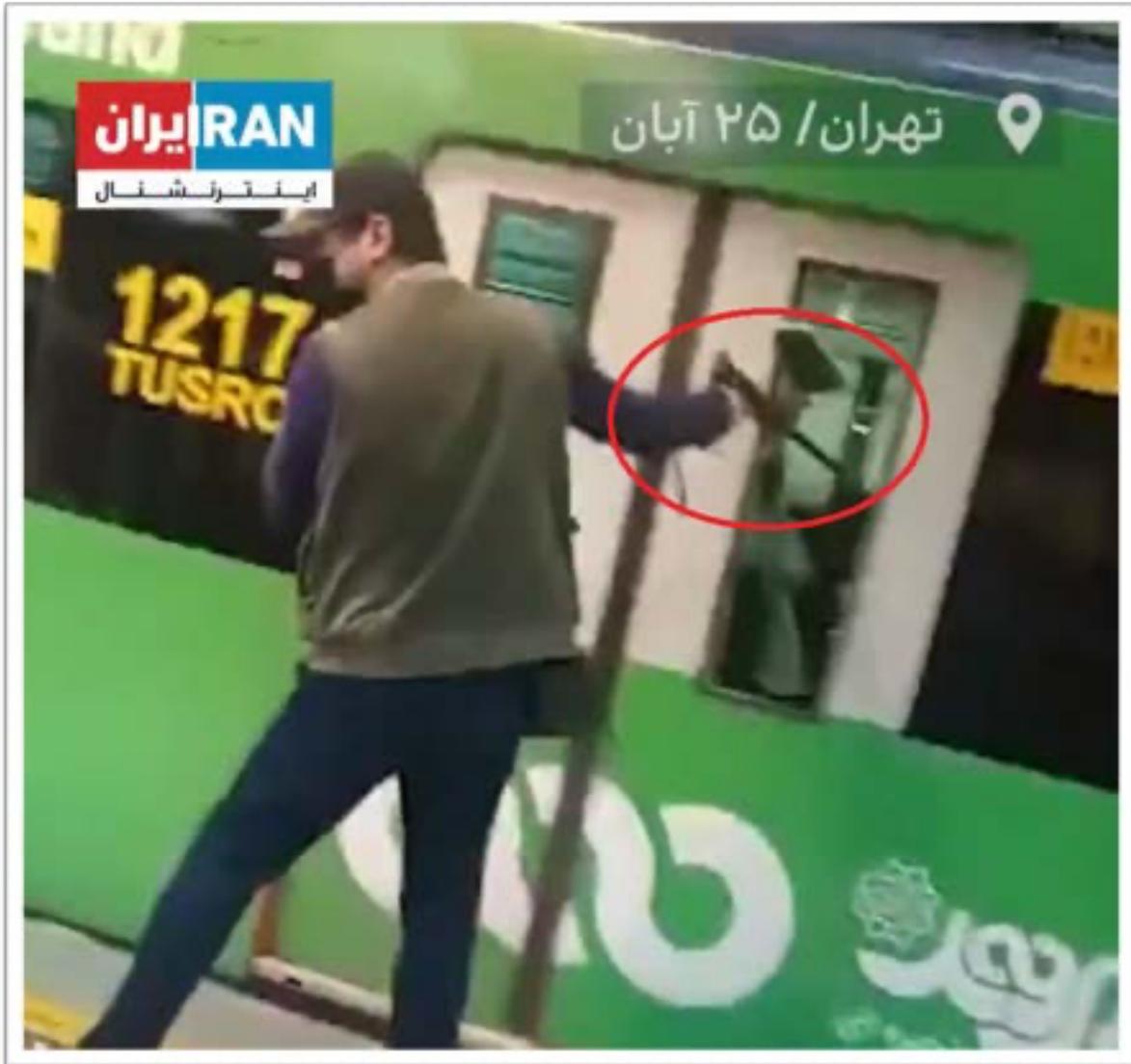
مأموران گاز اشک آور را از بالای پله‌برقی شلیک می‌کنند که موجب ایجاد وحشت گسترده و فرار مضطربانه مردم شد.²¹⁰ یک ویدیوی دیگر از همان ایستگاه، به تاریخ ۲۵ آبان ۱۴۰۱، مأموران نیروی انتظامی را همراه با افرادی لباس شخصی و مسلح به تفنگ‌های پینت‌بال نشان می‌دهد. در این فیلم، یکی از مأموران لباس شخصی که ظاهراً گلوله‌های پینت‌بال با هسته فلزی شلیک می‌کند، بارها به داخل یک واگن قطار تیراندازی می‌کند.²¹¹

شلیک‌های مستقیم و بی‌ضابطه سلاح‌های کمتر کشنده در فاصله نزدیک، به ویژه در فضاهای محدود یا شلوغ، خطر جدی ای برای جان و سلامت افراد داشته، با استانداردهای بین‌المللی استفاده از زور مغایرت دارد و براساس ماده ۷ میثاق حقوق مدنی و سیاسی، شکنجه محسوب می‌شود. راهنمای سازمان ملل در مورد سلاح‌های کمتر کشنده در اعمال قانون تأکید می‌کند، که شلیک بی‌ضابطه، متوالی یا هم‌زمان چند پرتابه، دقت را کاهش داده و با اصول ضرورت و تناسب سازگار نیست. استفاده از پرتابه‌های فلزی، از جمله پرتابه‌های شلیک شده از سلاح‌های شات‌گان، در هیچ شرایطی مجاز نیست.²¹²

²¹⁰ پی پی سی فارسی (@bbc_persian)، «چندیدن ویدیو از اعتراض شهروندان تهران در یک ایستگاه مترو در شبکه‌های اجتماعی منتشر شده است»، اینستاگرام (۲۰ مهر ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://www.instagram.com/reel/Cjn1MKsIH3Q>.

²¹¹ ایران اینترنشنال (@IranIntl)، ایکس (۲۵ آبان ۱۴۰۱، ساعت ۳:۵۳ دقیقه بعد از ظهر)، قابل دسترسی در <https://x.com/IranIntl/stat.us/1592984243793264647>.

²¹² راهنمای سلاح‌های کمتر کشنده در اعمال قانون.

شلیک مأمور امنیتی لباس شخصی به داخل کوبه‌ای مملو از جمعیت با سلاح پینت‌بال. ایستگاه متروی تئاتر شهر در تهران، ۲۵ آبان ۱۴۰۱. بر روی تصویر محل و تاریخ حادثه و نام نشان ایران اینترنشنال آمده است. منبع یک ویدئوی منتشرشده توسط ایران اینترنشنال در ایکس

این حوادث الگویی مکرر از بی‌تفاوتی شدید نیروهای امنیتی نسبت به جان و ایمنی شهروندان را نشان می‌دهد که منجر به صدها مورد مرگ و جراحات شدید شده است. برای نمونه، در شامگاه ۲۵ آبان ۱۴۰۱، در جریان اعتراضات در بندرعباس، فرید رشیدی از فاصله نزدیک هدف تیراندازی مستقیم با گلوله‌های ساچمه‌ای نیروهای امنیتی قرار گرفت. معاینات پزشکی نشان داد که دوازده ساچمه در سر او، چهار ساچمه در چشم و چند ساچمه دیگر در شکم، قفسه سینه و پاهایش فرو رفته است. در نهایت، او بینایی یک چشم خود را از دست داد. رشیدی اظهار داشته است که مأمور شلیک کننده عمداً و با آگاهی کامل به سر او هدف‌گیری کرده بود.²¹³

²¹³ آیدا فجر، «چشم‌هایش؛ فرید رشیدی: چطور دلش آمد چشم کسی را بگیرد؟»، ایران‌وایر (۲ اسفند ۱۴۰۱)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/features/114004>

سی‌تی‌اسکن از سر فرید رشیدی. منبع ایران‌وایر

در جریان اعتراضات سال ۱۴۰۱، دست کم نه نفر در پی اصابت مستقیم گلوله های گاز اشک‌آور دچار آسیب‌های جدی شدند. این آسیب‌ها فراتر از نایبناپی بوده و در موارد متعددی به شکستگی و تغییر شکل جمجمه منجر شده است. برخی از قربانیان به دلیل شدت برخورد پرتابه‌ها از فاصله نزدیک، دچار فرو رفتگی‌های قابل مشاهده در جمجمه شده‌اند.

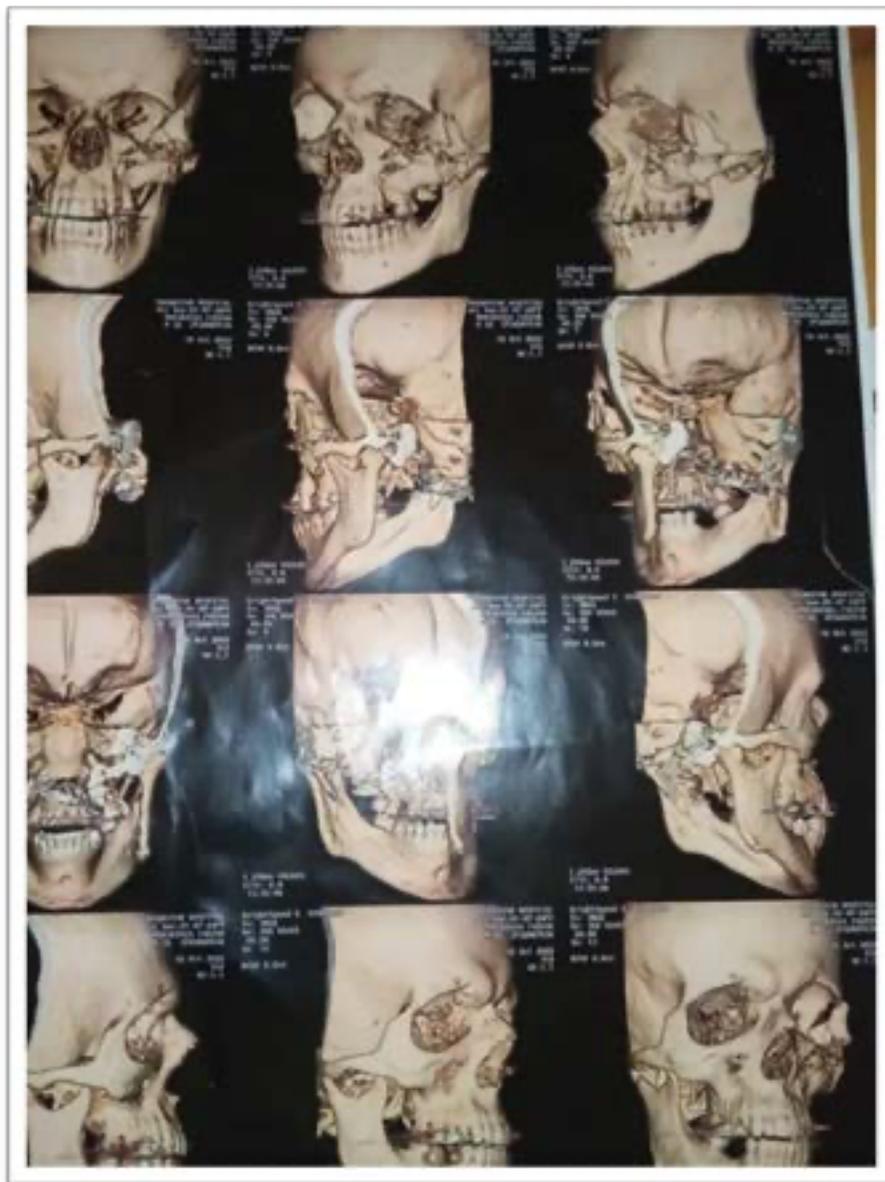
یک ویدئو که در شبکه های اجتماعی منتشر شده، گروهی از مأموران نیروی انتظامی را در میانه خیابانی پرتردد در محله مدائن تهران نشان می دهد، که در حال شلیک گاز اشک‌آور به سمت دیگر خیابان هستند. نحوه قرارگیری دستان آن‌ها در زاویه‌ای حدود ۹۰ درجه و مسیر پرتابه‌ها نشان می‌دهد، که گلوله‌ها به طور مستقیم به سمت جلو شلیک شده‌اند. با توجه به ابعاد ظاهری صحنه، عرض خیابان بیش از ۱۵ متر به نظر نمی‌رسد و فاصله مأموران تا پیاده‌روی مقابل کمتر از ۳۰ متر است.²¹⁴

²¹⁴ صدای آمریکا، «شلیک گاز اشک‌آور و پرتاب اشیاء از سوی مأموران امنیتی به سوی مردم در محله مدائن تهران»، یوتیوب (۳۱ شهریور ۱۴۰۱) قابل دسترسی در <https://www.youtube.com/watch?v=NcbKaRU9Knk>.

شلیک گاز اشک آور به سوی دیگر خیابان در محله مدائن تهران توسط مأمور نیروی انتظامی (۳۱ شهریور ۱۴۰۱). منبع یک ویدئوی منتشرشده توسط صدای آمریکا در یوتیوب

پیامدهای چنین روش‌هایی در چندین پرونده مستند آشکار شده است. فرزند مرادی‌نیا، فعال کارگری اهل سنندج در استان کردستان، پس از اصابت یک گلوله گاز اشک‌آور از فاصله نزدیک به چشمش، بینایی خود را برای همیشه از دست داد؛ این حادثه همچنین باعث آسیب دائمی به ساختار جمجمه او شد.²¹⁵

سی‌تی‌اسکن از سر فرزند مرادی‌نیا. منبع ایران‌وایر

در نمونه‌ای مشابه، سپهر خالقی در تاریخ ۲۴ آبان ۱۴۰۱، در جریان یکی از تجمعات اعتراضی در بلواری واقع در غرب تهران، هدف شلیک مستقیم گلوله گاز اشک‌آور از فاصله نزدیک توسط موتور سواران مسلح قرار گرفت. این شلیک منجر به نابینایی

²¹⁵آیدا قجر، «چشم‌هایش؛ فرزند مرادی‌نیا، فعال کارگری: چشم و صورتم سند روز دادخواهی است»، ایران‌وایر (۱۴ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/features/121261>

در یک چشم و آسیب جدی به بخشی از جمجمه او شد. وی پس از انجام سه عمل جراحی، از جمله ترمیم جمجمه و جای‌گذاری پروتز چشمی، همچنان با عوارض جسمی و پیامدهای اجتماعی این حادثه مواجه است.²¹⁶

شلیک گاز اشک‌آور به سمت معترضان به تلفات جانی نیز منجر شده است. یک مورد تأیید شده مربوط به ابوالفضل امیرعطایی، پسر ۱۶ ساله ای است که گلوله گاز اشک‌آور به صورت مستقیم به سرش اصابت کرد. او پس از گذراندن چند ماه در کما، بر اثر جراحات وارده درگذشت.²¹⁷

(چپ) ابوالفضل میرعطایی بلافاصله پس از اصابت گلوله به سرش. (راست) ابوالفضل میرعطایی چند ماه بعد از اصابت گلوله به سر وی. منبع حساب کاربری مادر وی، مریم دیور، در اینستاگرام

۵.۹. تیراندازی به سبک اعدام

یکی از روشن‌ترین شواهد ویدئویی که نشان‌دهنده شلیک عمدی مأموران امنیتی از فاصله‌ای کشنده به سوی معترضان است، فیلمی است که لحظات ضرب و شتم و تیراندازی به پوریا علی‌پور را ثبت کرده است. این ویدئو، که بیش از دو دقیقه به طول می‌انجامد و حاوی صحنه‌هایی آزاردهنده است، توسط یکی از شهروندان از طبقات بالایی ساختمانی مقابل محل حادثه فیلم برداری شده است. در این تصاویر، ده‌ها مأمور نیروی انتظامی، دست‌کم در دو نوبت، به علی‌پور حمله‌ور شده و او را به شدت مورد ضرب و شتم قرار می‌دهند. در بخشی از این ویدئو، یکی از مأموران سوار بر موتور بارها از روی بدن علی‌پور، که در آستانه در ورودی حیاط یک ساختمان مسکونی روی زمین افتاده است، عبور می‌کند.²¹⁸

²¹⁶ آیدا قجر، «چشم‌هایش؛ سپهر خالقی را با شلیک مستقیم گاز اشک‌آور کور کردند»، ایران‌وایر (۲۶ تیر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/special-features/118565>.

²¹⁷ «اعتراضات ایران؛ معترض ۱۶ ساله، هشت ماه پس از اصابت گلوله گاز اشک‌آور به سرش، درگذشت»، بی‌بی‌سی فارسی (۶ خرداد ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://www.bbc.com/persian/iran-65731212>؛ همچنین نگاه کنید به مریم دیور (@mmaryamdior)، اینستاگرام، قابل دسترسی در <https://www.instagram.com/mmaryamdior/> (آخرین بازدید ۲۱ خرداد ۱۴۰۴).

²¹⁸ ایران‌وایر (@iranwire)، ایکس (۱۰ آبان ۱۴۰۱، ۱۰:۳۳ دقیقه صبح)، قابل دسترسی در <https://x.com/iranwire/status/15874528>، 99860385793.

ضرب و شتم پوریا علی پور توسط گروهی از مأموران نیروی انتظامی در محله نازی آباد تهران، ۳۰ مهر ۱۴۰۱. منبع
یک ویدئو منتشر شده توسط ایران‌وایر در ایکس

چند لحظه ای بعد از این که مأموران نیروی انتظامی از محل دور می شوند، دو نفر نیروی امنیتی لباس شخصی به پوریا علی پور که همچنان بی حرکت بر روی زمین افتاده است نزدیک شده و دوباره با شدت شروع به کتک زدن وی می کنند. کمی بعد یکی از مأموران دیگران را کنار می زند و با تفنگ شات گان مستقیم و از فاصله کمتر از یک متر به صورت علی پور شلیک می کند.²¹⁹

²¹⁹ همان.

شلیک از فاصله کمتر از یک متر به صورت پوریا علی پور توسط گروهی از مأموران لباس شخصی در محله نازی آباد تهران، ۳۰ مهر ۱۴۰۱.
منبع یک ویدئو منتشر شده توسط ایران وایر در ایکس

۱۰. رنج شدید و آسیب‌های جبران‌ناپذیر سلاح‌های کمترکشنده

از میان ۱۳۴ تن از آسیب‌دیدگان شناسایی‌شده در جریان اعتراضات سال ۱۴۰۱ در ایران، دست‌کم ۲۳ نفر زن و ۱۱۱ نفر مرد بوده‌اند که در ۲۴ استان و ۴۷ شهر مختلف دچار جراحت شده‌اند. میانگین سنی آسیب‌دیدگان ۲۹ سال است. در میان آنها، دست‌کم ۱۱۴ نفر بر اثر شلیک گلوله‌های ساچمه‌ای، نه نفر در اثر اصابت گلوله‌های پینت‌بال، و نه نفر دیگر به دلیل برخورد مستقیم گلوله‌های گاز اشک‌آور مجروح و دچار نقص عضو شده‌اند. جز در موارد معدودی که افراد در اثر شلیک ساچمه‌های سُرپی از فاصله نزدیک به دست و پا دچار معلولیت شده‌اند، اغلب قربانیان از ناحیه سر، صورت و چشم هدف قرار گرفته‌اند.

فراتر از آن چه در این گزارش مستند شده است، آمار پزشکان و مراکز درمانی نشان می‌دهد که صدها نفر دیگر در سراسر ایران دچار آسیب‌های مشابه شده‌اند. در آبان ۱۴۰۱، نامه‌ای سرگشاده توسط گروهی از پزشکان منتشر شد، که در آن حداقل ۵۰۰ مورد آسیب جدی چشمی در سه بیمارستان تهران و دست‌کم ۸۰ مورد در استان کردستان گزارش شده بود.²²⁰ اعتراضات سراسری حداقل به مدت سه ماه پس از آن ادامه یافت و موارد مستند دیگری نیز پس از آن رخ داد، که تداوم هدف قرار دادن سر و چشم را تأیید می‌کند.

به جز چند مورد انگشت شمار، هیچ یک از این تخلفات مورد بررسی قضایی قرار نگرفته و مرتکبان آن نه شناسایی شده‌اند و نه تحت پیگرد قانونی قرار گرفته‌اند. در مواردی که اقدامات قانونی آغاز شده، هیچ مجازات قابل توجهی اعمال نشده است.

در بسیاری از موارد، حضور مداوم نیروهای امنیتی در مراکز درمانی باعث شد که قربانیان از ترس بازداشت از مراجعه برای درمان خودداری کنند. این امر به طور مستقیم به صدمات جبران‌ناپذیر، از جمله نابینایی دائمی و از دست دادن چشم‌ها، منجر شد. نمونه بارز آن محمدحسین عرفان است که در جریان اعتراضات آبان ۱۳۹۸ به چشمش تیراندازی شد؛ وقفه‌های درمانی و آسیب‌های روانی مزمن باعث بروز عوارضی شد که در نهایت به مرگ او انجامید.²²¹ این پرونده، تأثیر ترکیبی صدمات جسمانی، ارباب سازمان یافته و ممانعت عمدی از دسترسی به مراقبت‌های پزشکی را به عنوان بخشی از یک استراتژی هدفمند برای آسیب‌رسانی نشان می‌دهد.

²²⁰ کورا انگلرشت، «صدها معترض در ایران بر اثر اصابت گلوله‌های فلزی و لاستیکی نابینا شدند»، نیویورک تایمز (۲۸ آبان ۱۴۰۱)، <https://www.nytimes.com/2022/11/19/world/asia/iran-protesters-eye-injuries.html> (منبع به زبان انگلیسی).

²²¹ «قجر»، رک. زیرنویس ۳.

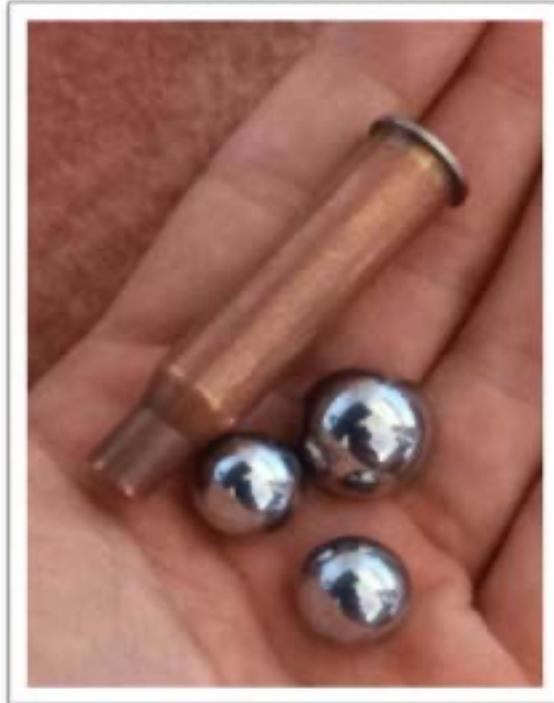

سی‌تی‌اسکن از سر محمدحسین عرفان. منبع ایران‌وایر

زخمی شدن چشم‌ها بر اثر تیراندازی، درد شدید و طاقت‌فرسای را ایجاد می‌کند. گزارش‌های پزشکان حاکی از آن است، که بسیاری از قربانیان رنج بسیار زیادی را متحمل شده و برخی حتی برای رهایی از درد غیرقابل تحمل درخواست خارج کردن چشم‌های خود را کرده‌اند.²²² این خودگویای شدت آزار و رنجی است، که به عمد بر قربانیان تحمل شده است.

پیامدهای روانی نیز به همان اندازه شدید است: قربانیان از اضطراب مزمن، افسردگی، انزوای اجتماعی و ترس مداوم از بازداشت، بی‌توجهی پزشکی و مواجهه مکرر با خشونت گزارش می‌دهند. این رنج چندلایه، ترس مورد نظر را تشدید کرده و ماهیت سازمان یافته این اقدامات را برجسته می‌سازد.

²²² آیدا فجر، «چشم‌هایش؛ پروفیسور پرستا؛ منجی آسیب‌دیدگان چشم، ادای دین به خانواده و وطن»، ایران‌وایر (۲۰ مهر ۱۴۰۲)، قابل دسترسی در <https://iranwire.com/fa/videos/121441>.

ساجمه های سُربی شلیک شده به سمت معترضان. منبع ایران‌وایر

شلیک به چشمان معترضان نوعی شکنجه عمدی است، که با هدف ایجاد ترس اعمال می‌شود. صدها مورد از این آسیب‌ها شامل نوجوانان و بزرگسالان نشان‌دهنده الگویی است که با تأیید و حمایت دولت انجام شده و سلاح‌های مورد استفاده در آنها از طریق کانال‌های مرتبط با دولت تأمین و بازتوزیع شده‌اند. هدف قرار دادن چشم‌ها و صورت، بیانگر تلاشی حساب‌شده برای ناتوان‌سازی معترضان و ایجاد نمونه‌های هشداردهنده است. این اقدامات با ماده ۷ میثاق حقوق مدنی و سیاسی مغایرت دارد، مصداق جرایم علیه بشریت طبق اساسنامه رُم است و قوانین داخلی مربوط به استفاده از سلاح گرم را نقض می‌کند. با تحمیل درمان طولانی‌مدت، انجام جراحی‌های متعدد و دوره بهبودی طولانی، مقامات اطمینان حاصل می‌کنند که قربانیان همچنان از نظر جسمی معلول، از نظر اجتماعی منزوی و از نظر روانی آسیب‌دیده باقی بمانند. از این رو، کور کردن معترضان هم آسیبی فوری است و هم ابزاری برای کنترل اجتماعی، ایجاد ترس و وحشت، که گاهی منجر به مرگ می‌شود.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که نیروهای امنیتی ایران در جریان سرکوب اعتراضات سال ۱۴۰۱ به صورت نظام‌مند و گسترده از سلاح‌های موسوم به کمترکشنده استفاده کرده‌اند، که این امر منجر به وارد آمدن آسیب‌های شدید و غالباً غیر قابل جبران به شهروندان غیرنظامی شده است. پراکندگی جغرافیایی قربانیان در استان‌های متعدد، ماهیت سازمان‌یافته و هماهنگ این عملیات را برجسته می‌سازد.

تحلیل صدها ویدئو، تصویر، تحقیقات در منبع‌باز، و مصاحبه با قربانیان و شاهدان، استفاده مکرر از پرتابه‌هایی را مستند می‌کند که عمداً به نواحی سر، چشم‌ها و سایر اندام‌های حیاتی از فاصله نزدیک شلیک شده‌اند. چنین رفتاری ناقض قوانین داخلی ایران، پروتکل‌های امنیتی داخلی، و همچنین استانداردهای بین‌المللی از جمله راهنمای سازمان ملل درباره سلاح‌های کمترکشنده در اجرای قانون و همچنین اصول اساسی استفاده از زور و سلاح گرم توسط مأموران اجرای قانون است.

بررسی‌های پزشکی توسط پزشکان متخصص، به ویژه در زمینه جراحات چشمی، تأیید می‌کند که بسیاری از آسیب‌ها با هدف‌گیری عمدی نواحی حساس بدن همخوانی دارد. موارد متعددی منجر به نابینایی کامل شده و رنج جسمی دائمی و آسیب روانی عمیق به همراه داشته است. این شواهد نشان می‌دهد که سلاح‌های کمترکشنده در عمل به‌عنوان ابزار شکنجه، ایجاد رنج طولانی‌مدت، و در برخی موارد قتل فراقضایی به کار گرفته شده‌اند.

تکرار و گسترده‌گی این نوع جراحات بیانگر الگوی رفتاری عامدانه و هماهنگ است که می‌تواند مصداق جنایت بر اساس حقوق بین‌الملل تلقی شود، از جمله نقض حق حیات، آزادی از شکنجه یا رفتار ظالمانه، و آزادی تجمع و تشکل.

این تحقیق همچنین تولیدکنندگان مشخصی را شناسایی کرده است، که محصولات آنان توسط نیروهای امنیتی ایران مورد استفاده قرار گرفته‌اند. شرکت‌های ترکیه‌ای هاتسان، آکار و سارسیلماز تأمین‌کننده تفنگ‌های شات‌گان و یا تکنولوژی آن بوده‌اند. همچنین شرکت اروپایی چدیت و شرکت‌های آمریکای شمالی تیپمن و دای پرسیزن به ترتیب اجزای مهمات و سلاح‌های پینت‌بال را تولید کرده‌اند که در سرکوب اعتراضات مسالمت‌آمیز در ایران به کار رفته است. شواهد موجود از جمله تصاویر، ویدئوهای آموزشی و مستندات تأیید کننده، استفاده از این محصولات توسط نیروهای ایرانی را ثابت می‌کند.

شباهت‌های ظاهری و فنی میان سلاح‌های مشاهده شده و مدل‌های تولیدی این شرکت‌ها، از جمله طراحی بدنه، اجزا و علائم تجاری، دلایل موجهی را برای انتساب آن‌ها فراهم می‌سازد؛ حتی در غیاب سوابق رسمی فروش. نقش تولیدکنندگان واسطه‌ها در تأمین این سلاح‌ها می‌تواند پیامدهای حقوقی ای برای آنان براساس مقررات بین‌المللی کنترل تسلیحات، قوانین صادرات، و حقوق بشر ایجاد کند. این شرکت‌ها ممکن است به دلیل قصور در انجام دقت لازم، تسهیل استفاده از محصولاتشان در نقض حقوق بشر، یا تخطی از محدودیت‌های مربوط به صادرات اقلام با کاربرد دوگانه یا نظامی، مسئول شناخته شوند.

(۱) طبقه‌بندی تفنگ های شات‌گان و پینت‌بال به‌عنوان کالاهای با کاربرد دوگانه

چشم‌انداز حقوقی تفنگ های شات‌گان و پینت‌بال با ظهور پرتابگرهای کم‌ترکشنده که گلوله‌هایی مانند توپ‌های لاستیکی سخت یا گلوله‌های فلزی پرتاب می‌کنند، در حال تغییر است. اگرچه این وسایل به صورت سنتی سلاح محسوب نمی‌شوند، اما قابلیت آنها در ایجاد آسیب جدی یا مرگ و سوءاستفاده مستند شده در نقض حقوق بشر، پایه محکمی برای طبقه‌بندی دوباره آنها فراهم می‌کند. بر اساس چارچوب‌هایی مانند توافق‌نامه واسنار و مقررات اتحادیه اروپا درباره اقلام با کاربرد دوگانه، این تجهیزات باید به‌عنوان محصولات دوکاربردی دسته‌بندی شوند. این امر آنها را تحت کنترل‌های صادراتی سختگیرانه‌تری قرار می‌دهد، که مستلزم ارزیابی کامل کاربران نهایی و مصرف‌کنندگان نهایی است، به ویژه در مواردی که خطرات حقوق بشری وجود دارد. چنین طبقه‌بندی دوباره‌ای، مبنای قانونی لازم برای تنظیم تجارت بین‌المللی آنها و کاهش احتمال سوءاستفاده را فراهم می‌آورد.

(۲) الزام شرکت‌های تولیدکننده به انجام «بررسی بایسته»

تولیدکنندگان تجهیزات با کاربرد دوگانه، مسئولیت قانونی و اخلاقی دارند که از استفاده از محصولات خود در ارتکاب نقض حقوق بشر جلوگیری کنند. مطابق با اصول راهنمای سازمان ملل متحد در زمینه تجارت و حقوق بشر، این مسئولیت مستلزم انجام دقت بایسته (due diligence) جامع در سراسر زنجیره تأمین است. در حالی که دقت لازم در مراحل اولیه زنجیره (Upstream)، مانند بررسی تأمین‌کنندگان و مواد خام استاندارد محسوب می‌شود، تولیدکنندگان باید خطرات مراحل پایانی (Downstream) را نیز مد نظر قرار دهند. این شامل پیگیری مقصد نهایی محصولات برای جلوگیری از انتقال آنها به بازیگرانی است که در سرکوب، شکنجه یا کشتار غیرقانونی مشارکت دارند، حتی از طریق واسطه‌ها یا کانال‌های غیرمستقیم. دقت لازم مؤثر در مراحل پایانی، مستلزم نظارت دقیق بر استفاده پس از فروش، نگهداری سوابق شفاف کاربران نهایی و همکاری با جامعه مدنی و سازمان‌های غیردولتی محلی برای شناسایی خطرات نوظهور است. سیاست‌های قوی داخلی برای انطباق و رعایت مقررات (internal compliance)، پاسخگویی شرکت‌ها و اعتبار اخلاقی آنها را تقویت کرده و مسئولیت‌های احتمالی براساس قوانین داخلی و بین‌المللی را کاهش می‌دهد.

(۳) تقویت نظارت و شفافیت در زنجیره تأمین

سوءاستفاده از سلاح‌های کم‌ترکشنده توسط رژیم‌های سرکوبگر مانند ایران، ضرورت شفافیت کامل زنجیره تأمین را برای مستندسازی و پیشگیری از نقض حقوق بشر برجسته می‌کند. نهادهای بین‌المللی، دولت‌های صادرکننده و جامعه مدنی باید از طریق نظارت مؤثر، تحقق این شفافیت را تضمین کنند. نظارت مؤثر مستلزم شناسایی دقیق کاربران نهایی، مستندسازی مسیرهای انتقال، گزارش‌دهی منظم به نهادهای بین‌المللی و ایجاد سازوکارهای هشدار زودهنگام برای شناسایی کشورها یا گروه‌های پرخطر با سابقه سوءاستفاده است.

تولیدکنندگان باید گزارش‌های دوره‌ای در مورد زنجیره تأمین ارائه کنند، با ناظران مستقل همکاری نمایند و در چارچوب‌های بین‌المللی تطابق با اصول برای شرکت‌های تجاری حضور داشته باشند. سیستم‌های حقوقی نیز باید برای قربانیانی که با استفاده غیرانسانی از این سلاح‌ها آسیب می‌بینند، دسترسی به راهکارهای قانونی مطابق با حقوق بین‌الملل فراهم کنند. زنجیره‌های تأمین شفاف و براساس قانون می‌توانند، از استفاده از این تجهیزات جهت سرکوب جلوگیری کنند.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که این نوع خشونت، آسیب‌های روانی و اجتماعی شدیدی ایجاد می‌کند و بی‌توجهی به آن به معنای تأیید ضمنی سرکوب است. اقدامات بین‌المللی فوری و هدفمند برای جلوگیری از سوءاستفاده و حفظ کرامت انسانی ضروری است.

پیوست اول - افرادی که در اعتراضات ۱۴۰۱ در اثر استفاده از سلاح‌های کمتر کشنده جان باختند

نام	شهر	استان	جنسیت	سن در زمان مرگ	علت مرگ	تاریخ مرگ
مینو مجیدی	کرمانشاه	کرمانشاه	زن	۶۲	گوله ساچمه ای	۲۹ شهریور ۱۴۰۱
رضا شهروزیا	کرمانشاه	کرمانشاه	مرد	۲۳	گوله ساچمه ای	۲۹ شهریور ۱۴۰۱
ابوالفضل امیرعطایی	شهری	تهران	مرد	۱۶	گوله گاز لاشک آور	۳۰ شهریور ۱۴۰۱
محسن قیصری	ایلام	ایلام	مرد	۳۲	گوله ساچمه ای	۳۰ شهریور ۱۴۰۱
محمد کیوان درویشی	سنندج	کردستان	مرد	۴۲	گوله ساچمه ای	۴ آبان ۱۴۰۱
مطلب سعید پیرو	پانه	کردستان	مرد	۴۰	جسم پرتابه‌ای سخت	۴ آبان ۱۴۰۱
مومن همدگرمی	سنندج	کردستان	مرد	۱۸	گوله ساچمه ای	۱۱ آبان ۱۴۰۱
سهر اعظمی	کرج	البرز	مرد	۲۴	گوله ساچمه ای	۱۲ آبان ۱۴۰۱
جواد رضایی	لاهیجان	گیلان	مرد	۴۷	گوله ساچمه ای	۲۵ آبان ۱۴۰۱
زکیر الله مرادی	سنندج	کردستان	مرد	۲۶	گوله ساچمه ای	۲۶ آبان ۱۴۰۱
مصطفی شعبانی	یوکان	آذربایجان غربی	مرد	باقت لشد	گوله ساچمه ای	۲۶ آبان ۱۴۰۱
سلیمان شگری باسکندی	یوکان	آذربایجان غربی	مرد	۲۲	گوله ساچمه ای	۲۶ آبان ۱۴۰۱
سید جواد موسوی	خوارسگان	اصفهان	مرد	۴۰	جسم پرتابه‌ای سخت	۲۶ آبان ۱۴۰۱
هومن عبدالطی	سنندج	کردستان	مرد	۲۱	گوله ساچمه ای	۱۶ آذر ۱۴۰۱

پیوست دوم - افرادی که در اعتراضات ۱۴۰۱ در اثر استفاده از سلاح‌های کمتر کشنده مجروح شدند

تاریخ آسیب دیدگی	نوع آسیب دیدگی	سن در زمان آسیب دیدگی	جنسیت	استان	شهر	نام (حقیقی و مستعار)
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۲	مرد	کردستان	سنز	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۲	مرد	کردستان	سنز	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۱۸	مرد	کردستان	سنز	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۸	مرد	کرمانشاه	مهاباد	یحیی سرخانی
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۲	مرد	کردستان	سنز	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۳	مرد	کردستان	سنز	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۲	زن	خراسان شمالی	اسفراین	لیله نوریان
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۰	مرد	گستان	گنبد کوخس	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۵	مرد	مازندران	ساری	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۳	مرد	همدان	همدان	باهر اوندیانی (الوند کوه)
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۵	مرد	تهران	تهران	حسن نوریانکجو
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۶	مرد	قزوین	قزوین	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۱۹	مرد	مرکزی	ازک	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۸	مرد	کرمانشاه	کرمانشاه	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۸	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله گاز اشک آور	۲۹	مرد	هرمزگان	جزیره کیش	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۲۵	مرد	فارس	شیراز	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله ساجمه ای	۱۹	مرد	کرمانشاه	تندیس	ناشناس
۱۳ شهریور ۱۴۰۱	گلوله گاز اشک آور	۱۳	مرد	گیلان	پستوکنهر	ناشناس

تاریخ آسیب دیدگی	عفت آسیب دیدگی	سن در زمان آسیب دیدگی	جنسیت	استان	شهر	نام (حقیقی و مستعار)
۱۴۰۱/۸	گونه ساجمه ای	۲۹	مرد	کرمانشاه	پاپ	ناشناس
۱۴۰۱/۱۴	گونه ساجمه ای	۴۰	مرد	البرز	کرج	ناشناس
۱۴۰۱/۱۸	گونه ساجمه ای	۲۷	ن	کرمانشاه	کرمانشاه	ناشناس
۱۴۰۱/۱۴	خرده شیشه ناشی از سبب صوتی	۴۸	مرد	تهران	تهران	ناشناس
قبل از دی ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	دفاع تشدد	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۴۰۱/۸	گونه گز لنگ تیز	۱۶	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۴۰۱/۸	گونه گز لنگ تیز	۴۰	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۴۰۱/۱۵	گونه ساجمه ای	۴۰	مرد	البرز	کرج	ناشناس

نام (حقیرلی و مستعار)	شهر	استان	جنسیت	سن در زمان آسیب دیدگی	نوع آسیب دیدگی	تاریخ آسیب دیدگی
ناشناس	مهاباد	گرواچق غمری	مرد	۲۵	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۶
ناشناس	آبدانان	ایلام	مرد	۶۰	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۷
ناشناس	آبدانان	ایلام	مرد	۲۲	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۷
همین زمان (بدن بعد در پایان ششگه کشته شد)	بوکان	گرواچق غمری	مرد	۲۶	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۷
میلاک محمدی	بوکان	گرواچق غمری	مرد	۲۸	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۷
ناشناس	مشهد	خراسان رضوی	مرد	۳۳	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۷
ناشناس	تهران	تهران	مرد	واقف نشد	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۸
ناشناس	بوکان	گرواچق غمری	مرد	۴۴	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۸
ناشناس	خوی	گرواچق غمری	مرد	۲۲	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۸
پارسا قبادی	کرمانشاه	کرمانشاه	مرد	۱۸	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۳۰
سید عدنان حسینی	سمنان	کردستان	مرد	۲۴	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۳۰
ناشناس	پژان شهر	گرواچق غمری	ن	۲۳	گوله ساجمه ای	آبان ۱۴۰۱
ناشناس	کرج	البرز	مرد	واقف نشد	گوله ساجمه ای	آبان ۱۴۰۱
ناشناس	شهریار	تهران	مرد	۲۲	گوله ساجمه ای	آبان ۱۴۰۱
ناشناس	رشت	گیلان	مرد	۴۵	گوله ساجمه ای	آبان ۱۴۰۱
ناشناس	سمنان	کردستان	مرد	۲۴	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۱۳
ناشناس	مریوان	کردستان	مرد	۲۸	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۱۴
ناشناس	بندر عباس	هرمزگان	ن	۱۶	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۵
ناشناس	مهاباد	گرواچق غمری	مرد	۱۹	گوله ساجمه ای	۱۴۰۱ آبان ۲۸

تاریخ آسیب دیدگی	عفت آسیب دیدگی	سن در زمان آسیب دیدگی	جنسیت	استان	شهر	نام (حقیقی و مستعار)
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۲۴	مرد	کرمان	کرمان	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه پینتیل	۲۳	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه گز اشک آبی	۲۸	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۲۳	مرد	قزوین	کرج	سازر و علی شمس
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۲۳	مرد	گیلان	رشت	علی نهبند مقدم
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۵	♀	اصفهان	منگ شهر	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۲۱	مرد	اصفهان	فولادشهر	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۲۸	مرد	خوزستان	ایلام	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۲۱	♀	هرمزگان	بندرعباس	محلته (علی) زحاکش
۱۴۰۱ آبان ۲۴	گونه ساجمه ای	۲۸	مرد	هرمزگان	بندرعباس	میرم دهقان
۱۴۰۱ آبان ۲۵	گونه ساجمه ای	۱۹	مرد	هرمزگان	بندرعباس	عرفان رهنماپور
۱۴۰۱ آبان ۲۵	گونه ساجمه ای	۳۰	مرد	هرمزگان	بندرعباس	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۵	گونه ساجمه ای	۱۶	♀	هرمزگان	بندرعباس	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۵	گونه ساجمه ای	۲۹	مرد	فارس	شوش	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۵	گونه ساجمه ای	۲۴	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۵	گونه ساجمه ای	۲۷	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۵	گونه ساجمه ای	۲۰	مرد	کردستان	بوکان	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۶	گونه ساجمه ای	۴۰	♀	کردستان	سنندج	ناشناس
۱۴۰۱ آبان ۲۶	گونه ساجمه ای	۱۸	مرد	کردستان	سنندج	ناشناس

تاریخ آسیب دیدگی	نوع آسیب دیدگی	سن در زمان آسیب دیدگی	جنسیت	استان	شهر	نام (محقق و مستعار)
۵ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۴	مرد	لرستان	خرم آباد	ناشناس
۵ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۲	مرد	کردستان	دهگلان	ناشناس
۶ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۳۱	مرد	مازندران	آمل	ناشناس
۷ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۲	مرد	آذربایجان شرقی	میاند	ناشناس
۷ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۷	مرد	گیلان	لشت نشا	ناشناس
۹ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۱۷	مرد	آذربایجان شرقی	پوشهر	زایار لندرو
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۴۷	مرد	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۲	مرد	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۳۶	مرد	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۳۷	مرد	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	بافت نشد	مرد	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	بافت نشد	ن	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	بافت نشد	مرد	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۱	ن	قزوین	کرج	ناشناس
۱۲ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۳۵	ن	تهران	هشتگرد	ناشناس
۲۰ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۳۵	ن	هرمزگان	بندر عباس	ناشناس
۲۴ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۸	مرد	کردستان	کامیاران	ناشناس
۲۴ آبان ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۹	ن	کرمان	کرمان	زحله انبوی
۲۴ آبان ۱۴۰۱	گونه پستانبیل	۲۴	مرد	کرمان	کرمان	ناشناس

تاریخ آسیب دیدگی	علت آسیب دیدگی	سن در زمان آسیب دیدگی	جنسیت	استان	شهر	نام (حفظی و مستعار)
۲۰ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۱	مرد	گزیلجان غربی	مهاباد	ناشناس
۲۰ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۶	مرد	کردستان	سفر	ناشناس
۲۰ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۱۸	مرد	ایلام	آبدان	ناشناس
۲۱ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۶	ن	گزیلجان غربی	بوکان	سیما مرادی
۲۲ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۶	مرد	سیستان و بلوچستان	زاهدان	ناشناس
۲۳ مهر ۱۴۰۱	گوله پینتبال	۲۸	ن	تهران	تهران	مرسته شاهنکار
۲۳ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	بافت نشد	مرد	کردستان	سناج	ناشناس
۲۳ مهر ۱۴۰۱	گوله پینتبال	۲۴	مرد	کرمان	کرمان	ناشناس
۲۵ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۵	مرد	ایلام	آبدان	ناشناس
۲۹ مهر ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۸	مرد	کردستان	بوکان	محمد حسن زاده (یک ماه بعد به غلی دیگر کشته شد)
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۱۶	ن	اصفهان	اصفهان	ناشناس
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۳۰	مرد	اصفهان	زین شهر	ناشناس
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۳۰	مرد	اصفهان	شاهن شهر	ناشناس
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله پینتبال	۳۱	ن	تهران	تهران	ناشناس
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله پینتبال	۲۶	ن	تهران	تهران	ناشناس
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله پینتبال	۲۴	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۸	مرد	گزیلجان غربی	بوکان	ناشناس
۴ آبان ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۷	مرد	کردستان	بوکان	ناشناس
۵ آبان ۱۴۰۱	گوله ساجمه ای	۲۸	مرد	گزیلجان غربی	مهاباد	ناشناس

تاریخ آسپد دهنی	عفت آسپد دهنی	سن در زمان آسپد دهنی	جنسیت	استان	شهر	نام (حقیقی و مستعار)
۶ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۵۴	ن	آذربایجان غربی	بوکان	شهن عبدالقادی
هفته اول مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۳۱	مرد	چهارمحال و بختیاری	پاقت لشد	ناشناس
هفته اول مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۳۱	مرد	چهارمحال و بختیاری	شهرکرد	ناشناس
۶ مهر ۱۴۰۱	گونه پینتبال	۳۰	مرد	تهران	تهران	علی پورینما (سامان)
۹ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۱۷	ن	گیلان	رشت	عسل خلیفه
۱۰ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۵	ن	اصفهان	اصفهان	ناشناس
۱۵ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۳	مرد	تهران	تهران	علی زارع
۱۶ مهر ۱۴۰۱	گونه گاز اشک نیر	۲۷	مرد	کردستان	سنندج	ناشناس
۱۶ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	پاقت لشد	مرد	کردستان	سنندج	ناشناس
۱۶ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۵	مرد	کردستان	سنندج	ناشناس
۱۶ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۴	مرد	خراسان	افروز	ناشناس
۱۷ مهر ۱۴۰۱	صبره (پخته بوکس)	۵۹	مرد	سیستان و بلوچستان	منطقه فیروز	ناشناس
۱۷ مهر ۱۴۰۱	گونه پینتبال	۲۲	مرد	افروز	گوهردشت کرج	ناشناس
۱۸ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۱	مرد	آذربایجان غربی	مهاباد	ناشناس
۱۹ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۳	مرد	کردستان	سقز	ناشناس
۲۰ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۲	ن	تهران	تهران	کوزل افشاری
۲۰ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۶	مرد	کرمانشاه	دع دیز	ناشناس
۲۰ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۱	مرد	آذربایجان غربی	مهاباد	واحد ریژون
۲۰ مهر ۱۴۰۱	گونه ساجمه ای	۲۶	مرد	آذربایجان غربی	مهاباد	ناشناس

تاریخ آسیب دیدگی	نوع آسیب دیدگی	سن در زمان آسیب دیدگی	جنسیت	استان	شهر	نام (حقیقی و مستعار)
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه گاز اشک آور	۲۷	مرد	تهران	تهران	حمید غالی (پاریز)
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	یافت نشد	مرد	تهران	تهران	پرویز علی پور
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۱۹	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۰	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۲	مرد	همدان	همدان	ناشناس
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۱	مرد	همدان	همدان	ناشناس
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۲	مرد	کربلای جنوبی	پوشهر	ناشناس
۲۰ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	یافت نشد	مرد	کربلای جنوبی	سرخس	ناشناس
۲۱ شهریور ۱۳۰۱	گونه گاز اشک آور	۳۰	مرد	مازندران	محمود آباد	ناشناس
۲۱ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۳	مرد	خرز	کرج	ناشناس
۲۱ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۵	مرد	خرز	کرج	ناشناس
۲۱ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۷	مرد	خرز	کرج	ناشناس
۲۱ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	یافت نشد	مرد	کردستان	سنندج	ناشناس
۲۱ شهریور ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۲	مرد	تهران	تهران	محمد فریضی (موجگر تهران)
۲۱ شهریور ۱۳۰۱	گونه گاز اشک آور	۱۸	ن	تهران	تهران	ناشناس
۲ مهر ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	یافت نشد	مرد	چهارمحال و بختیاری	جولقان	ناشناس
۲ مهر ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	یافت نشد	ن	تهران	تهران	ناشناس
۲ مهر ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۳	مرد	تهران	تهران	ناشناس
۲ مهر ۱۳۰۱	گونه ساجمه ای	۲۶	مرد	خرز	کرج	ناشناس